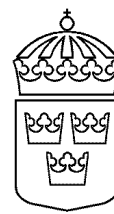

Riksdagens protokoll

2000/01:28

Torsdagen den 16 november

Kl. 12.00 – 18.05

Protokoll
2000/01:28

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 10 november.

2 § Kompletteringsval till kulturutskottet och trafikutskottet

Talmannen anmälde att Folkpartiet liberalernas riksdagsgrupp under Kenth Skårviks sjukledighet anmält hans ersättare Marianne Beyer som suppleant i kulturutskottet och i trafikutskottet.

Talmannen förklarade vald till

suppleant i kulturutskottet
Marianne Beyer (fp)

suppleant i trafikutskottet
Marianne Beyer (fp)

3 § Meddelande om ändring i kammarens sammanträdesplan

Talmannen meddelade att interpellationssvar fredagen den 17 november kl. 9.00 skulle ersättas med bordläggningsplenum kl. 12.00.

4 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Skrivelse
2000/01:41 till justitieutskottet

5 § Ny socialavgiftslag

Föredrogs
socialförsäkringsutskottets betänkande 2000/01:SfU5
Ny socialavgiftslag (prop. 2000/01:8 och 2000/01:7).

Anf. 1 MARGIT GENNSER (m):

Fru talman! Jag ska fatta mig mycket kort. Jag ska också motivera varför jag gör det.

Det här ärendet handlar om en ny socialavgiftslag. Det är ett utomordentligt bra lagtekniskt arbete. Man har samlat bestämmelser som har funnits på olika håll och varit ganska svårlästa i en lag. Detta är väldigt bra. Ingen har haft någonting att invända mot detta.

Man har alltså överfört gamla bestämmelser till denna nya lag. Det materiella innehållet kan vi naturligtvis ha olika åsikter om. Jag hade naturligtvis gärna sett att man hade gjort mycket större förändringar här, men det är inte plats att diskutera det i dag. Det ska göras i ett helt annat sammanhang.

Det fanns i utskottet några motioner sedan tidigare, gamla bekanta, som vi har behandlat i samband med detta ärende. Jag ska bara göra några korta kommentarer kring dem.

Vi har ju velat underlätta för arbetsintensiva mindre företag när det gäller att de ska kunna få göra större avdrag för avgifter. Men tyvärr har de här reglerna fått en lite olycklig utformning när det gäller de allra minsta företagen inom i huvudsak trädgårdsnäringen och turismen. Detta är egentligen en administrativ fråga. Man har helt enkelt beräknat avdragen på månadsmedeltal och inte på årsmedeltal. Om man hade låtit dem beräkna det på hela året hade de fått göra ett större avdrag, och man hade inte fått den här diskrepansen när det gäller reglerna mellan de små och lite större företagen.

I reservationen menar vi att det borde ha blivit ett bifall till kravet på att den här mindre administrativa förändringen skulle göras. Det är egentligen inte fråga om någon större kostnad. Jag skulle snarare säga att man, om man hade gjort det här, hade fått större vinster, eftersom de mindre företagen hade fått en förbättrad konkurrenskraft. Därför beklagar jag att man inte har tillstyrkt det här mycket blygsamma förslaget. Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 2 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd):

Fru talman! Det som vi i dag har att behandla gäller alltså en ny socialavgiftslag samt de motioner som har inkommit under den allmänna motionstiden avseende detta område.

Den nya lagen innebär, kan man tycka, egentligen inte några större förändringar. Sambandet mellan socialförsäkringstillhörighet och skyldigheten att betala socialavgifter förstärks och blir tydligare. Man tydliggör också i förslaget att socialavgifter tas ut för att finansiera systemen för social trygghet. Tidigare stod det att socialavgifter togs ut för att finansiera den allmänna försäkringen, ålderspensioneringen och vissa andra sociala ändamål. Det blir alltså ett tydliggörande i det här avseendet.

Förändringen innebär ett steg i rätt riktning när det gäller att tydliggöra försäkringsmässigheten i socialavgifterna. Detta är, tror jag, en nödvändig utveckling som bör fortsätta för att allmänheten ska känna acceptans och förstå vilka skatter eller avgifter som går till vad. Vi lever i dag med en alltmer upplyst och intresserad allmänhet som i allt högre grad vill veta vilka krav och rättigheter som man kan ställa i de sociala systemen.

Propositionen kan, som sagt, tyckas rymma mindre förändringar, men samtidigt kan de påverka en del av Sveriges företagare. Därför bör detta beaktas.

Vår reservation, nr 1, som jag yrkar bifall till, handlar om en fråga som kan tyckas liten men som har stor betydelse för personer som jobbar inom trädgårdsnäringen. Det gäller hur och när företagare inom trädgårdsnäringen ska betala in arbetsgivaravgifter för säsongsanställda.

I den nya socialavgiftslagen vill man nu ändra betalningsperioden, så att arbetsgivaravgiften ska beräknas och betalas per kalendermånad. I den tidigare lagstiftningen stod det att den skulle beräknas och betalas för varje år utifrån vad arbetsgivaren under året hade utgett i lön. För de flesta näringsidkare är inte det här något stort problem, men just för dem som tar in säsongsanställda, exempelvis skördearbetare, kan det här skapa problem. Om man under skördeperioden tar in t.ex. personer från andra länder ska man betala lön men också sociala avgifter. För övrigt gynnar inte de sociala avgifterna den utländska arbetskraften såvitt jag förstår. De kommer inte heller studerande till del. De får inte förmåner i paritet med inbetalda avgifter från arbetsgivaren. Dessutom är beloppsgränserna för vad studenter får tjäna under ett år ett hinder för att få in fler svenska ungdomar på de här jobben.

I de flesta andra EU-länder är arbetsgivaravgifterna för säsongspersonal dessutom reducerade. Det har bl.a. lyfts fram i den Björkska utredningen, SOU 1997:167, som framhåller att det är en konkurrensnackdel för den svenska trädgårdsnäringen om man inte har liknande avgifter. Därför florerar, enligt uppgift, en del svart arbetskraft som konkurrerar ut seriösa näringsidkare. De nya reglerna i denna socialavgiftslag kommer förmodligen att ytterligare försämra läget, eftersom inbetalningsperioden för arbetsgivaravgifter skärps till att bli en månad i stället för att det här sker på årsbasis.

Den nedsättning av arbetsgivaravgift som riksdagen beslutade om i riksdagen i juni 1997 i syfte att stimulera nyanställningar inom framför allt små och medelstora företag kan alltså inte fullt ut utnyttjas av företag med säsongssysselsättning. I finansutskottets ställningstagande till regeringens förslag förutsatte man att regeringen skulle överväga möjligheten med en årlig avstämning som skulle göra det möjligt att fullt ut utnyttja den här nedsättningen även för företag med säsongssysselsättning. Så har uppenbarligen inte skett.

Kristdemokraterna har i motioner lyft fram frågan om situationen för trädgårdsnäringen och dess behov av att beräkna och betala arbetsgivaravgifter på årsbasis, men detta avstyrker majoriteten i socialförsäkringsutskottet med motiveringen att man av administrativa skäl ej för närvarande kan ändra på detta. Vad betyder då det? Vi behandlar ju nu ett lagförslag som skulle kunna ändra på detta.

Jag går sedan över till frågan om arbetsgivaravgifter för ideella organisationer, som också tas upp i detta sammanhang. Där har vi ett särskilt yttrande tillsammans med Centerpartiet. I dag har idrottsorganisationer ett undantag som innebär att de inte betalar sociala avgifter för idrottsutövare upp till ett halvt basbelopp. Nu är det naturligtvis så att även andra ideella organisationer vill ha del av denna möjlighet för att kunna ge sina ledare en viss ersättning för deras insatser. De har ofta svårt att rekrytera ledare och behöver kunna ge en mindre ersättning för deras insats.

FRISAM, som företräder Sveriges 14 största friluftorganisationer, har uppvaktat utskottet och framfört att man vill ha samma regler som idrottsorganisationerna. Naturligtvis bör det råda jämlika förhållanden. Även andra ideella verksamheter skulle vara betjänta av ett sådant undantag. Men så vill inte majoriteten ha det.

Vi tycker att gruppen bör utökas till fler ideella organisationer, om man nu ska ha kvar det här undantaget för idrottsorganisationerna. I vårt särskilda yttrande lyfter vi fram ideella kultur- och ungdomsorganisationer som detta bör kunna tillämpas på. Det behövs fler som satsar på våra ungdomar.

Vi kristdemokrater har också i ett särskilt yttrande tagit upp arbetsgivaravgifterna generellt. Vi menar att höga arbetsgivaravgifter driver upp lönekostnaderna och därmed försämrar näringslivets konkurrenskraft gentemot omvärlden och minskar sysselsättningen i Sverige. Det är därför nödvändigt att hålla nere arbetsgivaravgifterna. I motionsyrkanden som rör statsbudgetens inkomster för år 2001, som behandlas av finansutskottet, har vi därför framfört att arbetsgivaravgifterna bör sänkas med 10 procentenheter på lönesummor upp till 900 000 kr per år. För egenföretagare bör lönesumman utökas till 250 000 kr per år. Detta bör gälla alla företag men syftar i första hand till att stärka småföretagen. Det är ett stöd i utvecklingen av småföretagen och i deras tillväxt.

Fru talman! Jag vill med det anförda yrka bifall till reservation 1.

Anf. 3 BIRGITTA CARLSSON (c):

Fru talman! Jag vill börja mitt anförande med att yrka bifall till reservation 1.

Grunden för det betänkande vi nu ska diskutera, SfU5, är en proposition med förslag till en ny socialavgiftslag som är självständig i förhållande till lagen om allmän försäkring. Den nya lagen är i stort en lagteknisk och språklig bearbetning av nuvarande bestämmelser om socialavgifter. Propositionen har inte föranlett en enda motion. Jag vet inte om vi ska tolka det som att regeringen har lyckats väldigt väl med detta förslag eller om det beror på att det redan funnits obehandlade yrkanden på området från förra riksmötet.

I betänkandet finns det ändå med några motioner, både från allmänna motionstiden i år och från förra året. Många av motionsyrkandena i betänkandet är yrkanden som vi tidigare har behandlat i vårt utskott. Vi hade här i kammaren en debatt den 18 mars förra året där dessa angelägna yrkanden avslogs. Det är därför som vi, från flera partier, har funnit anledning att återkomma med dessa yrkanden.

Centerpartiets yrkanden återfinns i våra partimotioner *Skattepolitikens inriktning* och *En skattepolitik för tillväxt, bättre miljö och socialt ansvar*.

När det gäller kostnader för arbetskraft har vi i vårt land bland världens högsta kostnader i form av arbetsgivaravgifter. Centerpartiet har varit pådrivande i att sänka arbetsgivaravgiften. Sedan 1997 får arbetsgivare göra avdrag på arbetsgivaravgiften, nu med 5 % på en lönesumma av 852 000 kr per år, dock högst med 3 550 kr per månad. Egenföretagare får göra avdrag på en lönesumma av 180 000 kr med maximalt 9 000 kr per år.

I båda våra motioner belyser vi vikten av att hela den sänkning av arbetsgivaravgiften som vi i Centerpartiet medverkat till ska få göras av alla företag. Vi anser att alla företag på årsbasis ska få göra avdrag på arbetsgivaravgiften med 42 600 kr även om lönen betalas på färre månader.

Det system som i dag gäller, med maxavdrag på 3 550 kr per månad, missgynnar alla företag som har stora säsongsvariationer. Här finns bl.a. branscher som trädgårdsnäringen, jordbruksnäringen och turistnäringen representerade. Hos dessa näringsidkare förekommer det väldigt ofta att man har säsongsanställd personal, och denna personal består väldigt ofta av ungdomar. Dessa arbetstillfällen är väldigt viktiga då de ofta är ungdomars första kontakt med arbetslivet.

Med vårt förslag, att reduktionen av arbetsgivaravgiften ska få göras på den årliga lönesumman, är jag övertygad om att fler små företag skulle ta vara på möjligheten att ge fler personer möjlighet att komma ut i arbetslivet genom tillfälliga arbeten. Det är alltså ett bra sätt att sänka arbetslösheten.

Centerpartiet vill gå vidare. Skatter och avgifter på arbete måste sänkas för att ge förutsättningar för ökad sysselsättning. Vi vill fortsätta med att ytterligare sänka egenavgiften och arbetsgivaravgiften. I vår motion har vi föreslagit att i ett första steg sänka dessa avgifter till 10 % av lönesumman och senare även höja taket för lönesumman till 2 miljoner, dvs. ett avdrag på 200 000 kr per år i arbetsgivaravgift. Vi föreslår även en höjning för egenföretagare till 300 000 kr, vilket ger en sänkning av egenavgiften med 30 000 kr.

Fru talman! Vi har även en kommittémotion där vi begär rättvisa skatteregler för ideella ungdoms- och kulturorganisationer, en fråga som finns med i det här betänkandet.

Idrottsrörelsen har i dag möjlighet att avlöna domare, hjälptränare och andra idrottsledare med upp till ett halvt basbelopp utan att betala arbetsgivaravgift och särskild löneskatt. Idrotten är en mycket viktig verksamhet för många ungdomar och gagnar barn och ungdomar fysiskt, psykiskt och socialt. Men alla barn och ungdomar är inte intresserade av idrott. Det finns många andra organisationer som också har verksamheter som bidrar till att ge barn och ungdomar meningsfull sysselsättning och goda uppväxtförhållanden. Som exempel kan nämnas scoutrörelsen, 4 H, Vi unga, de som bedriver kulturaktiviteter samt, sist men inte minst, barn- och ungdomsverksamhet i våra kyrkor. Dessa viktiga organisationer har inte samma ekonomiska förutsättningar som idrottsrörelsen för sin verksamhet. Detta är en orättvisa som bör uppmärksammas och ändras.

Om samma regler som gäller för idrottsrörelsen skulle gälla alla ideella kultur- och ungdomsorganisationer skulle många fler ungdomar kunna få sommarjobb som lägerledare, hjälpledare vid t.ex. 4 H-gårdar eller medhjälpare i andra sammanhang. Man skulle också ge fler barn

och ungdomar kontakt med skapande kulturverksamhet på ett naturligt sätt. Det är viktigt att man inte genom olika skatteregler sätter värderingar på olika verksamheter för unga, utan att man uppmuntrar kulturverksamhet i samma grad som idrott.

Fru talman! Vi har även haft en uppvaktning i socialförsäkringsutskottet av FRISAM, precis som Desirée Pethrus Engström nämnde. FRISAM representerar 14 medlemsorganisationer som alla anser sig berättigade till samma villkor som idrottsrörelsen vad gäller avgiftsbefrielse på en lönesumma upp till ett halvt basbelopp. Några av de organisationer som fanns med har vi nämnt tidigare här. Många bedriver en verksamhet som ligger väldigt nära idrottsrörelsen. Man kan undra varför den här gränsdragningen sker.

Fru talman! Småföretagsamheten är en av de viktigaste resurserna i samhället. Centerpartiet vill skapa ett företagsklimat med positiva attityder gentemot företagande och entreprenörskap. Sänkta skatter, men också enklare regler är viktiga delar för att uppnå detta. Många människor bär på idéer och drömmar om hur saker och ting kan bli bättre, drömmar som skulle kunna förverkligas i ett eget företag. Centerpartiet vill ge dessa människor möjlighet att växa, för sin egen och för det svenska samhällets skull.

Anf. 4 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Det råder, som har konstaterats, enighet om huvudfrågan i dagens betänkande, och de diskussioner vi nu för rör en del andra frågor, viktiga förstås, men de är inte huvudfrågan, där som sagt var enighet har åstadkommits.

Jag tänkte försöka beröra tre av de frågor som är aktuella i det här sammanhanget. Den ena handlar om att vi från Folkpartiets sida länge har drivit att vi bör försöka sänka arbetsgivaravgifterna i tjänstesektorn. Syftet med detta är förstås att bidra till en fortsatt minskning av arbetslösheten och en ökning av sysselsättningen i vårt land. Vi har fört fram detta i en mängd olika sammanhang, bl.a. i budgetsammanhang, och det förs också fram i vår reservation nr 2. Jag avser förstås att återkomma till frågan också i den allmänna budgetdebatten.

En angelägen fråga som har tagits upp och som vi har diskuterat en del i utskottet är om vi ska ändra reglerna vad gäller ideella organisationer. Det har anförts många goda argument för att se över de nuvarande reglerna och gränsdragningen mellan å ena sidan idrottsrörelsen och å andra sidan många andra ideella organisationer. De argument som har framförts finns det en hel del tyngd i. Dock tror jag inte att det i någon större utsträckning har nämnts att skulle man vidga detta blir det många fler personer vars pensionsrättigheter skulle minskas i framtiden.

Det låter som väldigt obetydligt att man skulle undanta ett halvt basbelopp om året. Men om det rör personer som är mycket engagerade i en organisation eller rörelse och därför är sysselsatta inom den i många år är det mycket betydande belopp det rör sig om.

Ett enkelt räkneexempel kan kanske visa det. Det finns gott om sådana exempel. Om någon skulle vara aktiv i kanske 25–30 år i en idrottsrörelse, kyrka eller vad det kan vara och ha ungefär ett halvt basbelopp om året, motsvarar de bortfallna pensionsrättigheterna ett par årslöner för vederbörande när han eller hon går i pension en gång i framtiden. Det

som i några av inläggen har beskrivits som en åtgärd som innehåller enbart fördelar innehåller faktiskt en målkonflikt mellan olika önskade saker i tillvaron.

Utskottet har pekat på att den här frågan har varit uppe för några år sedan och att regeringen borde återkomma och titta lite närmare på den. Jag tycker att det är en god tanke att man ser över det hela och beaktar såväl de argument som framförs från de ideella organisationernas sida, som också omtanken om dem som engagerar sig i de ideella organisationerna och vad som händer med deras pensionsrättigheter i framtiden.

Det är, fru talman, bakgrunden till att vi från vår sida inte har instämt i det särskilda uttalandet på den här punkten, utan ställt oss bakom det som sägs i utskottet. Det är en liten försiktig antydning att det har sagts tidigare från riksdagens sida att man borde titta närmare på frågan och att det ännu inte har skett.

Den tredje frågan jag vill ta upp handlar om det undantag som har tillkommit för att underlätta för en hel del mindre företag. Ska det hänga upp sig på om man har verksamheten jämnt utspridd över året eller ska man kunna ta hänsyn till dem som har sin verksamhet koncentrerad till några månader? Ofta är det sommarmånaderna i vårt land.

Den regel som nu föreslås, där man ska räkna helt och hållet på månadsbasis, missgynnar faktiskt dem som koncentrerar sin verksamhet till några få månader. De enklaste och tydligaste exemplen är väl turistnäringen, trädgårdsnäringen och en del av jordbruksnäringen.

Vi tycker för vår del att argumenten talar för att även de ska omfattas av den omtanke som riksdagen visade för några år sedan när regeln infördes. Det bör man kunna klara. De mer tekniska och praktiska skäl som har anförts av utskottets majoritet väger inte tyngre. Därför tycker jag att det är angeläget att man får en ändring till stånd.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 5 RONNY OLANDER (s):

Fru talman! I detta betänkande, SfU5, behandlas proposition 2000/01:8 Ny socialavgiftslag. Skyldigheten att betala socialavgifter anpassas till den nya socialförsäkringslagen, 1999:799, så att avgifter betalas på arbetsinkomster för de personer som omfattas av den arbetsbaserade socialförsäkringen. Vidare föreslås att nuvarande bestämmelser om fördelning av socialavgifter samlas i en ny lag, lagen om fördelning av socialavgifter. Den nya socialavgiftslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2001.

Utskottsmajoriteten tillstyrker propositionen och avstyrker samtliga motionsyrkanden. Motionerna i detta betänkande kommer från den allmänna motionstiden 1999 och 2000. Med anledning av själva propositionen finns inga motioner.

Regeringen föreslår att ersättningar för vilka arbetsgivaravgifter ska betalas, dvs. i första hand lön, arvode, etc., benämns avgiftspliktig ersättning. Inkomster för vilka egenavgifter ska betalas bör benämnas avgiftspliktig inkomst.

Regeringen anser att betalningsperioden i socialavgiftslagen bör vara densamma som i skattebetalningslagen och föreslår därför att betalningsperioden för arbetsgivaravgifter ska vara en kalendermånad.

Enligt propositionen bör sambandet mellan socialförsäkringstillhörighet och skyldighet att betala socialavgifter förstärkas och bli tydligare än i dag. I princip bedöms förslagen därför vara kostnadsneutrala. Sammanlagt medför alltså förslaget till ny socialavgiftslag enligt propositionen inga ekonomiska nettoeffekter för det offentliga.

Genom att skyldigheten att betala socialavgifter knyts till sådant arbete som medför att en person omfattas av den arbetsbaserade försäkringen enligt socialförsäkringslagen stärks också sambandet mellan socialförsäkringstillhörigheten och skyldigheten att betala socialavgifter.

Under ärendets beredning har föreningen FRISAM, som företräder Sveriges 14 största friluftsförbund och främjandeorganisationer, uppvaktat utskottet. På vilket bästa sätt stöder samhället den oerhört viktiga insats som görs av ideella organisationer för våra barn, ungdomar, handikappade och äldre i samhället och för all annan verksamhet? Det är svåra avväganden. En väg i detta arbete är att höja anslaget till verksamheterna. Därmed ges organisationerna bättre möjlighet att betala ut ersättningar som i socialförsäkringssystemet kan ligga till grund för ersättning till den enskilde.

Räkneexemplen kan göras många. Vi hörde Bo Könberg framföra ett. Jag ska ta ett annat. Det kan vara att någon som sysslar med föreningsliv i låt säga 20 år under denna tid mister ett halvt basbelopp som år 2000 är 18 300 kr gånger 20 år. Det blir om man räknar från dagens datum 366 000 kr mindre i avgiftsunderlag och kan mycket väl utgöra ett par tre års ersättningar.

De frågor man måste ställa sig är: Vilken betydelse blir det vid pensionsberäkningen eller eventuella sjukersättningar, a-kassa, livränta osv.? Vilket ansvar tar politikerna då? Står man då först i kön här i talarstolen för att hjälpa till, eller får människor ta ansvaret själva?

Jag anser att alla i denna kammare har ansvar för denna fråga, särskilt de som ofta återoppar skattesystemets eventuella problem. I detta sammanhang finns en fråga som är mycket relevant att ställa: Hur argumenterar representanterna för de fem av riksdagens sju partier som säger att i det nya reformerade pensionssystemet ska varje krona ge utdelning i en kommande pension? Gäller detta bara i de retoriska sammanhangen eller finns det en djupare övertygelse?

Jag tycker att det är oerhört viktigt att ha stor respekt för dessa stora parlamentariska överenskommelser. De politiska systemen måste över tiden genom livet ge människor ärliga besked.

Fru talman! Före skattereformen 1990 behandlades bl.a. kostnadsersättningar och schablonavdrag till idrottsutövare m.fl. i Riksskatteverkets rekommendationer gällande beskattning av ersättning i samband med idrottslig verksamhet. Ersättningar under ett halvt basbelopp undantogs därmed även från underlaget för socialavgifter, när inkomsterna var att hänföra till inkomstslaget tjänst.

I samband med skattereformen 1990 slogs huvudprincipen fast att i princip alla inkomster som ska tas upp till beskattning som inkomst av tjänst ska vara förmånsgrundande, och socialavgifter ska därmed tas ut. Utskottet gav uttryck för sin principiella uppfattning att inkomster i samband med idrottsutövning, i likhet med andra inkomster, bör ge rätt till socialförsäkringsförmåner och föranleda att socialavgifter erläggs. Samtidigt angav utskottet att utskottet var införstått med att en schablon kan

behövas för i vilken mån mindre ersättningar inom idrottsrörelsen, vilka ofta kan ha karaktären av kostnadsersättningar, ska vara undantagna från underlaget för uttag av socialavgifter. Detta framkom i betänkandet 1990/91:SfU10. Det är några år sedan.

I samma betänkande avstyrkte utskottet motionsyrkanden om att ge även andra ideella föreningar än idrottsföreningar avgiftsfrihet motsvarande ett halvt basbelopp. Utskottet anförde att trots principiella betänkligheter när det gäller urholkning av pensionsskyddet hade utskottet biträtt propositionens förslag att göra ett undantag från skyldigheten att erlägga arbetsgivaravgifter. Enligt propositionen borde frågan ha tagits upp i ett annat sammanhang.

Utskottet vidhåller samma uppfattning flera år senare i betänkande 1997/98:SfU13. Enligt utskottet gör ideella föreningar, oaktat inriktning på verksamhet, en för samhället många gånger beundransvärd insats för barn, ungdomar, äldre, handikappade m.fl. grupper. Det är något som jag har påtalat tidigare. Detta uppmärksammas och bör följas upp. Uppföljningen bör även gälla företagsamhet med säsongsanställda, i enlighet med vad vi tidigare har uttalat.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag, med tanke på reservationer och särskilda yttranden i detta betänkande, fästa kammarens ledamöters uppmärksamhet på hur vi socialdemokrater ser sambandet att betala skatter och avgifter. Detta beror inte minst på hur representanter för de olika partierna har ställt sig öppna för förslag i socialförsäkringsutskottet. För första gången under mina sex år i riksdagen har det i socialförsäkringsutskottet varit näringslivs- och arbetsmarknadsdebatter. Det har varit hela spännvidden. Det kan vara som Bo Könberg sade, nämligen att han skulle återkomma i den allmänna budgetdebatten. Vi kan ha en liten allmän minibudgetdebatt. Det finns all anledning till det. Visst har socialförsäkringssystemet oerhört viktig anknytning till vad som sker i övrigt i livet.

Jo, så var det varför vi socialdemokrater tycker om skatter och avgifter. Den generella välfärden fordrar att skatter behövs för att finansiera de offentliga åtagandena. Stora skattesänkningar utgör ett hot mot både den ekonomiska stabiliteten och den goda välfärden. Därför kan skattesänkningar endast accepteras om de finansieras och den låga inflationen inte hotas. Skattesystemet ska bidra till en rättvis fördelning. Samtidigt är det viktigt att skattesystemet underlättar en väl fungerande ekonomi. Enkelhet, likformighet och breda skattebaser är vägledande principer.

Det är möjligt att förena ett internationellt sett högt skatteuttag med god ekonomisk utveckling för vårt land Sverige. Det visar dagens fakta. Det är en myt att vår skattekvot håller tillbaka arbete och välbstånd. Tvärtom, kan ambitiösa åtaganden göra det lättare för samhället att svara mot näringslivets behov av välutbildad arbetskraft och modern infrastruktur och göra det möjligt för fler att finna arbete och förena arbetsliv och familjeliv.

Fru talman! Alla nordiska länder har höga skatter jämfört med andra länder. Samtidigt är det ett stort antal människor som arbetar.

Dagens skatter har ett brett folkligt stöd. För att värna och bevara detta stöd måste vi ställa höga krav på att de offentliga resurserna används på bästa tänkbara sätt.

Skattereformen 1991 gav Sverige ett modernt skattesystem. Möjligheten till skatteplanering är i stort sett borta. Bredare skattebaser, sänkta skattesatser och förenklade regler har gett bättre förutsättningar för arbete och sparande. Generella välfärdssystem bör i största möjliga utsträckning finansieras genom arbetsgivaravgifter och skatter. Skatterna ska vara så utformade att företagen stimuleras att behålla kapital i företag för utveckling och investeringar, och strävan bör vara att förenkla skattereglerna för enskilda näringsidkare.

Ett rättvist skattesystem är oerhört centralt och viktigt för löntagarna. Målet att 85 % av landets löntagare endast ska betala kommunalskatt är viktigt.

Anf. 6 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Jag måste få kommentera Ronny Olanders inlägg om undantaget för idrottsrörelsen, vilket också berör Bo Könbergs tidigare inlägg. För mig blir det konstigt att omsorgen om framtida pensionärer inte berör dem som är ledare inom idrottsrörelsen utan omsorgen berör bara alla andra som väntar på en bra pension. Omsorgen måste även gälla dem inom idrottsrörelsen. Då förvånar det att det inte har skett en förändring hos socialdemokraterna.

Så länge idrottsrörelsen har undantag, men inte friidrottsorganisationerna som jobbar på att skapa en bättre hälsa hos befolkningen, är det omoraliskt att inte alla ideella organisationer behandlas lika. Att behandla ideella organisationer som kämpar med små inkomster lika är en förutsättning för att vi ska ha trovärdighet i riksdagen. Där vet vi att idrottsrörelsen inte har det svårast ekonomiskt. Det finns andra ideella organisationer som har det bra mycket svårare att klara av sina uppgifter och få ledare i sina verksamheter. Så länge det finns undantag för idrottsrörelsen borde det även gälla andra.

Anf. 7 RONNY ÖLANDER (s) replik:

Fru talman! Desirée Pethrus Engström menar att om det är på ett sätt i idrottsrörelsen ska det vara likadant med ideella organisationer, och ska man lyssna på den allmänpolitiska debatten ska det vara likadant på något annat ställe.

En av grunderna i 1990–1991 års skattereform var att få ett överblickbart system där människor vet vad saker och ting handlar om. Det hade varit en mångfald av olika bestämmelser, särbestämmelser osv. Ingen visste hur saker och ting skulle tolkas.

Det som skulle vara bra är om idrottsrörelsen kunde stötts i stället för att utökas. Det är funderingar som jag försökte lägga fram i mitt anförande. Jag utgår från att det som utskottet har påtalat och finansutskottet för några år sedan påtalade följs av regeringen, dvs. huruvida andra organisationer än idrottsrörelsen också ska ha den möjligheten.

Man måste vara klar över frågan: Om ett undantag har gjorts, ska det sedan bli ett till, ett till osv.? Den vägen ska vi kanske akta oss för att gå.

Anf. 8 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Menar Ronny Olander att han tänker återkomma med förslag som innebär att det blir likabehandling mellan olika ideella organisationer? Jag säger inte att det ska gälla vilka som helst, utan jag säger

ideella organisationer. Det kan vara handikapporganisationer som lever med knappa resurser och som behöver människor som pratar om t.ex. handikapp.

Det är naturligtvis inget fel med att idrottsrörelsen får bättre förutsättningar. Jag ser naturligtvis att deras arbete är av stor vikt. Jag skulle ändå vilja veta om Ronny Olander tänker återkomma med förslag till likabehandling.

Anf. 9 RONNY OLANDER (s) replik:

Fru talman! Vårt utskott har redan deklarerat hur vi ser på frågan. Jag utgår från att regeringen noga följer riksdagens arbete. Jag har inte mer rätt till enskild initiativ rätt än Desirée Pethrus Engström i den delen. Jag förutsätter att regeringen noga följer utskottsarbetet och på det sättet värderar och funderar på detta.

Det är en sak som inte togs upp här, nämligen förslag från kristdemokraterna om sänkta socialavgifter. Desirée Pethrus Engström hade med frågan i sitt anförande. Om man räknar på detta är det alltså miljardbe-
lopp som ni från borgerligheten i era reservationer bara har tyckt till om. Jag hoppas att det är väl underbyggt, och jag hoppas att ni har klart för er vad de här pengarna handlar om.

Sänkta socialavgifter kan handla om en bruttoeffekt i storleksordningen 5 miljarder, och vi saknar nästan lika mycket i sjukförsäkringen. Men det gäller som sagt var motioner från allmänna motionstiden.

Anf. 10 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Fru talman! Ronny Olander har ett stort bekymmer med att vi lyfter upp olika frågor i den här debatten. Men eftersom de här yrkandena finns i ärendet är det ganska naturligt att vi också för en debatt omkring de frågorna. Jag tycker att även Ronny Olander breddar debatten genom att lyfta in skattefrågor.

För att återgå till ämnet, finns det ett område där jag är förvånad över att det inte har hänt någonting. När vi diskuterade det här förra gången var det Lennart Klockare som lyfte upp frågan om arbetskostnader för bl.a. trädgårdsnäringen, och den har varit föremål för en utredning. Han hade då hoppats att det skulle komma ett förslag för att förbättra den näringens konkurrenssituation. Det gäller även andra företag som har säsongsanställda, som många gånger har en ganska besvärlig ekonomisk situation och som är starkt beroende av att kunna få den här sänkningen.

Vi har tagit med det här nu, så vi har beaktat att det kostar en del pengar. Men det ger också inkomster. Vi är övertygade om att fler människor skulle komma i arbete genom detta. Det är i så fall inkomster som inte skulle komma staten till del.

När det gäller att få likartade bestämmelser för de olika ideella organisationerna, är man förvånad över att det inte är så noga med dem som är ledare inom idrottsrörelsen eftersom vi inte behöver ha bekymmer för deras sociala situation. Jag delar uppfattningen att vi ska ha en trygghet i samhället och att det är samhällets skyldighet att se till att vi får den hjälp och stöttning som vi behöver med både sjukskrivningar och annat. Men det känns inte bra att det är så olika regler och bestämmelser när det gäller så likartade verksamheter.

Vid uppvaktningen hos oss togs det upp att när det gäller t.ex. Fri-luftsfrämjandets mulleverksamhet och orienteringsverksamhet får man inte göra de här avdragen på deras löner. Jag tycker att det känns viktigt att vi behandlar organisationer på samma sätt.

Anf. 11 RONNY OLANDER (s) replik:

Fru talman! Vad först gäller trädgårdsnäringen och säsongsanställda vill jag säga vad vi har sagt i vårt utskott, att vi uppmanar regeringen att följa detta. Jag lyfte också fram i det anförande som jag höll att man gör detta. Det har gått några år, och man måste också väga in detta i helheten. Någon sade från den här talarstolen att det förmodligen har en mindre påverkan, dvs. en mindre kostnad för staten. Om det är en mindre kostnad för staten är det en mindre utgift för företag med säsongsanställda. Men jag menar bestämt, och det är vår uppfattning, att vi ska noga följa detta. Det görs också.

Vad gäller idrottsrörelsen är det självfallet lika varmt tänkt kring den med det sätt som blev anlagt för en tid sedan. Innan vi reformerade pensionssystemet diskuterade vi inte på det sättet att det krona för krona skulle få mycket större betydelse än vad det hade i det gamla pensionssystemet. Det får vi kanske också följa och titta på.

Det är inte någon bra väg att gå vidare på att bara betala ut skattefria förmåner, eftersom det får betydelse för människor i slutändan.

Det ska bli intressant att i nästa inlägg höra om sänkta socialavgifter överlag, för det har betydelse för välfärd, vård, omsorg och skola. Det är jag självfallet också beredd att diskutera.

Anf. 12 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Fru talman! Ibland funderar jag om man hela livet från den första anställningen alltid ska tänka på att man samlar pengar för att få när man blir pensionär. Ibland funderar jag om det verkligen är livets mening att bara jobba för att få en pension.

Jag tror att många av dem som arbetar som ledare i de här olika organisationerna gör det under en ganska begränsad tid i livet. Det skulle i så fall kunna gå att begränsa det så att det inte fick gälla under så lång tid, som Ronny Olander nämnde, nämligen 20 år. Jag tror att det är få personer som jobbar på det sättet så länge. Därför skulle det gå att hitta möjligheter att få generösa regler.

Anf. 13 RONNY OLANDER (s) replik:

Fru talman! Nej, livet kan inte bara vara att man när man börjar arbeta i unga år ska fundera på hur pensionen ska arrangeras, förhoppningsvis långt senare och efter ett bra och innehållsrikt arbetsliv.

Birgitta Carlssons parti har också varit med och antagit det nya, reformerade pensionssystemet. Jag vet inte hur de har resonerat i Centerpartiet, men det har betydelse. Vi ska försöka prata om att man får ersättningar som ligger till grund för bl.a. pension. Jag nämnde också annat, som livränta, sjukersättning och a-kasseersättning. Hela vårt system bygger på att det ska betalas in avgifter.

I andra sammanhang pratar ni väldigt öppet och med raka rör om förmåner osv. Här blir det lite krokigare, och det är rätt märkvärdigt.

Det som är lustigt är att ingen hitintills har nappat på den krok som jag lade ut om sänkta socialavgifter. De beräkningar som jag har fått när det gäller det särskilda yttrandet under mom. 3 av Birgitta Carlsson visar att i det första steget skulle bruttoeffekten bli 5,3 miljarder mindre och i det andra steget 15,3 miljarder. Det är 20,6 miljarder. Om Birgitta Carlsson har samma sifferunderlag som jag vet hon att det är så. Ingen har ännu velat diskutera det. Det är också en viktig fråga, eftersom det är en blandad debatt. Detta kräver oerhört stora pengar.

När vi pratar om att sänka arbetsgivaravgifter och socialavgifter är det också intressant att se att när man tar bort arbetsgivaravgiften skjuts det oftast över till löntagarna, och löntagarna tar bort det när de förhandlar om det tillgängliga löneutrymmet. Men löntagarna har också varit med och bidragit till den samlade produktionen. Varför hör man aldrig detta från borgarnas representanter? Jag tycker att det är konstigt.

Anf. 14 MARGIT GENNSER (m) replik:

Fru talman! Jag hade inte tänkt delta i debatten, men det heter ju att den som tiger samtycker. Det gjordes vissa generella uttalanden om skattesystem osv. Jag tänker inte föra en diskussion men vill säga att jag inte köper de analyser som Ronny Olander gjorde i talarstolen.

Jag ska påpeka två saker. Det ena är att mycket höga skatter kan förvanska informationen. Vi ser det på socialförsäkringsavgifterna på ett sätt. Vad arbetsgivaren tar ut för arbetstagaren är mycket större än vad arbetstagaren egentligen känner till. Det finns olika sätt att ordna upp det.

Det andra är frågan om dynamik. I vår lilla reservation vill vi göra en administrativ förändring så att man beräknar de 5 procenten på årslönesumman i stället för på månadslönesumman. Det ger inte så stora kostnader i statskassan. Jag skulle vilja säga att det antagligen ger plus, därför att man får mer dynamik.

En tredje fråga som har tagits upp är något jag kan vittna om från pensions- och genomförandegruppen, och det gäller de avgifter vi nu har i pensionssystemet. De är äkta avgifter. Där är det raka rör, och därför är det oerhört känsligt att försöka göra undantag från det. Där måste jag instämma till hundra procent med vad talaren har sagt.

Anf. 15 RONNY OLANDER (s) replik:

Fru talman! Vad gäller reservation 1 om säsongsanställda under mom. 2 är kostnaden troligtvis låg. Jag försökte tidigare beskriva det sambandet.

Jag vet inte riktigt vilka av mina analyser det var som Margit Gennser inte instämde i, men vi har ett replikskifte till.

Vad gäller arbetsmarknaden är det så när man mellan arbetsmarknadens parter lägger fast lönerna att man förhandlar fram och diskuterar fram det tillgängliga löneutrymmet. Det blir x procent löneökning i plånboken. Men alla andra kostnader har också räknats av för produktionens framställning och vad som nu ska göras.

Det diskuteras alldeles för lite från denna talarstol. Jag har den största respekt för näringslivet, och vi ska se till att vi har ett blomstrande härligt näringsliv. Det har vi också i Sverige. Vi ser hur det går för Sverige nu och ett antal år framöver.

Jag träffar ibland företagare som skäller på mig för att jag är socialdemokrat. De är ivriga och vill att det ska bli bättre. Jag säger så här till företagaren i t.ex. en valrörelse: "Gå hem och titta i dina räkenskapsböcker och ta reda på när du tjänade pengar, och fundera på vem som satt i regeringen vid det tillfället". Jag är rätt kaxig när jag säger det, för jag vet hur han borde rösta.

Det är en kombination av många frågor. Det gäller framtidsstro. Det är viktigt att se till att folk kommer i arbete. Företagaren ska tjäna sina pengar. Men vi får inte prata om att arbetsgivarens avgifter ska sänkas i debatterna utan att säga att pengarna ska föras tillbaka till det tillgängliga löneutrymmet.

När det gäller dynamiken vill jag säga att jag är väldigt försiktig. 1991–1994 hade vi mycket dynamik i Sveriges ekonomi. Alla var inte glada för det.

Anf. 16 BO KÖNBERG (fp) replik:

Fru talman! Ronny Olander tog upp en något vidare diskussion och gick ifrån det ärende som debatteras i dag. Han antydde att vi kommer in på en del i andra debatter. Han tog upp frågan om skatter och skattenivåer, och det får mig att vilja ta en diskussion med honom åtminstone vad gäller socialförsäkringarnas påverkan på skattetrycket i landet.

Både Ronny och jag och flera andra av de som är närvarande i kammarken kommer från en intressant utfrågning som hölls under förmiddagen, där det bl.a. fördes fram förslag om en mera självständig sjukförsäkring. Det är något liknande, kan man säga, som det som vi har åstadkommit på pensionsområdet och som ligger väl i linje med vad vi från Folkpartiet har framfört i olika sammanhang.

Om man ser till att socialförsäkringarna är rena socialförsäkringar – obligatoriska och allmänna, men med så mycket raka rör som möjligt – minskar förstås skatteinslaget i försäkringarna. Därmed minskar skattetrycket i hela landet och de snedvridningar som skatter alltid innebär, även om de ibland är fullt motiverade och beror på att man vill åstadkomma någonting annat.

Det skulle vara intressant att höra, om Ronny Olander får tid i sina två svarsrepliker, hur han ser på dessa förslag. Ska vi gå i riktning mot mer självständig sjukförsäkring? Ska vi ta bort avgifterna ovanför förmånstaket? Ska vi försöka finansiera dem med tydligare avgifter i stället för med de anonyma arbetsgivaravgifterna?

Det senare är ju, fru talman, inte bara ett förslag från liberalt håll sedan många år tillbaka. Jag har på senare tid sett att bl.a. den framstående LO-mannen Ingemar Lindberg i sin intressanta bok om välfärden faktiskt för fram förslag om egenavgifter i stället för arbetsgivaravgifter.

Det skulle vara intressant att höra om Ronny Olander vill säga ja till förslag av den typen, som ju skulle minska skattetrycket utan att, såvitt jag förstår, ge några negativa effekter på välfärden.

Anf. 17 RONNY OLANDER (s) replik:

Fru talman! Vi har tänkt till bland socialdemokraterna i vårt utskott. Vi har också penetrerat och diskuterat frågan om hur de framtida socialförsäkringssystemen ska vara anordnade, både i utskottsgrupper och på annat sätt i partiet. Men att på detta stadium i tvåminutersrepliker ge sig

in i en sådan genomgripande och stor ideologisk debatt är inte bra. Vi bör mötas på något annat sätt där vi verkligen kan djuploda. Vi bör ha något bättre tid på oss och diskutera de generella välfärdssystemens uppbyggnad.

Det har visat sig att både den svenska och den nordiska modellen är bra. De passar mycket bra i europeiska sammanhang. Vi har stabila och trygga socialförsäkringssystem. Människor känner till dem. ”Den generella välfärden” är kanske de viktigaste ord man har lärt sig i riksdagsarbetet.

Det finns vissa bekymmer av och till. Det kan gälla konjunkturer eller a-kassan. Nu gäller det sjukförsäkringen. Vi måste naturligtvis diskutera fram hur man på bästa sätt kan möta detta. Men det är inte bara avgiftssystemet utan också så många andra viktiga faktorer, t.ex. rehabilitering och företagshälsovård, som vi måste titta på.

Bo Könberg sade att jag tog upp en vidare diskussion. Jag hade skrivit ett anförande på sex sidor. Jag hade tänkt göra halt efter fyra sidor. Men eftersom man här öppnade för näringslivsdebatt och skattedebatt, osv., fick jag fortsätta. Jag misstänkte att det kunde bli så. Jag gav även uttryck för det i vårt utskott när vi behandlade frågan. Det blev naturligtvis så på grund av motionerna från den allmänna motionstiden.

Jag tycker också att man ska fundera över hur stor bruttoeffekten är när det gäller reservation 2 om sänkta socialavgifter inom tjänstesektorn. Det skulle vara intressant att höra hur ni har funderat i Folkpartiet.

Anf. 18 BO KÖNBERG (fp) replik:

Fru talman! Jag ska försöka svara på den fråga jag fick – den allra sista, som rör vår reservation nr 2 – och på det resonemang som Ronny Olander förde i sitt tidigare inlägg om på vilket sätt höjda eller sänkta arbetsgivaravgifter fortplantar sig till lönediskussionen eller löneutrymmet. På längre sikt är det ingen tvekan om att det är så. Arbetsgivaravgifter är inte en direkt gåva från arbetsgivarna till löntagarna. Det får effekter på löneutrymmet. Jag tycker i och för sig att det är bra att Ronny Olander har en klar bild av det. Det är också så att en sänkning av avgifterna med tiden påverkar löneutrymmet. Jag är inte främmande för det, men sänkningen kommer under tiden fram till dess att ha en positiv effekt på sysselsättningen, och det tycker vi är önskvärt.

Åter till den fråga jag försökte väcka i mitt förra inlägg. Hur ser Ronny Olander och de övriga socialdemokraterna på att vi ser till att socialförsäkringarna blir allmänna, obligatoriska och generella försäkringar? Där det inte finns några förmåner tas inga avgifter ut.

Fru talman! Detta låter nuförtiden som en typiskt liberal ståndpunkt och kanske också en ståndpunkt från vidare allmänborgerliga kretsar, men jag vill påminna om att det inte var några avgifter ovanför förmånstaket från det att socialförsäkringen i sitt nuvarande skick infördes i mitten på 50-talet till början på 70-talet och 80-talet. Kan inte det som var bra nog för Torsten Nilsson, Gunnar Sträng och Tage Erlander duga också för Ronny Olander?

Anf. 19 RONNY OLANDER (s) replik:

Fru talman! Jag är så tacksam för att de tillsammans med svenska folket har lagt grunden för det goda samhälle vi lever i som omfattar alla.

Det är honnörsord som vi socialdemokrater verkligen kämpar för. Vi är mycket stolta över att generell välfärd omfattar alla. Det innebär att Bo Könbergs plånbok och min plånbok får stå lite öppnare. Vi tillhör de 15 % som tjänar så pass bra att vi kan betala mer, så att alla omfattas av dessa fina generella välfärdssystem.

Med tanke på att de sänkta socialavgifterna inte kom upp ska jag nämna något om det på den korta tid som är kvar. Den uppgift ni har fått är att bruttoeffekten är 21 miljarder av en sänkning med 5 % inom tjänstesektorn. Jag har bett riksdagens utredningstjänst att titta på detta inför denna debatt, eftersom man pratar om världens högsta skatter.

Utredningstjänsten har skrivit så här: Nedsättningen av arbetsgivaravgiften är beräknad på den totala årliga lönesumman. Beräkningarna görs på uppgifter om lönesumman år 2001 enligt Finansdepartementets prognos från budgetpropositionen för 2000/01. Enligt denna prognos förväntas den totala lönesumman uppgå till 944 miljarder kronor nästa år. Bruttoeffekten av en sänkning av arbetsgivaravgiften med 5 procentenheter beräknas uppgå till 47 miljarder kronor.

Man fortsätter: Det finns stöd i den ekonomiska forskningen för att anta att en sänkning av arbetsgivaravgiften i betydande grad övervältras på löntagarna. Tidsprofilen för övervältringen är däremot svår att fixera. I Sverige är det framför allt professor Bertil Holmlund vid Uppsala universitet som talar om att de sociala avgifterna övervältras. En av hans studier, som redovisas i bilaga till 1990 års långtidsutredning, visar att ca 40 % av skattehöjningarna hade övervältrats på löntagarna inom två år.

Detta var ett utdrag. Materialet är nio sidor. Jag är tacksam för riksdagens utredningstjänst. Den ger ett oerhört bra material att fundera kring och se över.

Ni har yrkat på förändringar inom tjänstesektorn. Det är naturligtvis en skillnad.

Jag önskar att vi mer framöver även skulle värdera vad det är för pengar vi pratar om. Det gäller särskilt inom vårt utskott, där vi pratar så härligt och underbart om vård, omsorg, skola och boende som viktiga beståndsdelar i den generella välfärden. Det är de grupperna som vi gärna pratar om. Men skatterna ska till för att finansiera dessa viktiga områden.

Anf. 20 CLAES STOCKHAUS (v):

Fru talman! Detta betänkande – 2000/01:SfU5 – behandlar propositionen *Ny socialavgiftslag*. Inga motioner har väckts med anledning av propositionen i sig, men det finns däremot ett antal motioner om socialavgifter från de allmänna motionstiderna 1999 och 2000 som just berör socialförsäkringslagen och därför tas upp i detta betänkande.

I flera motioner tas frågan om en nedsättning med 5 % av socialavgifterna upp och om att gynna verksamheter i olika grad, eftersom man räknar per kalendermånad och inte på årsbasis. Som exempel tar man upp trädgårdsnäringen som huvudsakligen är säsongsbetonad.

Vidare förs det i motioner fram krav på att i avgiftssammanhang likställa ersättning som utges från annan ideell förening än idrottsförening med just de regler som gäller för idrottsföreningarna.

Slutligen finns krav på sänkta arbetsgivaravgifter inom tjänstesektorn.

Innan jag kommer i gång på allvar måste jag poängtera att Vänsterpartiet, Miljöpartiet och regeringen har en budgetuppgörelse. Därför kommer jag i slutändan att yrka bifall till hemställan i betänkandet. Då skulle jag ju kunna sluta här, men det tänker jag inte göra, eftersom det finns en hel del att kommentera.

Jag börjar med frågan om en nedsättning med 5 % av socialavgifterna. Såvitt jag förstår är den delen en gammal eftergift till Centern. Det är väl inte så mycket fel med just den här nedsättningen, om den bara hade avsett små företag. Felet är att den gäller alla företag, stora som små. Detta påpekade Vänsterpartiet också när det infördes. Vilken nytta har storföretagen av denna nedsättning? Stimulerar den till nyanställningar? Knappast inom storföretagen. Däremot är denna nedsättning mycket dyr. Minst 5 miljarder kostar det systemet i minskade avgifter. Det kan vi jämföra med de direkta regionalpolitiska insatser som ligger på omkring 3 miljarder. Det är någonting att fundera över.

Utifrån mitt sätt att se tacklar motionärerna just här frågan utifrån fel utgångspunkt när det handlar om rättvisa i fråga om nedsättning av socialavgifterna. Börja i stället med att nästa gång som frågan är på tapeten, eftersom den säkert kommer upp igen, föreslå att denna nedsättning med 5 % endast ska gälla småföretag, exempelvis företag med upp till tio anställda. I ett sådant läge kan man sedan gå in och se vilka näringsgrenar som gynnas mer eller mindre. Då kan också frågan om säsongsverksamhet få en ny belysning. Som jag ser det är det osmakligt med ett inom socialavgiftsområdet obegripligt stöd till stora företag. Det kanske vi då förhoppningsvis kan rensa bort om det kommer krav från flera borgerliga partier också.

Beträffande frågan om att likställa andra ideella organisationer med idrottsföreningar när det gäller avgiftsbefrielse för ersättningar under ett halvt prisbasbelopp blir angreppspunkten, som jag ser det, fel. Speciellt nu med vårt nya pensionssystem är idrottsrörelsens avgiftsbefrielse egentligen ett ogräs i rabatten. Och ogräs motar man inte genom att låta det spridas till nya områden. I stället måste man göra något åt ursprungskällan.

Idrottsrörelsen och i sammanhanget likvärdiga ideella organisationer, bl.a. utifrån domen i Regeringsrätten som talar om vad som kan vara likvärdigt, måste kompenseras på annat sätt.

Regeringen uttalade också för flera år sedan att frågan borde tas upp i ett annat sammanhang. Och i just detta sammanhang skulle man också ta upp frågan om huruvida kretsen av ideella organisationer ska utvidgas, men inte inom ramen för socialavgifter. Ännu har regeringen inte åstadkommit något, varför utskottet i sin bedömning pekar på att man väntar på att regeringen kommer med ett förslag där särreglerna för idrottsutövare tas upp till omprövning.

I två motioner tas frågan om sänkta arbetsgivaravgifter inom tjänstesektorn upp. Denna syn har väl vänsterpartister också varit inne på genom åren om det har avsett exempelvis turism och liknande tjänsteverksamhet. Men för närvarande har vi en budgetöverenskommelse, och den står vi i Vänsterpartiet bakom, och därför avstyrker vi förslaget enligt dessa motioner om sänkta avgifter.

Avslutningsvis vill jag nämna ett avsnitt i betänkandet. På s. 5 i betänkandet, näst sista stycket, behandlas uttrycken arbetsgivare och arbets-

tagare. Där står det att dessa begrepp ska slopas inom socialavgiftslagen. Håller man sig endast till detta stycke, utan att läsa fortsättningen, kan man tro att om det inte går på något annat sätt så kan man åtminstone genom ett beslut här i kammaren inom socialavgiftslagen införa det klasslösa samhället.

Fru talman! Vi i Vänsterpartiet yrkar avslag på reservationerna och bifall till hemställan i betänkandet.

Anf. 21 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Fru talman! Claes Stockhaus förfasade sig över att även de stora företagen får del av den sänkta arbetsgivaravgiften. Vi var väl medvetna om det när det infördes. Men det råder ingen som helst tvekan om att det är för de små företagen som just den här sänkta avgiften har allra störst betydelse. Det betyder oerhört mycket för de små och medelstora företagen.

Eftersom Sverige ligger så högt som man gör i fråga om arbetsgivaravgifter, har vi full förståelse för att det betyder en del också för de stora företagen, även om det inte märks lika mycket där. Det är aldrig någon nackdel om vi kan få fler företag att anställa fler personer i Sverige. Jag tror nämligen att det har en betydelse.

Anf. 22 CLAES STOCKHAUS (v) replik:

Fru talman! Tvärtemot Birgitta Carlsson tror jag inte att det har någon betydelse för stora företag men däremot för små. Om man i stället skulle kunna styra dessa pengar till att gynna de mindre företagen skulle det ge bättre resultat. Nu smetas de 5 miljarderna ut över alla, och jag tror inte att de gör så stor nytta i ett stort företag med flera hundra anställda. Det rör sig om totalt drygt 40 000 kr i kompensation. Det är ju ingenting i ett storföretags verksamhet.

Anf. 23 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Fru talman! Jag delar uppfattningen att det inte betyder lika mycket för de stora företagen. Men i Sverige har vi ju inte så väldigt många stora företag, men vi har ganska många medelstora företag, och var skulle man då dra gränsen? Om vi sätter en gräns vid tio personer, som Claes Stockhaus nämnde, då kan det lätt bli så att man anställer upp till tio personer. Men så fort man anställer fler så blir det dyrare. Vi har talat om gränsdragningar i andra sammanhang, och jag tror att det är bättre att vi har det system som vi har i dag. Och det betyder allra mest för de små företagen, och det är viktigt för dem.

Anf. 24 CLAES STOCKHAUS (v) replik:

Fru talman! Det sista kan jag hålla med om, nämligen att det betyder mest för de små företagen. Och gränsdragningar är alltid svåra att göra. Jag sade att detta kunde gälla för företag med exempelvis upp till tio anställda. Men det som jag reagerar mot är att dessa pengar skulle kunna göra bättre nytta i mindre verksamheter än om de smetas ut över alla företag.

Anf. 25 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Jag kan nästan instämma i det som Birgitta Carlsson har sagt om småföretagen. Vi har ett förslag där vi menar att arbetsgivaravgifterna bör sänkas med tio procentenheter på lönesummor upp till 900 000 kr och för egenföretagare på lönesummor upp till 250 000 kr per år. Detta har vi finansierat i vår budgetmotion. Vi tror naturligtvis att detta inte i första hand gynnar de stora företagen utan att detta är ett förslag som ska gynna småföretagare.

Men vi anser att den gränsdragning som Claes Stockhaus nu gärna skulle införa, att man sätter gränsen vid tio anställda, skapar problem när det blir fråga om att anställa den elfte. Var ska man dra gränsen? Då har vi valt att ha ett generellt system som är enklare att tolka för alla. Vi ser det som ett sätt för små företag som kanske har några få anställda att helt enkelt börja våga expandera. Därför har vi väckt detta förslag.

Jag skulle vilja kommentera att Claes Stockhaus benämner idrottsrörelsen som ogräs. Eftersom han anser att den är ett ogräs, hoppas jag att Vänsterpartiet anser att det kommer att bli en förändring på det området och att Vänsterpartiet agerar snarast för att få bort ogräset.

Anf. 26 CLAES STOCKHAUS (v) replik:

Fru talman! Idrottsrörelsen i sig är inget ogräs, utan det är just den här företeelsen, framför allt utifrån vårt nya pensionssystem. Och vi ska inte låta det ogräset sprida sig.

Kompensation måste ske på annat sätt men inte inom ramen för sänkta socialavgifter. Det är där som jag ser en form av ogräs.

Anf. 27 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Egentligen vänder jag mig bara mot benämningen ideella organisationer. Om idrottsrörelsen har det här undantaget anser jag det vara självklart att även andra på sikt ska få det. Jag hoppas att vi ändå är överens om att idrottsrörelsen är viktig och att vi kan få se en likabehandling i framtiden.

Anf. 28 CLAES STOCKHAUS (v) replik:

Fru talman! Idrottsrörelsen är mycket viktig, liksom många andra ideella organisationer. Som jag ser saken ligger bollen nu hos regeringen. För flera år sedan lovade man att återkomma och göra en översyn av de här särreglerna. Det måste väl i den delen bli som ett brev på posten att det, om det ändras för idrottsrörelsen, måste bli en kompensation på annat sätt. Då tycker jag att det är rimligt att också ta in andra ideella organisationer för att se hur mycket de i så fall ska kompenseras – ifall det inte skulle gå med det nya system som borgerliga företrädare föreslår.

Vilka som skulle kunna komma i åtnjutande av ett nytt bidragssystem, dock inte inom socialavgiftsramen, måste väl vara huvudfrågan för regeringen att återkomma till. Då har vi ju rensat upp.

Kanske var det lite drastiskt att ta till uttrycket ogräs i rabatten. Men ibland måste man ta till sådana uttryck, för annars reagerar inte folk.

Prot. 2000/01:28

16 november

Ny socialavgiftslag

Anf. 29 WILLY SÖDERDAHL (v):

Fru talman! Flera tidigare talare har tagit upp problemet med att ideella föreningar behandlas olika. Jag har tidigare i denna kammare berättat att jag varit med i två olika föreningar, KFUK-KFUM:s volleybollklubb och KFUK-KFUM:s scoutkår. Om vi i de föreningarna har ett läger där vi spelar volleyboll och paddlar kanot, vilket skulle kunna vara möjligt för båda föreningarna, gäller olika regler – alltså samma aktivitet men helt olika behandling. Detta är inte rimligt.

I fjol väckte jag en liknande motion. Då var skälet till avslag att det var svårt att avgränsa vilka ideella föreningar som skulle kunna räknas in; det kan jag förstå. Därför går min motion i år ut på en begäran om en utredning av detta. Jag menar att det går att lösa problemet. När det gäller bidragsgivning går det att skilja ut vad som är ungdomsorganisationer, folkbildning, kulturföreningar osv. Således borde det gå här också.

I dag har argumentet om utebliven pension varit huvudargumentet. Också detta är relevant och ska absolut tas på allvar. Men om jag är riktigt underrättad blir de här angivna räkneexemplen lite konstiga. De förutsätter ju att man har inkomster upp till ett halvt basbelopp i flera olika föreningar. Så fort man kommer ovanför ett halvt basbelopp ska sociala avgifter betalas in på hela summan, såvitt jag förstår. Diskussionen här i dag visar med all tydlighet att vi inte är färdiga med detta. Egentligen finns det ingen oenighet om detta med att stödja ideella föreningar. Frågan är bara hur. Det är min förhoppning att regeringen i sitt kommande arbete beaktar detta problem.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 11 §.)

6 § Statlig förvaltning

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2000/01:KU3
Statlig förvaltning.

Anf. 30 NILS FREDRIK AURELIUS (m):

Fru talman! Motionspaketet om statlig förvaltning är tämligen enhälligt och innebär i vanlig ordning att de allra flesta motionerna avstyrks med hänvisning till att en eller annan utredning pågår. Ett undantag är avsnittet om ombudsmän där utskottets majoritet – de fyra borgerliga partierna plus Miljöpartiet – menar att det nu kan vara dags att låta utreda om det finns förutsättningar att slå samman några eller alla av de ombudsmannainstitutioner som sorterar under regeringen till en institution.

Oenigheten ska kanske inte överdrivas här heller. Vi är tämligen eniga om att det inte finns någon anledning att ifrågasätta JO:s ställning och verksamhet. Riksdagens ombudsmän, justitieombudsmännen, är en viktig del av riksdagens kontrollmakt. JO har som bekant tillsyn över dem som utövar den offentliga makten och ska kontrollera att de efterlever lagar och förordningar. JO behandlar också klagomål från allmänheten och gör själv inspektioner och andra undersökningar på eget initiativ.

Alla de andra ombudsmannaorganisationerna sorterar alltså under regeringen och har framför allt i uppgift att främja goda ting och motverka onda, allt enligt den instruktion som de har. De ska alltså implementera viss lagstiftning, som det heter på riksdagssvenska. Det ska kanske tilläggas att de i någon utsträckning också, som framgår av utdelat rättelseblad, kan ta upp klagomål från enskilda.

Det är viktigt att dessa ombudsmän under regeringen inte blandas ihop med JO. Däremot kan det möjligen vara lämpligt att blanda ihop dem med varandra, dvs. undersöka om det finns vinster att göra genom sammanslagning eller samordning. Visserligen har det utretts en del under de senaste åren, dock utan att man tagit ett helhetsgrepp eller kommit fram till någonting påtagligt. Nu senast har man sagt att man vill avvakta vad som sker inom EU, och så kan man naturligtvis fortsätta att vara passiv.

Utskottet har emellertid tidigare år uttalat att det kan finnas anledning att diskutera de ombudsmannaorgan som är underställda regeringen. Så skedde exempelvis så sent som i fjol. Utskottet uttalade då också sin förståelse för de farhågor som framförts om att ombudsmannafunktionen tunnas ut om alltför många olika ombudsmän inrättas.

Dessutom medför alltför många specialiserade ombudsmän att vissa grupper riskerar att så att säga falla mellan stolarna. Som vi vet finns det i debatten många krav på nya ombudsmän. Finns det en barnombudsman borde det väl finnas en äldreombudsman, kan man exempelvis tycka. Det kan då förstås vara frestande för regeringen att inrätta nya ombudsmän eftersom det, i varje fall ytligt sett, ger ett intryck av beslutskraft.

Fru talman! Det finns alltså goda skäl att utreda den ombudsmannaorganisation som är underställd regeringen. Frågan om ett eventuellt ändrat huvudmannaskap blir förstås aktuell endast om ombudsmännens uppgifter förändras.

Moderata samlingspartiet stöder endast en reservation i detta betänkande, nämligen den om dröjsmålstalan. Det har ju visat sig att handläggningstiderna för förvaltningsärenden ofta är långa. En möjlighet till dröjsmålstalan skulle stärka den enskildes ställning gentemot den offentliga förvaltningen.

Senast i dag i utskottet hade vi en liten diskussion om regeringens förvaltningsärenden – en lite speciell sak om dispens från stämpelskatt. Det visade sig att dröjsmålen kunde vara i tre år, i många fall åtminstone i två år, utan att man ens hade börjat med ärendet. Det finns alltså all anledning att införa någon form av dröjsmålstalan.

Jag yrkar därför bifall till reservation 5.

Anf. 31 KENNETH KVIST (v):

Fru talman! I det här betänkandet tas en del olika frågor upp. Jag tar det sista först. Det heter ju att den tid skall komma när de sista skola bli de första.

Det gäller reservation 7 från Vänsterpartiet som finns i betänkandet. I Sverige för vi av tradition en restriktiv alkoholpolitik. När Sverige har ordförandeskapet i EU kommer det att hållas ett stort antal möten och konferenser på olika platser i Sverige. Eftersom vi i Sverige har som tradition att arbete och alkohol ska hållas från varandra anser vi att det borde vara viktigt att, som krävs i en motion, alkohol inte serveras i sam-

band med luncher och arbetsluncher under den tid då Sverige är ordförande i EU; detta för att gentemot EU:s övriga medlemsländer markera den alkoholpolitik som Sverige har.

Jag yrkar alltså bifall till reservation nr 7 men också till reservation nr 1.

När det gäller att föra frågan om ombudsmän är det viktigt att hålla isär justitieombudsmannen och övriga ombudsmän. Justitieombudsmannen ingår i riksdagens kontrollmakt. Justitieombudsmannen har att vara riksdagens verktyg eller riksdagens uppdragsgivare, dvs. folkets verktyg att kontrollera att framför allt myndigheter inte bedriver en verksamhet som kan ifrågasättas ur juridisk synpunkt eller bedriver sin verksamhet på ett sådant sätt att den enskildes intressen går för när på ett sätt som lagstiftaren inte hade avsett. Justitieombudsmannen har alltså en klar del av det vi kallar riksdagens kontrollmakt och bör vara den ombudsman som ligger under riksdagen, som den också gör.

De olika ombudsmannainstitutioner som ligger under regeringen har ett helt annat uppdrag. De ska se till att lagstiftningen fungerar. De ska se till att den implementeras inte bara i myndigheter utan också hos privata rättssubjekt, t.ex. hos företag. De ska se över att jämställdhetslagen, för att ta ett exempel, efterlevs. De har därmed en propagandistisk verksamhet. Det är en politisk verksamhet för att främja utveckling, samtidigt som de också kan, vilket har blivit korrigerat i vår reservation med ett särskilt utdelat blad, ta upp anmälningar från enskilda vars intressen har gått för när vad gäller att slå vakt om deras rättigheter i enlighet med de lagar som finns.

Vi har den ordningen att riksdagen väljer och utser regeringen, men det är regeringen som styr riket. Regeringen styr riket via sina myndigheter och ämbetsverk. Ombudsmännen är sådana myndigheter till skillnad från justitieombudsmannen. Det är väldigt viktigt att den skillnaden består och markeras. Annars får man göra en ganska total författningsrevision och göra om hela synen på regeringens och riksdagens roll och hur den svenska författningen är uppbyggd. Det är inte bara så att säga ett enkelt tricks, att det blir lite roligare och folkligare och mera nära om ombudsmannen blir under riksdagen, vilket alltså skulle leda till att det inkräktade på det som är justitieombudsmannens exklusiva roll och rätt. Vi skulle få en sorts dubbelkommando av ombudsmän under riksdagen. Det skulle leda till en otydlighet som skulle vara negativt för systemet.

Det är klart att regeringen äger frågan att fortlöpande pröva vad som är den ändamålsenliga organisationen av de myndigheter som är underställda regeringen och gör säkert också det.

Frågan är om det är för många ombudsmän, om det finns en sådan tendens. Det är klart att fler och fler grupper vill ha särskilda ombudsmän. Vi tror att den frågan kan handläggas på ett ansvarsfullt sätt. Vi kräver inte en särskild utredning. Men beslutet kanske går i utskottsmajoritetens riktning, och då tycker jag att man i så fall borde belysa frågan hur en effektiv ombudsmannaorganisation från regeringssidan ska bedrivas. Däremot att laborera med detta och flytta över detta under riksdagens huvudmannaskap skulle skapa stora problem. Det skulle egentligen kräva en total översyn över de författningsmässiga relationer som vi har utvecklat i det här landet mellan riksdag och regering och hur staten ser ut. Det tror jag inte att den här frågan är värd. Ska det vara en sådan

författningsrevidering får det i så fall komma fram av ett mer direkt och påtagligt behov.

Jag yrkar bifall till reservation 1 och i övrigt till utskottets hemställan.

Prot. 2000/01:28
16 november

Statlig förvaltning

Anf. 32 INGVAR SVENSSON (kd):

Fru talman! Kristdemokraterna har under ett antal år motionerat om en översyn av organisationen av de olika ombudsmännen, en översyn som syftar till att granska om en sammanhållen organisation vore värdefull. Det har nu bildats en majoritet i konstitutionsutskottet kring detta. Vi har för vår del inte blandat in justitieombudsmännen i våra krav eftersom det är en speciell institution. I och för sig har vi föreslagit att de andra ombudsmännen i en sammanslagen organisation skulle kunna ligga under riksdagen. Men utredningens huvudsyfte är inte detta, utan att man ska titta på själva organisationen. I det läget kan man belysa olika argument som i och för sig kan ha betydelse för huvudmannaskapet. Där finns en öppenhet. Det ligger väldigt mycket i de argument som Kenneth Kvist framförde tidigare för invändningar mot ett sådant huvudmannaskap.

Jag yrkar bifall till utskottsmajoritetens skrivning i detta fall.

Fru talman! Vi har också velat se en djupare analys av justitiekanslerns funktioner. Men vi får väl fortsätta att driva det kravet vidare. Vi får vara glada för att Folkpartiet också stöder det kravet.

Fru talman! Rätt till s.k. passivitetstalan är inte helt ovanlig nere på kontinenten. Den finns t.ex. inom EU:s institutioner och har en viss preventiv betydelse. Det är inte ovanligt i de fall man har den här typen av passivitetstalan att respektive institution någon dag innan ett passivitetsärende ska upp till avgörande fullföljer vad man skulle ha gjort långt tidigare. Själva rätten till en sådan passivitetstalan innebär alltså ett nyttigt tryck på institutionerna.

I dag förekommer det i Sverige på sina håll oacceptabelt långa handläggningstider. Ibland kan det finnas rimliga förklaringar till det. Av detta kan man dock inte dra slutsatsen att en lag om dröjsmålstalan eller passivitetstalan skulle utgöra ett omfattande problem för förvaltningsmyndigheterna. Det skulle i stället avsevärt stärka den enskildes ställning i förhållande till myndigheterna.

I en rättsstat är det viktigt att medel står till buds som garanterar den enskilde medborgaren rätt till en säker och snabb handläggning av ett ärende. Detta är särskilt angeläget vad gäller fall av myndighetsutövning mot den enskilde.

En förstärkning av den enskildes ställning gentemot den offentliga förvaltningen föreslår vi därför genom införandet av en s.k. dröjsmålstalan. En sådan talan ger den enskilde en möjlighet att i domstol få prövat om ett förvaltningsärende onödigt uppehålls hos den myndighet som har att fatta beslut i ärendet. De förvaltningsorgan mot vilkas passivitet den enskilde ska kunna föra talan är främst förvaltningsmyndigheterna men även regeringen och domstolar såvitt avser deras handläggning av förvaltningsärenden. De gläder mig att Moderaterna, Centerpartiet och Folkpartiet ställer sig bakom den tanken.

Jag ber, fru talman, att få yrka bifall till reservation 5.

Anf. 33 ÅSA TORSTENSSON (c):

Fru talman! Vi behandlar i dag ett betänkande som berör den statliga förvaltningen, och jag ska koncentrera mig på den statliga förvaltningen och IT.

Genom att nyttja den nya tekniken kan välstånd och tillväxt möjliggöras. Människors livskvalitet kan höjas. Den revolutionerande utveckling vi står inför med ständigt ökande mängder information som görs tillgänglig för alltfler är en drivkraft i samhället. Utmaningen är att göra det möjligt för alla människor att både konsumera och producera information.

Informationsteknik har länge varit ett kärt ämne att ha visioner om. Men det är riktigt spännande först när man börjar se de tekniska förutsättningarna för att börja förverkliga visionerna. Därför är det också viktigt att se vilken ambitionsnivå den statliga förvaltningen har när det gäller att ge människor ökade redskap så att tekniken verkligen kommer i människans tjänst.

Nya och bättre tekniska lösningar och snabbare kommunikationer kan bidra till att förbättra människors vardag. Genom modern teknik demokratiseras också tillgången till kunskap och möjligheten att uttrycka sig.

Den tekniska utvecklingen är spännande och erbjuder möjligheter som vi i dag inte ens kan föreställa oss, men den innehåller också risker. Den kanske största risken är att nya klyftor skapas mellan det nya samhällets överklass som har tillgång till information och kunskap och dem som inte har motsvarande möjligheter. Centerpartiets vision om den tekniska utvecklingen innebär att den ska komma alla till del och erbjuda alla människor i hela landet och i alla åldrar nya möjligheter.

Fru talman! Statskontoret har i skriften *Intelligenta tjänster och elektroniska blanketter* redovisat såväl arbetet med att utveckla intelligenta tjänster inom ett antal myndigheter som vilka steg som bör tas för att man ska kunna gå vidare. För myndigheterna finns det stora vinster att göra genom att kunna erbjuda medborgarna bättre service samtidigt som myndigheterna kan spara pengar genom att utveckla intelligenta tjänster.

Centerpartiet anser dock att regeringen valt en onödigt passiv hållning i frågan och att regeringen själv borde ta initiativ för att underlätta för myndigheter att erbjuda digitala tjänster. På sikt bör regeringen kräva av myndigheter att de erbjuder samtliga tjänster som intelligenta tjänster. Centerpartiet menar att detta mål bör vara uppfyllt till den 1 januari 2004 och att det får ankomma på regeringen att begära underlag från berörda myndigheter att inkomma med förslag till hur detta kan ske. Därefter bör man återkomma till riksdagen med förslag som gör det möjligt.

Fru talman! Målsättningen bör vara att en medborgare vid kontakt med myndigheter ska kunna sköta kontakten utifrån sin situation, inte utifrån hur myndigheterna är organiserade eller hur uppgifterna mellan myndigheter är fördelade. Ett typexempel är att man vid nystartande av ett företag har behov att vända sig till ett stort antal myndigheter. NUTEK har gjort ett försök och ett förtjänstfullt arbete för att underlätta detta, men det finns inte i någon samordnad form.

Idén om *en* myndighetskontakt finns t.ex. i de medborgarkontor som en del kommuner har byggt upp, och sådana borde återfinnas i en modern serviceinriktad statsförvaltning. Det bör ankomma på regeringen att ge

erforderliga uppdrag åt myndigheter och tillskjuta medel inom ramen för utgiftsområdena för att åstadkomma detta.

Fru talman! Även, och kanske framför allt, statsförvaltningen har ett stort ansvar för att minska de digitala klyftorna. Det finns en risk att en forcerad övergång till intelligenta tjänster i stället bidrar till att öka de sociala klyftorna i samhället då alla medborgare inte har tillgång till tjänsterna eller kunskap och självförtroende för att utnyttja dem.

En avgörande aspekt på de s.k. intelligenta tjänsterna är därför användarvänligheten. Som var och en som tagit del av offentlig information via Internet kan konstatera är denna av mycket skiftande kvalitet. Det räcker inte heller med att ha ett användarvänligt gränssnitt som utgår från normalanvändaren, utan informationen måste kunna presenteras utifrån olika användares situation. Funktionshindrade och äldre är exempel på två kategorier användare som har behov av specialanpassade möjligheter för att kunna tillgodogöra sig den funktionalitet som andra användare har tillgång till.

Internet och tillämpningar på nätet kan både stärka och motverka ett fördjupat demokratiskt samtal. Vilken väg utvecklingen tar är beroende av de beslut som fattas bl.a. i dag. En fortsatt fokusering på service och välfärdsproduktion inom ramen för servicedemokratin kommer att innebära att IT förstärker service- och kundperspektivet på bekostnad av ett förstärkt medborgarperspektiv. Det gäller att IT får uppdraget att förstärka deltagandet och det offentliga samtalet.

Centerpartiet eftersträvar en utveckling i riktning mot en fördjupad deltagardemokrati där engagemang och delaktighet står i fokus. Detta synsätt bör också få följder för hur den offentliga IT-politiken utformas.

Centerpartiet vill dock varna för att det kan finnas en övertro på IT som ett direktdemokratiskt redskap. En ensidig fokusering på rösthandlingen i en demokrati riskerar att föra utvecklingen i riktning mot en mentometerdemokrati som snarare mäter fördomar än reflekterande åsikter. Rådgivande omröstningar och ökade inslag av direktdemokrati på den nära politiska nivån, såsom brukarstyrelser eller kommundelsnämnder kan dock vara av stor vikt i förening med andra åtgärder för att stärka deltagandet. Detta förutsätter dock att det finns tillförlitliga system för att kontrollera identitet och bevara rösthemligheten. Regeringen har en viktig uppgift i att stimulera försök kring ökade inslag av direktdemokrati med IT-stöd som ett led i en större e-demokratisering.

Fru talman! Därmed yrkar jag bifall till reservation nr 4. I övrigt ställer jag mig bakom de reservationer som Centern har fogat till detta betänkande. Jag yrkar också bifall till utskottsmajoritetens förslag när det gäller en utredning av ombudsmannaorganisationen.

Anf. 34 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Det är inte ofta som man som oppositionspolitiker får glädjas över framgångar i sitt utskott. Men nu får jag göra det i samband med behandlingen av KU-betänkandet om statlig förvaltning.

Utskottsmajoriteten har nämligen beslutat om ett tillkännagivande till regeringen om en utredning rörande Folkpartiets och andra partiers förslag om att föra ihop de ombudsmän som är underställda regeringen till en ombudsmannaorganisation. Det handlar alltså om det som man kan kalla för främjandeombudsmän. Jag använder förkortningarna HO, DO,

HomO och JämO och BO, vilket betyder Handikappombudsmannen, Diskrimineringsombudsmannen, Homoombudsmannen, Jämställdhetsombudsmannen och Barnombudsmannen.

Ombudsmannainstitutionen behöver förtydligas och förenklas, anser vi i Folkpartiet. Ingripanden mot statliga och kommunala ämbetsmän och myndigheter bör samordnas under JO-ämbetet. Övriga ombudsmän bör slås samman till ett ombudsmannaämbete. Hit kan man eventuellt föra nya ombudsmannauppgifter, men man bör iakttä stor återhållsamhet med att införa sådana.

Med vårt förslag skulle de enskilda människornas möjligheter öka och JO skulle kanske återfå något av sin forna status. Det sammanslagna ombudsmannaämbetet skulle få en större kraft, det är vår förhoppning. I förlängningen av detta kan man kanske så småningom överväga en gemensam diskrimineringslagstiftning, alltså en diskrimineringslag som omfattar de olika områdena. Men i dag handlar det om en utredning rörande sammanläggning av fler ombudsmannaenheter.

Fru talman! Min andra synpunkt på detta betänkande gäller Justitiekanslerns verksamhet. Jag delar reservation med Kristdemokraterna därför att jag vet att många människor har svårt att förstå den roll som Justitiekanslern har i dag, att företräda statens intressen gentemot enskilda men också i vissa fall fördela medel till enskilda. Dessa motstridiga roller är diskutabla och leder till konflikter, vilket också framgår av utskottsmajoritetens skrivning i betänkandet. Därför bör, menar jag och Kristdemokraterna, regeringen göra en översyn av Justitiekanslerns åligganden. Jag kan inte förstå varför inte åtminstone de övriga borgerliga partierna, Moderaterna och Centern, kan ställa upp på en utredning om detta.

Medborgarkontor, handlingar och protokoll på nätet är sådant som Folkpartiet har yrkat om och som behandlas i betänkandet. Vi kan konstatera att det pågår en mycket spännande utveckling i riktning mot det som vi kallar för e-demokrati, alltså elektronisk demokrati. Här tror jag att vi kommer att se ett stort genombrott under de närmaste åren. Det är väldigt viktigt för oss politiker att bevaka den fortsatta utvecklingen och driva på så att vi på det sättet kan skapa ett större engagemang och nå grupper som kanske annars inte är politiskt intresserade. Jag är väldigt hoppfull i det avseendet.

Slutligen, fru talman, delar jag till fullo de argument som förs fram i reservationen rörande dröjsmålstalan.

Det är mycket viktigt i en rättsstat att det finns möjligheter som ger den enskilde rätt till en säker och snabb handläggning av ärenden. Det gäller särskilt när det handlar om myndighetsutövning mot den enskilde. Dröjsmålstalan ger den enskilde möjlighet att få en domstol att pröva om ett förvaltningsärende har uppehållits onödigt länge av en myndighet som ska fatta beslut.

Jag vet av de kontakter jag har med människor att många upplever det som oerhört plågsamt att gå och vänta och vänta innan de får besked från en myndighet. Många gånger kan det vara bättre att få ett negativt besked än att behöva gå och vänta på att få ett besked över huvud taget. Det är därför som det är viktigt att vi tar fasta på förslaget om dröjsmålstalan.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till reservation nr 2, som handlar om en utredning rörande Justitiekanslerns roll.

Anf. 35 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! Det bör kanske sägas att den motsättning i Justitiekanslerns roll som påpekas i reservationen från Kristdemokraterna och Folkpartiet egentligen är illusorisk. Att Justitiekanslern ibland ser till att staten utbetalar pengar till enskilda är en del av Justitiekanslerns uppdrag att tillvarata och försvara statens intressen. De enskildas krav på staten kan vara hemula eller rimliga och Justitiekanslern ser därför till att staten uppfyller sina åtaganden och lever enligt de lagar och regler som finns. I annat fall skulle ju staten komma i en rättslig konflikt som skulle orsaka staten större kostnader. Så den här motsättningen finns inte, utan båda dessa roller ryms inom det grunduppdrag som Justitiekanslern har. Vi tycker inte att det behövs någon särskild utredning, utan det är egentligen bara att ta reda på hur det förhåller sig. Därför biträder jag utskottsmajoritetens syn på saken.

Anf. 36 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! Jag tycker nog att Kenneth Kvist har en lite väl optimistisk uppfattning om hur det fungerar med JK. Det som jag har framfört om detta med JK:s dubbla roller – det är inte bara jag som påpekar detta, utan det framgår också av tidigare utredningar som har gjorts om JK:s roll och av det betänkande som vi i dag har avlämnat – är att det här är komplicerat, inte minst för enskilda som kanske inte är så väldigt insatta i dessa frågor. När de vänder sig till Justitiekanslern kan de plötsligt känna att Justitiekanslern mer tar till vara statens intresse än deras eget och blir förvirrade av detta. Det vet jag mycket väl.

Anf. 37 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! Det må hända att detta är svårt att tränga in i, men icke desto mindre är det på det sättet att Justitiekanslern tillvaratar statens intressen. Om JK upptäcker att staten av någon anledning är skyldig att göra en utbetalning till en enskild ser JK till att staten gör detta. Det är ingen konflikt med att JK företräder regeringens och statens intressen, utan det är en utlöpare av detta. Det kan kanske upplevas som motsättningsfullt, men tänker man på det ett varv till märker man att det rimmar mycket väl med den funktion som JK har. Detta behöver, vill jag ännu en gång säga, inte utredas.

Anf. 38 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! Uppenbarligen är det så att människor i allmänhet inte förstår den här skillnaden. Därför tycker jag att det finns all anledning att göra en översyn av JK:s roll för att se hur den kan klargöras för människor i allmänhet, så att fler än bara Kenneth Kvist förstår detta.

Anf. 39 PER LAGER (mp):

Fru talman! Bland de frågor som tas upp i detta betänkande om statlig förvaltning vill jag framför allt ta upp två frågor.

Den första handlar om ombudsmännen och den majoritetstext som Miljöpartiet ställt sig bakom. Den andra frågan handlar om alkoholfri representation, där vi i Miljöpartiet i konsekvens med vår inställning till alkoholfrågor reserverar oss tillsammans med Vänstern.

Jag yrkar bifall till reservation 7, i övrigt bifall till hemställan i betänkandet.

Fru talman! Ombudsmännens roll, antal och hemvist har diskuterats till och från under en längre tid. Miljöpartiet har i det här betänkandet bildat majoritet med de fyra borgerliga partierna för ett tillkännagivande om att utreda om det nu finns förutsättningar att slå samman några eller samtliga ombudsmannainstitutioner till en institution och om huvudmannaskapet ska ligga hos regering eller riksdag. Miljöpartiet ser fördelar med att lägga samman de s.k. främjandeombudsmännen till en institution. Vi vill gärna kalla den rättighetsombudsmannainstitutionen, RO eller MRO. Det finns olika förslag på detta.

I dag är diskrimineringsfrågorna uppdelade på fem departement och minst fyra riksdagsutskott. Ombudsmännens uppdrag faller under fyra olika ministrars ansvarsområden. Med en utgångspunkt i mänskliga rättigheter i stället för särintressen skulle det politiska arbetet kunna bli mer fokuserat, menar vi. Vi ser det också mer naturligt att den sammanslagna ombudsmannainstitutionen får riksdagen som huvudman. Det här handlar givetvis om ombudsmännens uppgifter.

I dag regleras uppgifterna genom förordning och instruktion för respektive ombudsman. Deras uppgifter sägs närmast handla om att implementera viss lagstiftning genom t.ex. rådgivnings- och upplysningsverksamhet och om att främja utveckling på området både nationellt och internationellt. Vi ser gärna att deras roll klargörs och blir mer aktiv vad gäller försvar av mänskliga rättigheter. Det ska vara en institution dit människor kan vända sig, inte bara för att få råd och information utan också aktiv hjälp.

JämO, DO, HomO och HO har lagstiftning att stödja sig på som ger dem större möjligheter, medan t.ex. BO, Barnombudsmannen, inte har någon sådan lagstiftning utan enbart barnkonventionen, som vi i Sverige tyvärr ännu inte har gjort till lag.

Ombudsmännens roll är bl.a. att bevaka efterlevnaden av lagstiftningen, och barnkonventionen för BO:s del, och att aktivt ta initiativ. Därför bör de ha en mer självständig roll. I dag sitter de ofta på två stolar. Dels lyder de under regeringen, dels ska de kontrollera efterlevnaden hos regeringens myndigheter. För en självständig roll bör ombudsmännen kapa banden till regeringen, menar vi, och ges möjligheter att själva i högre grad utforma innehållet i sin verksamhet.

Jag vet att det pågår ett arbete i regeringen för att bl.a. ge BO en mer självständig roll än tidigare. Därför ser jag att vårt bredare utredningskrav ligger helt i linje med utvecklingen i dag.

När det gäller alkoholfri representation, fru talman, tycker vi att det är viktigt att i praktiken kunna visa på de restriktiva traditioner som vi i Sverige har vad gäller alkohol i samband med arbete. I en gemensam motion med ledamöter från sex olika partier är tonen mer skärpt än i den reservation som vi står bakom. Motionen handlar om riksdagens representation i allmänhet.

Det vore bra om riksdagen kunde gå före här. Det handlar ju inte bara om principer och om att det kan uppfattas som stötande bland allmänheten. I botten, fru talman, handlar det också om solidaritet med dem som har bekymmer med alkohol eller som är direkt alkoholsjuka. Priset för en

sådan solidaritet väger lätt som en fjäder mot eventuella förväntningar bland gäster.

I reservationen gäller det enbart s.k. arbetsluncher. Frågan är alltså något insnävad. Motionen har väckts med tanke på förestående EU-ordförandeskap och också för att ge större möjligheter för en majoritet i kammaren för denna hållning.

I reservationen begär vi att regeringen fastställer en policy för konferens- och mötesverksamhet under det svenska ordförandeskapet om att alkohol inte ska serveras vid arbetsluncher. Ibland kan det vara mer lönsamt att ta ett sådant här kortare steg. Jag hoppas på en majoritet för det här förslaget.

Anf. 40 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! Det gäller att förstå hur staten och statssystemet är uppbyggda. Enligt regeringsformen är det regeringen som styr riket på riksdagens uppdrag och med förankring i riksdagen. Regeringen måste ha instrument för att kunna göra detta; se till att lagar implementeras men också se till, via de här myndigheterna, att enskildas intressen tas till vara. Det är inte så att det, som Per Lager säger, bara är information och liknande som de här främjandeombudsmännen ägnar sig åt. De ger också många gånger ett verksamt stöd till enskilda människor.

Om tanken är att detta ska läggas under riksdagen för att, som Per Lager säger, ombudsmännen själva ska utforma sin verksamhet, då ska vi alltså ha en sorts av ingen styrda självständiga ombudsmän. Vad leder det till, för det första, om vi har myndigheter som inte har de demokratiska institutionerna över sig och lever under deras kontroll? Man måste för det andra också göra en åtskillnad mellan riksdagens uppgifter, som väljer och vrakar regeringen och kontrollerar regeringen så att den gör vad den ska, och regeringens, som styr riket på riksdagens uppdrag. Till det behöver regeringen institutioner så att detta styrande verkligen når ut i samhället.

Det är de skillnaderna man måste ha klara för sig. Börjar vi försöka bygga om detta hus så är det inte bara en och annan byggsten som man måste ta i. Då måste man så att säga se till helheten. Då är det inte bara fråga om en ombudsmannaorganisation eller om huvudmannaskapet. Då får vi tänka över hela statens uppbyggnad i dess helhet, och det är vi inte beredda att biträda.

Anf. 41 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Visst handlar det om helheten, Kenneth Kvist. I det här betänkandet handlar det om en utredning av ombudsmannainstitutionen, av hur man kan slå ihop de olika ombudsmännen, och om huvudmannaskapet. Vad jag gav uttryck för var en riktlinje framåt, vad jag själv och Miljöpartiet tror att man skulle kunna utveckla det till. Visst medger detta vidare förändringar av systemet. Det gör det säkert. Men vad det här handlade om, och vad jag poängterade, var ett mer självständigt innehåll, alltså att utforma innehållet i ombudsmannainstitutionen. Det är ju väldigt viktigt för att ombudsmannen ska kunna vara verksam och aktivt ta initiativ.

Anf. 42 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! Jag förstår mycket väl att Miljöpartiet eftersträvar förändringar. Men jag är emot dessa förändringar. Ni verkar inte ha kommit till insikt om dem. Det finns något slags ämbetsmannarevolt, där ämbetsmännen på område efter område vill styra och där politikens roll ska förminsкас. Er inställning i detta sammanhang är egentligen också ett uttryck för detta. Jag vill varna för den inställningen. Jag tycker i stället att man ska värna demokratin och de demokratiska institutionerna.

Anf. 43 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Ja, det är ju just att värna demokratin som det är fråga om. Därför vill vi bl.a. utreda den här frågan om ombudsmannainstitutionen.

(forts. 9 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.53 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

Frågestund

7 § Frågestund

Anf. 44 TREDJE VICE TALMANNEN:

I dagens frågestund deltar följande statsråd: statsminister Göran Persson, jordbruksminister Margareta Winberg, statsrådet Leif Pagrotsky, statsrådet Ulrica Messing och miljöminister Kjell Larsson.

Statsministern besvarar allmänpolitiska frågor. Frågor till övriga statsråd förutsätts beröra deras ansvarsområden inom regeringen.

Vi börjar då med den inledande frågan.

Bensin- och dieselskatten

Anf. 45 ROLF GUNNARSSON (m):

Fru talman! Jag vill ställa min fråga till statsministern. Detta är ingen ny fråga, men den är alltid lika aktuell. I den del av landet som jag kommer från, Dalarna, finns det en fråga som dominerar när jag går på ICA och handlar eller när jag går på gatan och träffar folk. Det är frågan om bensinskatten.

Jag har tidigare diskuterat den här frågan med finansministern ett antal gånger. Han har alltid avslutat sina inlägg i de debatterna med att det inte *nu* är aktuellt att sänka skatten på bensin och diesel. I dag tänkte jag ta chansen att fullfölja frågan. Har regeringen funderingar och tankar på att sänka bensin- eller dieselskatten?

Anf. 46 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Nej, det har vi inte. Skälet till det är mycket enkelt. Bensin- och dieselskatt är inte bara en fiskal åtgärd, utan det är också en beskattning av ett bränsle som inte har framtiden för sig. Det är väl fler än jag som är oroade över den klimatförändring som vi med stor sannolikhet bevittnar. Vi vet vad förbränningen av kol, olja, bensin, diesel och gas betyder i de sammanhangen. Att i detta läge, med det vi nu upplever, skicka ut signalen att detta är ett bränsle som vi vill stimulera ytterligare förbrukning av vore politiskt oklokt.

Anf. 47 ROLF GUNNARSSON (m):

Fru talman! Jag tackar statsministern för svaret. Jag tror att de som tittar på TV och lyssnar på den här debatten tycker att det är bra att det kommer ett besked från regeringen. Jag tycker att det är ett klart och konkret besked. Finansministern har varit lite svävande. Det är ett bra besked som statsministern nu ger att den sittande regeringen inte tänker sänka bensin- eller dieselskatten.

Anf. 48 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag anar ju lite partipolitik i frågeställarens upplägg av frågan. Det hör ju hemma här i riksdagen. Men när nu den första moderat som får chansen att fråga här i kammaren väljer den här ingångsvinkeln, ska man komma ihåg att när vi hade en moderat skatteminister var han mycket miljöframsynt. Den nuvarande moderatledaren höjde bensin- och dieselskatterna väldigt mycket. Vi vårdar de skattenivåerna.

Översvämningssituationen i Arvika

Anf. 49 TORGNY DANIELSSON (s):

Fru talman! Jag ställer min fråga till miljöminister Kjell Larsson. Jag vet att miljöministern besökte min hemkommun Arvika i går. Det berodde på den översvämningssituation som finns där. Jag vet också att det här besöket var mycket uppskattat. För närvarande är vattennivån nära tre meter högre än normalt. Tillströmningen fortsätter även om takten inte är lika hög som tidigare.

Min fråga är då hur ministern bedömer situationen i Arvika efter det här besöket. Vilka insatser bedömer ministern behöver göras för att mildra de negativa effekterna av detta? Det gäller de skador och den förstörelse som drabbar de människor som bor i området.

Anf. 50 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Det var naturligtvis en lite skrämmande upplevelse att komma till Arvika. Vi är ju inte vana vid att vattennivåerna är tre–fyra meter över de normala. Vi är inte vana vid att se översvämmade gator och torg och hus där det rinner in vatten i källaren.

Glädjande nog tar arvikaborna, vilket i och för sig är förväntat, detta med väldigt bra humör och med mycket jädrar anamma. Man tar verkligen i när man försöker lösa de här problemen. Vi kommer naturligtvis att följa den här utvecklingen. Mitt besök var ett led i det. Om det finns

Prot. 2000/01:28

16 november

Frågestund

möjligheter för centrala åtgärder är det klart att vi kommer att sätta in dem. För närvarande verkar det akuta behovet inte finnas.

Låt mig också säga att regeringen avsatte 100 miljoner kronor i augusti till de kommuner som då drabbades av översvämningar. Nu finns det möjligheter för Arvika och andra kommuner som drabbas att söka pengar från dessa 100 miljoner kronor även om ansökningstiden för de tidigare drabbade kommunerna har gått ut.

Anf. 51 TORGNY DANIELSSON (s):

Fru talman! Jag tackar ministern för det svaret. Det var mycket positivt att möjligheten finns att söka pengar för eventuella insatser. Nu är det ju lite tidigt att se vilka konsekvenser som kommer av den här översvämningen. Det får vi se när vattnet sjunker undan.

Men en fråga som naturligtvis väcks är om man kan förebygga detta på något sätt. Jag har en fråga i samband med det. Kan man på något sätt göra så att kommunikationen inom ett vattensystem kan förbättras? Jag har lärt mig att det tar tolv dygn innan det vatten som ramlar ned på de högsta punkterna i Norge når Säffle där man skulle kunna öppna slussluckorna. Detta borde kunna lösas med en förenklad kommunikation. Finns det några tankar kring den här typen av förebyggande åtgärder?

Anf. 52 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Efter augustihändelserna har vi börjat arbeta med att se över vattendomarna som ju påverkar vattenflödet genom de här vattenledningarna. Det är ett mödosamt arbete, men vi ska försöka göra det. Det är en del i det man kan göra för att förebygga framtida händelser av det här slaget.

Vi har också lagt ett uppdrag till SMHI för att de ska redovisa sina erfarenheter från augusti. Det anknyter ju till detta med vattenföringen från Norge ned till Arvika. Kan man förutse det på ett bättre sätt? Det kan vi kanske få svar på.

Låt mig också ansluta till statsministerns svar tidigare. Ökade risker för översvämningar och att översvämningarna kan bli värre och inträffa oftare är ju vad experterna förutspår som en följd av de förändrade klimatförhållandena i Sverige och i världen. SMHI har en bedömning att på 100 år kommer nederbördsmängden över Sveriges inland att öka med ungefär 30 %. Det vattnet ska ned till Östersjön eller ned till västerhavet. Det är klart att det kan uppstå många problem på vägen. Det är viktigt att vi nu börjar en bred diskussion för att undersöka sårbarheten inför ett förändrat klimat också i Sverige.

Bedömningen av arbetsskador m.m.

Anf. 53 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Jag har en fråga till jämställdhetsministern. Tyvärr får vi ofta information genom massmedierna att kvinnors situation i olika sammanhang inte är särskilt jämställd i världens mest jämställda land.

En ny undersökning visar t.ex. att kvinnor oftare än män får avslag när det gäller ersättning för arbetsskador. 32 % av kvinnorna fick bifall

mot 42 % av männen i den undersökning som refereras i bl.a. Dagens Nyheter den här veckan. Kvinnors skador bedöms hårdare än mäns.

Dessutom har vi också nyligen kunnat se att klyftorna i samhället ökar. De som har det sämst är de ensamstående kvinnorna med barn. Klyftorna börjar bli så stora och omfatta så många att de är näst intill alarmerande. Vilka är jämställdhetsministerns nu aktuella planer för att för det första minska ojämlikheten när det gäller bedömningen av arbets-skador och för det andra ge de ensamstående kvinnorna med barn en ökad social och ekonomisk support?

Anf. 54 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Det är alldeles riktigt, det var under den borgerliga regeringen som arbetsskadelagen skärptes. Det innebar, när vi nu kan se resultatet, att kvinnor drabbas mer än män. Det är också av det skälet som vi nu, när vi har råd, troligen kommer att kunna rätta till det. Det här är för övrigt något som statsministern aviserade på LO-kongressen. Detta är ett prioriterat område, inte minst ur jämställdhetssynpunkt men naturligtvis också i sak, så den översynen ska göras.

Så till den andra frågan. Under de svåra åren på 90-talet fick barnfamiljerna som grupp bära den allra tyngsta bördan. Nu när vi har råd igen är det därför barnfamiljerna som står först. Därför presenterade vi i budgetpropositionen en mycket stor satsning på just barnfamiljerna. Vi vet att de har burit en tung börda. Vi vet att de behöver dessa extra pengar. Det handlar om barnbidrag, om maxtaxa på dagis, om mer personal inom barnomsorgen osv.

Vi hoppas att vi också ska nå ett annat mål med detta, nämligen att par, kvinnor, vågar föda flera barn.

Anf. 55 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret. Det är ganska märkligt, tycker jag, att varenda gång man ställer en fråga är det mesta den f.d. borgerliga regeringens fel.

Det är ju nu frågan gäller. Hur tänker man nu, i dagsläget, ta tag i de här frågorna om arbetsskador? Man har aviserat att man ska göra något. Men vad? Det skulle jag vilja veta.

Sedan har vi det här att man ska satsa på barnfamiljerna. Det är väldigt bra, tycker jag. Men hur har man tänkt sig att man nu ska ta tag i den stora grupp av ensamstående kvinnor med barn som har det jättejobbigt? Det fick jag inte något klart besked om, tycker jag.

Anf. 56 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Jag måste ju förklara hur det här olyckliga beslutet kom till. Det var 1992, och då var det bevisligen en borgerlig regering. Det är bara fakta.

Det var ju bl.a. det här beslutet som ledde fram till den opinion utanför riksdagshuset, utanför de politiska partierna, t.ex. de s.k. stödstrumporna, som reagerade mot den kvinnofientliga politiken. Det var kanske också ett av skälen till att det blev en ny regering 1994.

Men är det så att Margareta Viklund och kd nu har en annan uppfattning är det bra. Då hoppas vi på stöd när den här frågan så småningom kommer till riksdagen.

Prot. 2000/01:28
16 november

Frågestund

Det bästa vi kan göra för de ensamstående kvinnorna är att driva en politik där också de får rätt till ett eget arbete, en egen lön så att de kan försörja sig och sina barn.

Alldeles nu i dagarna kan vi konstatera att arbetslösheten trots många invändningar har halverats. Det är klart att det också betyder oerhört mycket för de ensamstående kvinnorna, men därutöver även maxtaxan på dagis.

Försäljning av kommunala bostadsbolag

Anf. 57 ÅSA TORSTENSSON (c):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till statsministern.

Den parlamentariska ALLBO-kommittén har lagt fram ett förslag, rent av ett par, om att det ska kunna krävas två tredjedels majoritet i kommunfullmäktige för att sälja kommunala bostadsbolag.

Det här innebär helt nya, eller låt mig säga nygamla beslutsprinciper som ska införas eller återinföras. Det är principer som socialdemokraterna med den äran faktiskt slogs för att få bort.

Därför ställer jag nu frågan till statsministern om statsministern inte ser någon fara i att återinföra nya principer om hur demokratin ska utövas, och om det inte vore på sin plats att statsministern redan nu kunde meddela att detta inte kommer att förverkligas.

Anf. 58 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag har redan sagt att jag ser problem med den typen av förslag. Vi får låta någon klok person titta på det hela. Det är ingen tvekan om att det finns principiella invändningar.

Vad det bottnar i är ju att vi ser en del kraftiga förändringar av den kommunala förmögenheten. När vi började i kommunalpolitiken i min generation fanns det ett förmögenhetsskydd som förhindrade den typ av kommunalt självstyre som vi nu upplever när man säljer ut jättelika tillgångar av kommunens förmögenhetsmassa. Det togs bort.

Sedan har vi nu en situation då vi ju ser att man bedriver en politik – och som ALLBO-kommittén har reagerat på – som leder fram till en segregation framför allt i våra storstäder. Det blir inte kvar några hyresrätter.

Om det här är det bästa sättet att hantera den här frågan på återstår att se. Det är ett utredningsförslag. Låt oss titta vidare på det utan att för den skull binda oss.

Anf. 59 ÅSA TORSTENSSON (c):

Fru talman! Jag tackar statsministern för signalen om tveksamhet vad gäller förändringen till ett majoritetsskydd mot förändringar.

Jag måste ändå ställa frågan eftersom det mycket handlar om praktiskt politik. Jag skulle vilja få en bredd på svaret när det gäller demokratin. Är det inte så att kommuninvånarna i Strömstad, Katrineholm och Malmö ska kunna få besluta om sina egna angelägenheter? Det är faktiskt möjligheten att utöva demokratiskt arbete, att kunna ta ansvar och att kunna utkräva ansvar av sina förtroendevalda som jag upplever är det viktiga.

Anf. 60 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Där delar vi naturligtvis grundläggande värderingar men aldrig så långt att exempelvis skolan kan se ut hur som helst beroende på i vilken kommun du bor – det finns ju också ett krav på nationell likvärdighet i ett skolsystem – och aldrig så långt att vi ser att det ansvarstagande med skatteuttagsrätt som ligger exempelvis på äldreomsorgen kan se ut hur som helst. Här måste det också finnas ett utrymme för den här församlingen, riksdagen, att lägga fast kvalitetskrav, att sätta upp nationella mål. Det vill jag bestämt hävda.

Sedan är jag glad över den principiella ansats vad gäller valgenomslaget som Åsa Torstensson har. Det finns ju nu en tendens att utgående majoriteter i vissa delar av landet vill teckna långa avtal som omöjliggör för inkommande majoriteter att under sin fyraårsperiod bedriva en politik som väljarna har gett dem mandat för.

Det sättet att skriva avtal som undanröjer valresultatet är någonting som vi också ska titta på. Det vore ju oerhört välgörande om Centern var med och stödde den renhållningen vad gäller kommunal demokrati.

Barentssamarbetet

Anf. 61 LENNART GUSTAVSSON (v):

Fru talman! För att underlätta det regionala Barentssamarbetet i norra Västerbotten har regeringen, om jag har läst rätt, avsatt 30 miljoner att användas under tre år. Det är bra. Arbetet på den lokala och regionala nivån är ju helt avgörande för om man ska lyckas.

Men det behövs ju också ett nationellt och ett statligt engagemang i den här frågan.

Min fråga till statsrådet Pagrotsky blir: Hur och på vilket sätt kommer Sverige att lyfta fram Barenstfrågorna under Sveriges ordförandeskap nästa halvår?

Anf. 62 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Vi är ju nu inne i ett skede när vi förbereder ordförandeskapet för de olika ministerråden. Vi går igenom vilka dagordningar vi kommer att jobba med för de olika mötena och vilka projekt vi ska driva.

Vi har bestämt att alla ministerråd under det svenska ordförandeskapet ska ta upp frågor om det som kallas för den nordliga dimensionen i EU – våra relationer med våra grannar i norr i alla möjliga olika avseenden. Samtliga ministerråd kommer att behandla detta.

Ett antal av ministerråden kommer under den här rubriken att prioritera frågor kring samarbete i Barentsregionen. Ett mycket viktigt exempel är miljöministrarna som kommer, i alla fall enligt vad som nu planeras, att diskutera de mycket angelägna miljöproblemen kring de militära föroreningarna i Barentsområdet, t.ex. i Murmansk. Där ligger det gamla atomreaktorer på gamla ubåtar och andra fartyg och rostar i hamnen.

Det är bara ett exempel men jag räknar med att ganska många av ministerråden kommer att ta upp den här typen av frågor i sina arbetsprogram.

Anf. 63 LENNART GUSTAVSSON (v):

Fru talman! Det är bra att miljöfrågor lyfts fram på ministerrådsmötena. En god och levande miljö är ju en förutsättning för att vi ska kunna leva i den här regionen.

En annan förutsättning är att vi har vettiga och bra kommunikationer. I dagarna har vi fått veta att de öst-västliga kommunikationerna över Kvarken hotas. Den regionen är i sig en viktig del i Barentsregionen. Det finns i den regionen liksom i andra regioner ett nationellt ansvar för kommunikationerna. Min följdfråga blir därför: Kommer man att ta upp frågan om de öst-västliga förbindelserna över Kvarken på något av ministermötena som rör kommunikation?

Anf. 64 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Jag ska vara ärlig och säga som det är: Jag vet inte om transportministrarna kommer att diskutera just färjeförbindelsen mellan Umeå och Vasa vid sina möten.

Jag ser två alternativ: Jag kan ta upp detta med Björn Rosengren och fråga hur planerna ser ut, eller också kan riksdagsledamoten Lennart Gustavsson vid nästa frågestund ställa frågan till Björn Rosengren och se om han kan ge ett klart och redigt svar.

I första hand är väl detta ett svensk-finskt problem. Vi har redan i år satsat 40 miljoner tillsammans på den här färjelinjen. Det kanske finns EU-program där det kan vara angeläget att stödja just den här förbindelsen.

Annars har vi i EU-sammanhang inriktat oss på kommunikationerna med Ryssland, som t.ex. att förkorta vägen mellan Luleå och Murmansk genom att öppna en ny tullstation som förkortar vägen väldigt mycket. Vi samarbetar också i EU-kretsen för att gå vidare på det området.

Skogsnäringen

Anf. 65 ANNE-KATRINE DUNKER (m):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsrådet Ulrica Messing.

Statsrådet har ju fått en relativt ny lott med regionalpolitiska frågor och uttalat att regionalpolitiken hittills har varit ganska oprofilerad, och att den nu ska få en starkare profil.

En av de starka profiler som finns i glesbygden är ju skogsnäringen. Det är en näring som tillsammans med många andra brottas med stora konkurrensproblem från flera av våra grannländer.

Den höga dieselskatten är ett allvarligt problem. Vi har ju tidigare hört statsministern säga att dieseln inte har framtiden för sig. Därför passar min fråga väl: På vilket sätt kommer statsrådet att verka för att den svenska skogsråvarans konkurrenskraft ska höjas?

Anf. 66 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Den svenska skogen står sig ganska bra i konkurrens med många andra näringar. Vi lever ju i en värld som präglas av öppnare gränser, av ökad handel både när det gäller varor och självklart också utbytet av personliga kontakter. Det är en rörelse som kommer att fortsätta. Vi välkomnar den varmt.

När det gäller skogsfrågorna finns det inget samarbete på EU-nivå som begränsar eller försvårar den handeln. Där är det en fri marknad. På de delar där vi samarbetar på europeisk nivå, där skogen ibland berörs, handlar det om en ingång utifrån jordbrukspolitiken. När det är en viktig fråga att ta upp för oss, för att underlätta för den svenska skogsnäringen att verka tillsammans med andra näringar i EU, bereder jag och Margareta Winberg självklart de frågorna tillsammans. När det gäller villkoren för skogen här hemma diskuterar jag självklart de frågorna med företrädarna för skogsorganisationerna.

Anf. 67 ANNE-KATRINE DUNKER (m):

Fru talman! Jag tackar för svaret, men jag blev inte riktigt klok på vad statsrådet egentligen menade.

Statsrådet är ju själv bosatt i Norrland, om än i nedre delen, och är väl medveten om de problem som vår skogs- och jordbruksnäring har. På vilket sätt tänker statsrådet vara med och verka exempelvis när det gäller dieselskatterna? Vi har ju nu hört att dieseln inte har framtiden för sig. Vad ska man då använda för sina transporter? Sverige är ett långt land och man har långa transporter.

Samma sak gäller energiskatterna, där det ju har skett en förändring, men där är jord- och skogsbruket inte inkluderat, vad jag förstår. Tänker statsrådet på något sätt vara med och försöka förändra där?

Anf. 68 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Jag vill understryka vad jag sade redan i mitt förra inlägg. Jag tror att Anne-Katrine Dunker inte lyssnade på det. Jag för en dialog med företrädare för skogsorganisationerna – små och stora skogsägare. Det är viktigt att komma ihåg att majoriteten av skogsägarna i vårt land har oerhört lite skog. De bedriver sitt skogsbruk vid sidan av annat arbete.

Sedan har vi några stora bolag som är starka, som har möjlighet att expandera, och som ska få förutsättningar att göra det på en öppen marknad. Det är viktigt.

Skogen är en viktig näring för Sverige nu, och den kommer att fortsätta att vara det. För att stötta den gör vi en rad olika saker. Statsministern har redan svarat när det gäller vår syn på dieselskatten.

Vi tittar också över förvärvslagstiftningen. Vi har ett transportstöd där vi försöker gynna de delar av verksamheter i vårt land som på grund av sitt läge och lokalisering har sämre möjlighet att konkurrera än andra näringar. Det är ett stöd som vi kommer att fortsätta med också i framtiden.

Jag utgår ifrån att i den mån som skogsnäringen i dag upplever stora problem med de lagstiftningar som finns kommer man att lyfta fram dem tillsammans med mig som ansvarig skogsminister. Vid de kontakter vi har haft hittills har man inte gjort det. Man menar att det finns möjligheter att fortsätta att växa utifrån de regler och lagar som gäller i dag.

Frågestund

Anf. 69 HANS HOFF (s):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsministern.

För en timme sedan kom nyheten att den öppna arbetslösheten nu är 4 %. Den öppna arbetslösheten har därmed halverats på fyra år. Det är viktigt att den målsättning som regeringen satt upp klaras. Men det allra viktigaste är att konstatera att tiotusentals människor lämnat arbetslöshetens gissel, människor som i dag har återfått självförtroende och framtidstro.

Nu påstås det från olika håll att minskningen av den öppna arbetslösheten beror på att regeringen har gömt arbetslösa i olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Min fråga till statsministern är: Finns det någon saklig grund för dessa påståenden?

Anf. 70 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Nej, det är osakligt och lite sorgligt, tycker jag också. Jag tycker att vi en sådan här dag skulle kunna kosta på oss att vara glada – inte nöjda, men glada. Det är ett nytt Sverige som har växt fram.

Det är inte bara arbetslösheten som har halverats. Också de åtgärder vi har i arbetsmarknadspolitiken har halverats under den här perioden.

Detta har varit möjligt därför att det har skapats så oerhört många nya jobb i Sverige. Nu ska vi se till att vi går vidare mot full sysselsättning och mot regional balans. Det kan vi bara göra om vi fortsätter att driva en framgångsrik ekonomisk politik, och samtidigt en arbetsmarknadspolitik som riktar sig till de människor och regioner som fortfarande inte upplever att det har vänt och att det går bra också för dem.

Rättvisenaspekten och ambitionen ska hållas levande, och så ska vi vara glada för att vi har kommit så här långt och att politiken har fungerat. Det är en framgång. Det är klart att vi känner glädje, men det sporrar också att gå vidare. Det är full sysselsättning som är målet.

Anf. 71 HANS HOFF (s):

Fru talman! Jag vill tacka för dessa klarlägganden. Samtidigt vet vi, precis som statsministern säger, att det är många som ännu inte har fått jobb – många vars högsta önskan är att få ett arbete.

Min följdfråga till statsministern blir: Vilka åtgärder planerar regeringen för att pressa tillbaka arbetslösheten ännu mer?

Anf. 72 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Nu handlar det mer om kvalitativa insatser. Det handlar om en extra satsning på arbetsförmedlingarna så att de kan möta varje individ utifrån hans eller hennes behov. Det handlar om en satsning utifrån individens behov av kunskap och vidareutbildning för att passa in i en ny arbetsmarknad.

Det är också en satsning på de delar av Sverige som inte har känt att det har vänt. Det är insatser via skatteutjämningsystem. Det är insatser via kommunakut och en lång rad andra åtgärder.

Det är också sådant som vi nu vet är viktigt för att i storstadsområden och på andra ställen få arbetskraften att strömma till, och att underlätta för barnfamiljerna att kombinera exempelvis arbete och ansvar för familjen. Det är en lång rad insatser. Politiken hänger ihop. Velfärdsinsatser, arbetsmarknadspolitiska insatser och ekonomisk politik samverkar för att vi ska få kakan att växa ännu mer. Vi inser att när den gör det får vi förutsättningar att bedriva en allt rättvisare fördelning som i sin tur stimulerar fler människor att vara med.

Vi är nu som land inne i den goda cirkeln. Sverige går åt rätt håll. Nu ska vi se till att den cirkelrörelsen blir så långvarig som möjligt och att den fortsätter att gå uppåt och åt rätt håll. Det ska vi göra tillsammans. Det är klart att jag känner glädje en sådan här dag.

Spökgarn

Anf. 73 JEPPE JOHNSON (m):

Fru talman! Jag ställer min fråga till jordbruksministern. Den handlar om något så udda som spökfiske.

Jag bor i Blekinge. Vid några tillfällen har jag blivit kontaktad av fiskare som undrar varför vi inte kan göra något åt de s.k. spökgarnen.

Spökgarnen är inga spöken. De finns verkligen. Det handlar om nät som har glömts kvar av olika anledningar, oftast efter en storm. Dagens fiskenet är gjorda av syntetmaterial. De klarar sig och kan fortsätta att fiska under ganska lång tid, troligtvis flera år.

Många av spökgarnen kommer från fiskare från de baltiska länderna som av olika anledningar inte har intresse och möjlighet att leta rätt på garnen.

Tidningen Yrkesfiskaren har tagit upp problemet under året. Det är möjligt att organisera dragning efter sådana här garn. Det sker framgångsrikt bl.a. i Norge. Som jag sade i början är det här en udda företeelse.

Jag vill först fråga om jordbruksministern känner till detta. Det kan man ju inte fordra att alla människor ska göra.

Är jordbruksministern beredd att ta initiativ till att vi vidtar åtgärder i Sverige motsvarande dem man har i Norge?

Anf. 74 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Ibland drabbas man av den här typen av frågor som man inte kan svara på. I den belägenheten är jag nu. Det har att göra med att fiskarna i våra kontakter inte har tagit upp detta med mig.

Skriv gärna en skriftlig fråga så att jag får tillfälle att bereda svaret lite bättre än vad jag kan göra om jag bara skulle svara allmänt just nu.

Utsläpp från danska kolkraftverk

Anf. 75 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! Enligt uppgifter i massmedier förs det diskussioner mellan den svenska och den danska regeringen om den fortsatta stängningen av Barsebäck. Jag skulle vilja fråga miljöministern om den svenska regeringen är beredd att i de samtalen kräva något slag av motprestationer

från Danmarks sida. Jag tänker främst på motprestationer i form av avgasrenare på de danska färjorna och i form av rening av rök och avgaser från kraftverk som drivs med fossila bränslen. Finns den typen av motkrav med från den svenska regeringen i samtalen?

Anf. 76 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Jag är inte medveten om att det förs sådana samtal, i varje fall inte på politisk nivå. Däremot träffar jag ofta min danske kollega Svend Auken, som är såväl miljö- som energiminister, och vi talar naturligtvis ofta om detta. Han är glad över att vi har stängt Barsebäck 1. Jag påminner honom då och då om att det naturligtvis förutsätter att han medverkar till att minska användningen av kol för produktion av el i Danmark. Han är fullständigt medveten om detta och lägger såvitt jag kan bedöma också ned ett väldigt bra arbete på att utveckla Danmark till en nation med förnybar energi i allt högre grad.

Anf. 77 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! Det gavs i någon av TV-kanalerna för ungefär en månad sedan uppgift om att det skulle vara den svenske näringsministern som förde de här samtalen med den danska regeringen. Att den svenska regeringen är angelägen om att den danska politiken får den här inriktningen borde vara självklart, men finns konkreta krav på avgasrenare på färjorna, som faktiskt utgör ett stort miljöproblem, med i dessa samtal?

Anf. 78 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Vi har diskuterat den frågan. I vad mån de här kraven är konkreta kan jag inte gå in på. Också den frågan är egentligen näringsministerns. Man ska inte tro på allt som står i tidningarna, och den här gången var det kanske inte riktigt korrekt att det pågår sådana här samtal.

Jag skulle vilja berätta för kammaren från den dag, pingstaftonen, när man kunde gå över Öresundsbron. Då vandrade jag från den svenska sidan, och jag mötte min kollega Svend Auken mitt på bron. Jag hade med mig en budkavle från Sverige, som skulle föras vidare med Dansk Vandrelaug till Strasbourg. Vi höll var sitt kort tal till varandra.

Jag såg den fantastiska synen av Barsebäck nedtill till höger och de danska kolkraftverken nedtill till vänster. Jag tog naturligtvis det tillfället i akt att skryta lite grann med att vi har avvecklat ett kärnkraftverk, och jag ställde till Svend Auken kravet att se till att minska kolkraften.

Pensionerna

Anf. 79 MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsminister Göran Persson.

Jag har under det senaste året haft samtal med säkert 20 äldre kvinnor som var och en har en unik situation och ett unikt liv att se tillbaka på. Men de har också en gemensam nämnare: De har ägnat en stor del av sina liv åt att fostra och vårda barn, de har deltagit i familj jordbruk eller i familjeföretag och de har i dag en väldigt dålig pension. De har gjort en stor samhällsinsats, som har belönats ringa.

Det går bra så länge man är två, men när man blir ensam blir det svårt. De fick nästan ingen pensionshöjning i år, och de kommer enligt regeringens förslag att få 28 kr i pensionshöjning efter nyår. Det är svårt att få det att räcka till julklapp till barnbarnen, och det blev ingen ny kjol i höst. Varför, Göran Persson, får de inte mer än 28 kr?

Prot. 2000/01:28

16 november

Frågestund

Anf. 80 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det beror på att vi har ett pensionssystem som är kopplat till prisindex. Det resulterar nu i låga pensionsökningar, eftersom priserna ligger stilla. Det var annorlunda på 80-talet och på 70-talet. Då hade vi den omvända situationen, med kraftig inflation och med svårigheter för löntagarna att skydda sig mot urholkning av köpkraften, medan däremot pensionssystemen täckte fullt ut.

Det är bakgrunden. Vi gör en insats som frågeställaren går förbi, och det är att vi kraftigt förbättrar bostadstilläggen, som ju framför allt når gruppen med låga pensioner. Det är en förbättring både genom borttagande av grundhundralappen, vilket innebär en ökning med 100 kr för den enskilde, och en höjning av procentandelen av hyresbeloppet från 85 % till 90 %. Det kan bli ett rätt ordentligt utfall av detta för dem som har en hyreskostnad.

I det nya pensionssystemet har vi delvis löst det problem som frågeställaren tar upp, och fr.o.m. 2002 har vi också en annan uppräknings i det gamla pensionssystemet, där vi delvis väger in den utveckling som ekonomin har totalt, inte bara prisutvecklingen.

Anf. 81 MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! De kostnadsökningar som har skett täcks säkert inte av de 28 kronorna. Hyrorna har höjts, de kommunala taxorna har gått upp osv.

Kristdemokraterna vill återställa änkepensionen. Varför vill inte regeringen göra det?

Kristdemokraterna vill ha en längre omställningspension för änkor, från nuvarande sex månader till tolv månader. Varför vill inte regeringen det?

Kristdemokraterna vill höja pensionstillskottet med 200 kr per månad. Varför vill inte regeringen ställa upp på det?

Kristdemokraterna vill höja grundavdraget så att 1,3 miljoner pensionärer skulle kunna få 290 kr mer i månaden. Regeringen säger nej till det.

Det finns en pensionsöverenskommelse där vi har ställt upp, och den kommer att innebära höjda pensioner, men pensionärerna, de som har det svårast, behöver en förändring nu.

Anf. 82 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Vad gäller ankornas pensioner sker det en förbättring med 30 miljoner i den budget som har lagts fram. Det upplevs kanske inte som tillräckligt mycket, men det är en förbättring.

Kristdemokraterna vill väldigt mycket, och det är bra. Det är i regel också så att man vill mycket mer när man sitter i opposition och inte behöver ta det fulla ansvaret. Den vilja som frågeställaren utstrålar står i bjärt kontrast till de praktiska insatser som kristdemokraterna gjorde när

E 4:an förbi Sundsvall

Anf. 83 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Jag vänder mig till miljöminister Kjell Larsson.

Regeringen kommer under våren 2001 att få en fråga på bordet om ny dragning av E 4:an söder om Sundsvall. Majoriteten i Sundsvalls kommun och länsstyrelsen har förordat en dragning över en stor vattentäkt. Det är en vattentäkt som i dag försörjer 12 000 människor med vatten och som dessutom är en stor resursvattentäkt.

EU har nyligen lagt fram ett nytt vattendirektiv där man är väldigt tydlig om att bra vattenresurser ska bevaras. Direktivet kommer också att implementeras i svensk lag.

Hur kommer miljöministern att hantera frågan när den kommer till regeringen? Kommer ministern att stödja kommunens och länsstyrelsens förslag, eller kommer ministern att stödja EU:s vattendirektiv?

Anf. 84 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Nu har Birgitta Sellén med ett enda penndrag avskaffat hela Regeringskansliet. Om jag kan svara på den frågan utan någon beredning eller utan någon diskussion blir det naturligtvis väldigt rationellt, men det kan jag tyvärr inte göra.

Det jag kan säga nu är att vi kommer att utsätta det här ärendet liksom alla andra ärenden för en tuff miljöprövning. Vi ska titta på de faktorer som Birgitta Sellén pekar på. Vi kommer också att fortsätta att arbeta aktivt med det nya vattendirektivet och införa det i Sverige. Jag tror att det kommer att betyda ganska mycket för våra möjligheter att ytterligare förbättra kvaliteten på det svenska vattnet.

Det är en viktig tanke bakom direktivet. Man ska titta på vattenflödena i hela vattenavrinningsområden för att på det sättet kunna sätta in de allra bästa och mest effektiva åtgärderna för att förbättra vattenkvaliteten.

Anf. 85 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Miljöfrågorna är så viktiga. Därför tänkte jag att miljöministern får väldigt tungt vägande ord med i diskussionen som kommer att ske. Jag hoppas innerligt att det miljöministern säger även går hem hos näringsministern, som också ska vara med och ta ställning till detta.

Det står uttryckligen i den miljöbalk som vi har i Sverige att utsläpp till mark, vatten eller luft kan innebära miljöpåverkan. Miljöbalkens regler ska därför alltid följas i dessa sammanhang. Det finns många andra skrivningar i miljöbalken om detta med vatten.

Eftersom vi i Sverige har en stark miljöprofil inom EU skulle det se väldigt illa ut, tycker jag, om regeringen skulle gå emot EU:s vattendirektiv. Vi kommer dessutom att implementera det i vår svenska lag.

Jag hoppas innerligt att miljöministern ställer upp på ett annat alternativ och att vi kan rädda denna vattentäkt. Jag skulle vilja veta hur ministern kommer att arbeta för att få övriga regeringen med på det.

Anf. 86 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Jag vet inte om jag behöver arbeta för att få övriga regeringen med mig. Det framgår av det jag sade tidigare.

Vi har en stark miljöbalk. Det innebär att vi har en mycket starkare miljölagstiftning nu än innan den infördes i början av förra året.

Jag ser positivt på vattendirektivet och de verkningar det kommer att få. Vi tycker att vårt ordförandeskap i EU är viktigt, eftersom det mycket starkt fokuserar på miljöfrågorna.

Vad gäller det här speciella ärendet, och om vi tycker att det stämmer med miljöbalken och vattendirektivet, måste jag få lite tid på mig för att sätta mig in i det.

Frågestund

Ny kärnkraftsreaktor i Finland

Anf. 87 INGEGERD SAARINEN (mp):

Fru talman! Min fråga är till statsministern.

Det finländska energibolaget Industrins Kraft vill bygga en femte kärnkraftsreaktor i Finland. I går lämnade bolaget in en ansökan om ett principbeslut om en ny reaktor till den finländska regeringen.

Vad är Sveriges ståndpunkt i detta ärende, och kommer statsministern att framföra den till den finländska regeringen?

Anf. 88 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Vi kommer inte att engagera oss i de finska besluten. Det är deras sak. Vi har vår energipolitik, och den driver vi. I vilken utsträckning den påverkar andra såsom ett föredöme återstår att se. Det finska beslutet är upp till de finska valda demokratiska organen att hantera och inte de svenska.

Anf. 89 INGEGERD SAARINEN (mp):

Fru talman! Varför engagerar sig Sverige i rysk kärnkraft, baltisk kärnkraft och riskerna med svensk kärnkraft men inte i riskerna med finsk kärnkraft?

Anf. 90 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Vad gäller svensk kärnkraft har vi uppfattningen att det inte är ett hållbart energisystem. Det är vår grundläggande energipolitiska och miljöpolitiska ingång i diskussionen. Det är den här församlingen som har bestämt det, och vi har räckvidd i vårt land.

Sedan har vi alla ansökarländerna till EU och inte minst Ryssland. Där finns utöver hållbarhetsresonemangen en säkerhetsaspekt som är påträngande. Vi är naturligtvis oerhört angelägna om att se till att de anläggningarna bedrivs på ett sådan sätt att de inte förorsakar fara för närboende eller för andra i närområdet, dit Sverige faktiskt får räknas. Det är grunden för det engagemanget.

Vad gäller den finska kärnsäkerheten har vi från svensk sida aldrig haft någon anledning att ha några uppfattningar.

Frågestund

Anf. 91 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (m):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsrådet Ulrica Messing.

Riksdagen fattade beslut den 19 december 1999 om att nedsättning av socialavgifter i skogslän skulle upphöra fr.o.m. den 1 januari 2000. Näringsdepartementet skrev i en promemoria den 8 februari att man var medvetna om de problem som har uppstått i näringslivet. Man skrev: Om inte frågan löses inom de närmaste månaderna överväger regeringen alternativa möjligheter att stödja näringslivet i de mest utsatta delarna av stödområdet.

Det har gått något mer än några månader. Jag undrar vilka åtgärder som har vidtagits eller avses att vidtas.

Anf. 92 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Som frågeställaren kanske vet har frågan om möjligheten att ha nedsatta socialavgifter i vissa delar av vårt land och för vissa verksamheter inte bara avgjorts här i Sverige. Det är också en fråga som EU har synpunkter på, eftersom man menar att det kan leda till vissa konkurrensnackdelar.

Eftersom EU-kommissionen och kommissionär Monti ännu inte har gett besked till Sveriges regering eller till Sveriges riksdag hur EU ser på den här frågan har vi fått avvakta från departementens sida.

Jag tycker att det är oacceptabelt att ligga så länge på en fråga som engagerar och involverar så många. Jag har redan kontaktat Monti. Vi ska ses i Bryssel på tisdag kväll. Där är min ambition att kunna få ett snabbt svar från kommissionen och kommissionären om hur man ser på frågan.

Sedan ska vi självklart fundera över vad deras besked till oss innebär och vilka möjligheter vi har att kompensera eller komplettera det beslut som kommissionen ger oss till det svenska näringslivet.

Anf. 93 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (m):

Fru talman! Jag förutsätter att det ska ske en förhandling. Det handlar inte bara om vad EU-kommissionen vill säga till Sverige, utan det öppnar väl också för förhandlingar härifrån för att tillmötesgå de alternativa lösningar som kommissionen möjligtvis har ställt Sverige inför.

Anf. 94 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Man har inte kommit med förslag till kompromisser. Kommissionen tittar på det och ställer frågan: Är detta ett system som vi accepterar utifrån konkurrensperspektivet, eller är det inte det? Vi kommer att få argumentera för varför vi har haft systemet och vilka fördelar vi har sett att det fört med sig.

Om kommissionen accepterar vår argumentation och kan ta hänsyn till den, och kanske också tillåta systemet i andra länder, är svaret ja. Då får vi fortsätta med vårt system. Men tycker kommissionen att vår argumentation haltar och att systemet snedvrider konkurrensen för det svenska näringslivet är svaret nej. Då är det inte längre möjligt för oss att ha nedsatta socialavgifter för delar av verksamheten.

Försäljning av kommunala bostadsbolag

Frågestund

Anf. 95 ANNELIE ENOCHSON (kd):

Fru talman! Jag vill rikta min fråga till statsminister Göran Persson. Den berör också ALLBO-utredningen. I statsministerns svar till Åsa Torstensson fick jag delvis svar på min fråga om kvalificerad majoritet.

Jag har dock en ytterligare fråga.

I dag på morgonen i TV 2 sade ALLBO-utredningens ordförande att en av ALLBO-utredningens huvuduppgifter var att finna något som skulle ersätta stopplagstiftningen när det gäller försäljning av kommunala bolag. Vore inte den enklaste åtgärden att helt enkelt upphäva stopplagstiftningen och låta kommunerna sköta denna kommunala angelägenhet själva? Problemet är att det byggs för lite hyresrätter i hela Sverige.

Anf. 96 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det är just det som är problemet. Och det vi ser är ju att de som skulle kunna bygga hyresrätter, framför allt i storstäderna, är de allmännyttiga bostadsföretag som nu privatiseras. Hyresrätter i storstadsområden, inte minst i Stockholm, har alltid byggts av allmännyttan. Varför byggs det inga nu? Jo, därför att de som sitter i ledningen för dessa företag är upptagna med att sälja ut dem och skapa ett Stockholm där de som kan slänga upp 1, 2, 3, 4 eller 5 miljoner kronor har rätt att bo, medan däremot de som har låga inkomster och låga förmögenheter inte kan hyra en bostad någonstans. Det är ju det här systemskiftet, från att vara en stad öppen för alla till att bli en stad där man väljer vilka som ska bo, som vi vill motverka. Ett sätt att motverka det var ju den här stopplagstiftningen, och när den då är tömd på sin kraft vill vi naturligtvis se om vi kan få till stånd en ordning där vi återigen bygger i Stockholm med hjälp av allmännyttan. Eller ska vi sitta fast i ett träsk – inte minst kristdemokrater gör detta möjligt – där vi hela tiden under resten av mandatperioden bara har en privatiseringskampanj och ingen som helst nybyggnation?

Anf. 97 ANNELIE ENOCHSON (kd):

Fru talman! Tack statsministern för svaret!

Nu är det så att jag kommer från Göteborg, och i Göteborg har vi samma problem med att det byggs för lite hyresrätter. Och där är det en vänstermajoritet. Det här är alltså inte ett Stockholmsproblem, utan detta är ett problem som Sverige har.

Det finns två åtgärder som jag tror skulle kunna öka nyproduktionen. Den ena är att sänka byggmomsen. Den andra är att ta bort allmännyttans hyresledande roll.

Anf. 98 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det sista är att införa marknadshyror, och det betyder i klartext ungefär detsamma som det som nu pågår i Stockholm när man

säljer ut till bostadsrätter. Det blir människor som har det bättre ställt som har råd att bo i innerstäderna.

Hela den sociala bostadspolitik som allmännyttan representerar, inte bara i Stockholm, utan också i Göteborg och i Malmö, har ju bestått i att göra det möjligt också för människor med låga inkomster att bo bra och bo centralt. Nu vill ni uppenbarligen införa en marknadshyra, ta bort hyresregleringen och låta de parter som finns på marknaden sätta hyran. Det kommer alltid att finnas de som vill betala mer för att bo centralt, och då blir det plånboken som avgör vilka som kommer att bo i de attraktiva lägena, och så får andra flytta på sig. Det är ju det systemskiftet som ni öppnar för när ni talar på det sätt som ni nu gör, och det är det som vi vill motverka.

Jag tror att detta kommer att bli en av de stora frågorna i kommande valrörelser, och den ideologiska striden ser jag faktiskt fram emot.

Översvämningarna i Värmland och Dalsland

Anf. 99 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Jag vill vända mig till miljöministern och fortsätta med den här jättefrågan, nämligen att vi nu konstaterar att vattnet formligen dränker västra Värmland och norra Dalsland. Statsrådet Larsson kom ju, om inte med stövlarna på, så direkt därifrån och har sett det på plats, som han nyss sade här.

Den fråga som då inställer sig är: Finns den praktiska beredskap som det finns anledning att ha? Sedan undrar jag om regelverket är så anpassat att vi inte ska behöva stå handfallna när det händer. Vi har ju gamla vattendomar, som sades, från 50- och 70-talet, och vi har länsstyrelsens till synes inte fulla möjligheter att verka över länsgränser. Är detta någonting som regeringen nu funderar kring för att vi ska kunna höja en framtida beredskap, så att vi kan göra snabbare insatser i sådana här vattensjuka områden?

Anf. 100 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Jag har blivit ganska imponerad, både när jag besökte Dalarna i somras och när jag nu besökte Arvika, över de arbetsinsatser som görs av räddningsverk, hemvärn och av alla andra som engagerar sig i det här jobbet och som får jobba dag och natt, kanske i veckor, för att hålla undan vattnet och för att klara de nödvändiga funktionerna i samhället. Det är klart att man, när man nu utvärderar det här, kan finna saker som man kan bättra på också i det avseendet.

Sedan är det riktigt att vi tittar på vattendomarna för att se om de möjligen är gjorda för ett samhälle av ett annat slag än det som vi har för närvarande. Många av dem är ju väldigt gamla. Det finns förmodligen också – och det har ju visat sig i den här situationen där översvämningarna omfattar såväl Värmland som Västra Götalands län – en del problem i samband med att man ska fatta beslut som går över länsgränsen osv. Det är en sak som jag naturligtvis är beredd att titta på omedelbart efter den diskussion som jag hade i går med landshövdingen i Värmland.

Anf. 101 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Jag instämmer i att det sker gigantiska insatser av dem som har att hantera det här, men jag noterar ändå att miljöministern nu är beredd att ta itu med det som kanske skulle ha skett för länge sedan.

Sedan finns det en annan fråga som det också skulle vara intressant att få en liten kommentar till. Det intryck man har är att vattenmagasinen nu fylls på alltför högt, dvs. att man spekulerar i att det nog inte blir så mycket regn, och så blir det mycket regn, och då blir det för hårda påfrestningar. Det gäller stora vattendrag. Det gäller också sjösystem. Jag vet att länsstyrelsen, när det gäller t.ex. sjön Mjörn i mina egna hemtrakter, gång på gång har hävdat att man inte har resurser för att se om man lever upp till vattendomarna från 1959 och från 1970-talet.

Jag undrar återigen om miljöministern kan ge oss en försäkran om att man nu ser över det här. Och kan man ge tydliga signaler när det gäller den övervakande myndighetens uppgifter?

Anf. 102 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Vi har ju ökat resurserna till länsstyrelserna för miljöövervakning, och jag hoppas att en del av de resurserna kan användas på det här sättet. Om man fyller magasinen mer än man får enligt en vattendom är det väl inte min sak att framföra den typen av anklagelser. Men det finns naturligtvis möjligheter för dem som kan konstatera detta att gå till rätta med den här situationen. Jag hoppas att det, om man bryter mot vattendomarna och det skapar den här typen av risk, blir någon form av uppföljning av det här.

Mänskliga rättigheter i Turkiet

Anf. 103 INGER LUNDBERG (s):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till statsministern.

Den 21 december i år kommer den syrianske prästen Yusuf Akbulut att ställas inför rätta i turkiska statens säkerhetsdomstol i Diyarbakir. Skälet till åtalet är att han i en tidningsintervju uttalat att det var positivt att den amerikanska kongressen fördömt folkmordet på armenier i Turkiet och också framhållit att runt en halv miljon assyrier/syrianer mördades under den period som kallas för svärdets år.

Åtalet är ett allvarligt ingrepp i yttrandefriheten. Vi har också fått uppgifter från många assyrier/syrianer som lever i Sverige att det har skapat mycket stor oro bland dem som lever kvar i sydöstra Turkiet.

Jag vill därför fråga statsministern om Sverige är berett att vidta åtgärder för att påverka Turkiet, så att ett land som nu vill söka medlemskap i EU inte begår övergrepp när det gäller de mänskliga rättigheterna för assyrier/syrianer.

Anf. 104 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Svaret på frågan är ja. Redan i morgon kommer utrikesminister Anna Lindh i samband med sin rundresa till kandidatländerna att ha tillfälle att ta upp en diskussion om mänskliga rättigheter, yttrandefrihet och demokrati med sina turkiska motparter.

Det fall som Inger Lundberg återoppar är väl känt, både av ambassaden i Ankara och av vårt utrikesdepartement, och understryker vikten av att vi håller en fortsatt hög beredskap för en dialog med Turkiet, särskilt inför ett eventuellt EU-medlemskap, omkring just dessa frågor.

Anf. 105 INGER LUNDBERG (s):

Fru talman! Jag uppskattar att statsministern markerar att utrikesministern tar de här frågorna på stort allvar.

Jag tror att man kan försäkra att det är många av oss i den här kammaren som ser positivt på de ansträngningar som Turkiet gör för att stärka de mänskliga rättigheterna och som känner en väldigt stor sorg över den typ av bakslag som ett fall som Yusuf Akbulut innebär. Det är naturligtvis önskvärt att också den turkiska regeringen får del av de känslorna från vår sida.

Anf. 106 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Den balanserade attityd som Inger Lundberg har i sin fråga är naturligtvis också någonting som vi försöker ge uttryck för, även om vi aldrig någonsin kompromissar med frågeställningar som rör demokrati och mänskliga rättigheter. Vi är upprörda över den här behandlingen. Vi tycker att det finns all anledning att peka på att detta icke är i linje med sådant beteende som man förväntar sig av en kommande medlem i Europeiska unionen.

Anf. 107 TREDJE VICE TALMANNEN:

Tiden för frågestunden är därmed slut. Jag tackar regeringens företrädare och likaså kammarens ledamöter för engagerad medverkan.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.01 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna under fem minuter i väntan på att försvarsminister Björn von Sydow skulle infinna sig i kammaren för att lämna information från regeringen.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 15.06.

Information från regeringen

8 § Information från regeringen om avvecklingen av övertalig materiel inom Försvarsmakten

Anf. 108 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Arbetet med att genomföra den av riksdagen beslutade reformeringen av Försvarsmakten pågår i full omfattning i vårt land. Reformen syftar till att skapa ett modernt insatsförsvar med flexibilitet och anpassningsförmåga. Den innebär också att en stor del av krigsorga-

nisationen omstruktureras eller avvecklas, detta eftersom behovet av krigsförband minskat. Vi går från en organisation med nästan 800 000 man till ca 200 000 efter reformen. När behovet av krigsförband minskar, minskar också behovet av utrustning, vapensystem och fordon. Sammanlagt ska mer än hälften av de förnödenheter som lagerhålls av Försvarsmakten avvecklas.

Under hösten 1999 informerades riksdagen om regeringens inriktning för avvecklingsarbetet, nämligen att överskottsfornödenheter i första hand borde utnyttjas

1. inom de frivilliga försvarsorganisationerna,
2. för humanitära insatser,
3. för militärt säkerhetsfrämjande materielsamarbete och
4. för stärkandet av det svenska samhället vid svåra påfrestningar i fred.

Inriktningen är att överskottet i andra hand bör säljas eller destrueras. Regeringens inriktning utgår från att tillgodose väsentliga intressen och att eventuella överlåtelser ska kunna ske skyndsamt och helst utan kostnad för Försvarsmakten.

Försvarsmaktens pågående omstrukturering och avvecklingen av överskottsfornödenheter har väckt ett stort massmedialt intresse. Även allmänheten och riksdagsledamöter ställer sig frågande till omfattningen och genomförandet av avvecklingen.

Många frågor har kommit till Försvarsdepartementet om olika materielslags eventuella framtid, t.ex. om det är rimligt att Försvarsmakten skrotar användbara fordon när de i stället borde kunna delas ut till landets älgjaktlag. Enskilda har skrivit till mig och bett att få tält och sovsäckar till ungdomsverksamhet. En del har t.o.m. skrivit och bett att få ett exemplar av den kanon de utbildats på under sin värnplikt för att ha i trädgården och kunna visa för intresserade.

Vissa av de önskemål som inkommit till Försvarsdepartementet och till Försvarsmakten är behjärtansvärda. Jag, precis som många av er, ställer mig frågan: Kan vi inte bistå dessa önskemål? Andra verkar mer tveksamma; jag tänker då bl.a. på exemplet med kanonen i trädgården.

De principer vi arbetar efter är de som jag har redovisat. Det innebär att Försvarsmakten i dialog med de frivilliga försvarsorganisationerna försöker klara ut behov samt kostnader för att underhålla och öva med den önskade utrustningen inklusive vapen. Det är inte ansvarsfullt att överlämna stora mängder materiel som mottagaren varken har råd eller möjlighet att använda och underhålla.

Regeringen har bemyndigat Försvarsmakten att hantera förfrågningar från olika biståndsorganisationer om materiel för humanitärt bistånd. Organisationer som Svenska Missionsförbundet, Frälsningsarmén och Hoppets Stjärna har fått ansökningar beviljade för detta ändamål.

Utöver det ser Räddningsverket över möjligheten att lagerhålla övertaligt materiel för framtida behov i samband med internationella humanitära insatser och katastrofbistånd. Totalt har 2 413 pallar med övertalig materiel överlämnats för humanitärt bistånd.

Prot. 2000/01:28
16 november

*Information från
regeringen*

Det säkerhetsfrämjande stödet till de baltiska staterna har regeringen fattat beslut om. Arbetet med att identifiera materielen i de olika förbanden pågår. Totalt handlar det om utrustning, inklusive vissa typer av vapen, för förband motsvarande 15 000 man till Estland, Lettland och Litauen. Syftet med samarbetet är bl.a. att bygga upp en säkerhetspolitisk kompetens i de mottagande länderna, att stödja utvecklingen av försvarsmakten under demokratisk kontroll samt att stärka dessa länders kompetens inom den fredsfrämjande verksamheten.

Den sista principen är att avdela stöd som kan användas vid svåra påfrestningar på samhället i fred. Regeringen har givit Räddningsverket i uppdrag att se över möjligheten att ta över bandvagnar för placering hos den kommunala räddningstjänsten.

Utöver dessa principer har regeringen beslutat att Försvarsmakten har rätt att skänka materiel till andra statliga myndigheter och till rikstäckande organisationer med barn- och ungdomsverksamhet eller organisationer med frivilligt socialt arbete på programmet. Rikspolisstyrelsen, Vägverket och Svenska kraftnät tillhör några av de statliga myndigheter som har fått del av övertalig materiel.

Fru talman! Det är viktigt att påpeka att denna verksamhet långt ifrån är den mest kostnadseffektiva och rationella för avvecklingen av överskottet. Det hänger samman med den omfattande registerhantering som finns för att kontrollera var alla olika delar finns och vilket användningsområde som just den specifika prylen har.

Det kan tyckas enkelt om det handlar om en filt eller om ett tält. Men vad gäller för en verktygssats till ett fordon? Mina medarbetare har informerat mig om att en gammal stridsvagn innehåller nästan 13 000 materielobjekt, varav 8 000 är anpassade enbart till just denna stridsvagn. Övriga 5 000 objekt går att använda till andra system inom Försvarsmakten av vilka inte alla ska skrotas.

Jag ber riksdagsledamöterna tänka på att dessa objekt i olika volymer finns i förråd på 6 000 platser runtom i vårt avlånga land. Då förstår vi att rationaliteten blir lidande om man ska ta ut enstaka enheter ur denna massa.

Som om inte detta var nog pågår samtidigt en förändring av Försvarsmaktens förrådshållning, som innebär att förnödenheter till de förband som har längre beredskapstider kommer att föras till centrala förråd. De nya förrådsprinciperna kommer att medföra att den totala förrådsytan kan minskas till minst hälften av dagens yta, vilket ju sparar stora summor pengar. Ju fortare vi kommer in i den nya förrådsstrukturen, desto mer pengar frigörs för utveckling av det nya försvaret.

Regeringen menar mot denna bakgrund att överlåtelse till enskilda personer inte är aktuella. Det beror dels på sådana skäl som gällande konkurrens och miljölagstiftning, dels på att Försvarsmakten inte ska drabbas av orimliga kostnader för den hantering som måste till i varje ärende. Försvarsmakten måste nämligen vid överlåtelse, oavsett om det gäller ett tält eller ett helt förråd fyllt av tält, kontrollera att förnödenheterna inte hamnar i orätta händer. Avtal måste skrivas om vem som ansvarar för eventuella fel och brister. Fornödenheterna måste plockas fram från förråden och prickas av i registren.

Jag vill genom att ställa några frågor till kammaren understryka problemen med överlåtelse av fordon, elaggregat och den typen av produk-

ter, som efterfrågas särskilt. Den absoluta huvuddelen av fordonen är mycket slitna, om än fungerande. Under alla förutsättningar bör kontrollbesiktning och godkännande ske innan fordonen kan övertas. Vem ska ansvara och betala för utförandet? Majoriteten av dessa fordon har ingen avgasrening. Ska staten bidra till att sprida sådana fordon till allmänheten?

Fru talman! Försvarsmakten planerar att genomföra avvecklingen i huvudsak före 2005. Om den tidigare använda avvecklingsmetodiken med bra-att-ha-lagring, överskottsförsäljning och lokal avyttring skulle användas skulle arbetet kunna komma att ta decennier. Under denna tid måste både lokaler och kunnig personal finnas, vilket leder till att orimliga kostnader belastar Försvarsmakten.

Försvarsmakten förbereder därför avyttring och destruktion på helt andra villkor än vad som gällt tidigare. Myndighetens inriktning är att genom ett upphandlingsförfarande finna en affärsmässig lösning. Syftet är att överskottet ska kunna överlätas till någon köpare som på uppdrag genomför försäljning och destruktion. Därigenom kommer försäljningsintäkterna att kunna täcka en del av destruktionskostnaderna, inklusive destruktion av vapen.

I stor utsträckning kan detta ske. Det primära är dock att frigöra Försvarsmakten från avvecklingsarbetet, så att man med full kraft kan utveckla det nya försvaret.

Fru talman! Mot bakgrund av dessa förfaringssätt menar regeringen att enskilda företag, kommuner och andra intressenter kommer att kunna vända sig till de civila aktörer som kommer att ta över den övertaliga materielen och på marknadens villkor kommer de att kunna köpa de artiklar de anser sig behöva.

Fru talman! Jag ber härmed att få tacka för att jag fått tillfälle att göra denna inledning.

Anf. 109 ERIK ARTHUR EGERVÄRN (c):

Fru talman! Låt mig inledningsvis deklarerar att jag i allt väsentligt delar försvarsministerns och därmed regeringens filosofi när det gäller hur man hanterar den materiel som ska avvecklas. Jag tycker också att det är mycket bra målgrupper som försvarsministern hänvisar till. Jag delar dessutom uppfattningen att det bör vara en snabb process. Speciellt bra är det naturligtvis med stödet till Baltikum och till olika typer av hjälporganisationer och försvarets frivilliga organisationer.

På en punkt känner jag dock en viss förvåning. Det är när försvarsministern så kategoriskt avvisar att materiel överförs till kommunerna, bl.a. med hänvisning till konkurrensskäl.

Jag kan i och för sig förstå det som princip. Det är en respektabel inställning. Men en viss inkonsekvens förefaller mig ändå att finnas där, för det går uppenbart att överföra materiel till statliga myndigheter utan att behöva beakta konkurrensskäl. Jag menar då att kommunerna borde kunna betraktas på samma sätt. Kommunen är kanske trots allt den viktigaste aktören när det gäller samhällets beredskap och tålighet i fråga om att klara svåra påfrestningar, som försvarsministern dessutom hänvisar till i sitt anförande.

Prot. 2000/01:28
16 november

*Information från
regeringen*

Jag skulle alltså vilja fråga försvarsministern om det finns någon beredskap eller någon tanke på att möjligen ha en något mer positiv syn på materieförsörjning till kommunerna på det sätt som har redovisats här.

Avslutningsvis skulle jag bara vilja göra en reflexion. Försvarsministern nämner inte materiel till hemvärnet i sitt tal och jag utgår från att det beror på att hemvärnet betraktas som en del av territorialförsvaret och således får sin materieförsörjning i annan ordning. Jag utgår som sagt från det, men ett klagande kan vara på sin plats.

Anf. 110 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Hemvärnet får successivt materiel från de nuvarande krigsförbanden. Jag har genom personliga besök fått intrycket att så sker i ganska snabb takt och att många hemvärnsförband anser sig ha praktiskt taget den materiel man kan tänka sig att använda.

Att ta ställning till kommunerna är den knivigaste frågan i sammanhanget. Vi har gett Räddningsverket i uppdrag att se på möjligheterna att låta kommunerna disponera det som jag tror är den kanske mest efterfrågade materielen, nämligen bandvagnar för räddningstjänsten. Vi kommer att få en redovisning från Räddningsverket om detta. Jag är optimist över att detta ska vara möjligt. Vi har funnit att det är knepigt. Det hänger ihop med att man kan diskutera med konkurrens- och näringspolitiska argument i frågan.

Konkurrenspolitiskt kan man mena att om staten skänker materiel kan det bli en konflikt med likställighetsprincipen för företag som tillverkar och saluför materiel. Det kan göras gällande att det föreligger en icke-korrekt konkurrenssituation. Man kan också argumentera att marknaden – kanske t.o.m. en lokal eller regional marknad – kan påverkas negativt om kommuner använder materiel i en verksamhet som är konkurrensutsatt.

Anf. 111 ERIK ARTHUR EGERVÄRN (c):

Fru talman! Jag återkommer till frågan om jämförelsen med statliga myndigheter. Här pekas på att Rikspolisstyrelsen, Räddningsverket och Svenska kraftnät helt riktigt kommer att komma i åtnjutande av försvarsmateriel som ska avvecklas. Varför kan inte kommunerna jämföras med statliga myndigheter i konkurrensavseende?

Anf. 112 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Den distinktion som man kan argumentera kan dras innebär att myndigheterna tillhör staten medan kommunerna i många stycken är att betrakta som självständiga rättsobjekt. Det är en knivig fråga. Jag har menat att det vore klokt att försöka arbeta på det sätt som regeringen har gjort, nämligen att ta fasta på det materiellslag som är det mest efterfrågade och som det inte är lätt att skaffa på marknaden, dvs. bandvagnar utrustade för räddningsverksamheten. Frågan är knepig. Jag anser att det är självklart att den måste kunna bedömas framgent i ljuset av svensk rätt och EU-rättsliga frågeställningar.

Anf. 113 HENRIK LANDERHOLM (m):

Fru talman! Låt mig först av allt tacka försvarsministern för informationen och uttrycka mitt stöd för den prioriteringsordning som också riksdagen har fattat beslut om. Alldeles särskilt vill jag uttrycka mitt stöd för överföringen av materiel till Baltikum. Det är inte bara ett stöd för dessa länders försvar utan ligger väl i linje med svenska säkerhetsintressen och som, alldeles oavsett om man väljer att säga det öppet eller inte, bidrar till de baltiska ländernas förutsättningar att själva kunna få välja den säkerhetslösning i form av Natomedlemskap som är deras önskan.

Även om materielavvecklingen hade fått en delvis annan och mindre omfattning om riksdagsmajoriteten i maj hade valt ett annat försvarspolitiskt alternativ, hade en omfattande avveckling av försvarsmateriel blivit nödvändig.

Jag har två frågor till försvarsministern. Den första berör det Erik Arthur Egervärn har tagit upp. Från ett skattebetalarperspektiv ter det sig orimligt att kommuninvånare i kommunen x två gånger ska behöva betala för en bandvagn eller ett reservaggregat. Om det skulle bli resultatet, står det uppenbart i strid med sunt förnuft. Jag har full respekt för de konkurrensregler som gäller även för statlig verksamhet. Men om en organisation som också är ett självständigt rättssubjekt kan erhålla gratis materiel för att skicka vidare till humanitär hjälp, borde det vara möjligt för kommunerna att ta över materiel gratis utan att drabbas av konkurrenspolitiska hårklyverier.

Min andra fråga handlar om de nationella skyddsstyrkorna. Varken organisation eller omfattning är fastställd ännu. Här känner jag en mycket stor oro att materielavvecklingsprocessen nu går så snabbt att vi hamnar i ett läge att när beslut väl har fattats om hur organisationen ska se ut har en del av den materiel som organisationen avsågs fyllas med redan avvecklats. Också det vore en fullständigt orimlig konsekvens av avvecklingsprocessen.

Anf. 114 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! ÖB avser att den 1 mars inkomma med underlag om inriktning och utrustning för de nationella skyddsstyrkorna. Försvarets materielverk bedriver en upphandlingsprocess med ett antal tilltänkta möjliga entreprenörer. Den processen kommer inte att komma till ett avslut före det att överbefälhavaren, regeringen och eventuellt riksdagen tagit ställning till inriktningen av de nationella skyddsstyrkorna, och följaktligen har vi granskat vilka materielsystem som kan behövas för dem.

Sedan var det den kommunala frågan. Vi får se om det är möjligt att finna någon annan väg än den som vi har sett hittills. Den hänger samman med att kommunerna är omfattande ekonomiska aktörer. Det kan göras gällande att det blir ett felaktigt konkurrensläge i förhållande till näringslivet.

Anf. 115 HENRIK LANDERHOLM (m):

Fru talman! Jag tackar försvarsministern för svaret vad gäller de nationella skyddsstyrkorna. Det är min förhoppning att denna fråga följs upp och löses.

Prot. 2000/01:28

16 november

*Information från
regeringen*

I det andra avseendet kvarstår emellertid min oro. Jag måste från ett skattebetalarperspektiv verkligen ställa mig frågan om försvarsministern tycker att det är rimligt att skattebetalarna två gånger kan hamna i ett läge där de redan en gång har betalat för samhällsviktig verksamhet i en statlig organisation, närmare bestämt Försvarsmakten, sedan än en gång med skattemedel tvingas betala på marknadsmässiga villkor, trots att grejerna redan är inköpta för en verksamhet som det har fattats beslut om inom ramen för den offentliga sektorns totala verksamhet.

Från min utgångspunkt ter sig det lika orimligt som det förhållandet att Socialdepartementet i tidigt 90-tal avdelade 150 miljoner av skattebetalarnas pengar för att delanskaffa helikoptrar, som sedan inte har kommit till användning i den verksamhet de avsågs för just på grund av de konkurrenspolitiska problemen. Detta måste gå att lösa, herr försvarsminister.

Anf. 116 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Vi skattebetalare kommer att tvingas betala försvarsmaterielen en gång till. Den ska nämligen destrueras, och våra försvarsanläggningar ska miljösaneras. Som jag har redovisat i informationen, anser vi att det ska vara möjligt för Försvarets materielverk att göra en så bra upphandling att materielverket får ett betydande tillskott för sina kostnader genom att destruera materiel, inklusive ammunition som det inte är fråga om att försälja. Vi som skattebetalare står inför att än en gång betala för det vällovliga skydd som vi har ansett att vi har behövt under de gångna årtiondena. Det går inte att ställa oss som statsskattebetalare mot oss som kommunalskattebetalare, som försvarsutskottets ordförande gör.

Anf. 117 MAUD EKENDAHL (m):

Fru talman! Jag vill också börja med att tacka försvarsministern för informationen vad gäller överbliven försvarsmateriel.

Försvarsministern inledde med att räkna upp olika intressenter som hade hört av sig. Jag vet inte om det var medveten glömska att jag hade väckt en interpellation som det fanns ett bestämt svarsdatum till. Enligt en överenskommelse blev det denna information i stället för interpellationsdebatten.

Jag hade frågat för Sjöräddningssällskapets vidkommande, nämligen om att skänka några stridsbåtar.

Jag vet också att det här har diskuterats, och det har lånats ut båtar både till polisen, av typen 90 H, och till sjöräddningen. Nu är sjöräddningen i behov av ännu fler båtar. Man säger att eftersom det inte finns något överskott av stridsbåtar kan man inte ge en gåva, utan kan i så fall eventuellt låna ut något.

Jag tror att försvarsministern i dag eller i går på sitt bord har fått en ansökan från Sjöräddningssällskapet om att få låna båtar tills vidare. Då har jag två frågor att ställa i samband med det.

I och med att man lånar en stridsbåt av den här typen kanske man behöver modifiera den för att den ska kunna användas på det andra användningsområdet. Då vill jag ställa frågan om försvarsministern är beredd till sådana överenskommelser i avtalet. Jag vill också fråga om avtalstiden, om det kan vara ömsesidig uppsägning under fredstid.

Anf. 118 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Det är helt rätt, som Maud Ekendahl säger, att hon hade lämnat en interpellation och att jag föreslog att vi skulle behandla den i det här bredare sammanhanget. Jag syftade också till att göra det nu.

Det är riktigt att Sjöräddningssällskapet har inkommit med en skrivelse. Man redovisar mycket positiva erfarenheter av de båtar som man har lånat. Det är också riktigt att de båtarna inte tillhör den materiel som är övertalig, utan det är modern materiel som ingår i vår krigsorganisation.

Nu har man begärt att få låna ytterligare stridsbåtar, och den frågan bereds nu inom Försvarsmaktens högkvarter. Jag har fått reda på att högkvarteret ser positivt på möjligheten att bistå Sjöräddningssällskapet på detta sätt, men de måste titta på möjligheterna och se på lämplig period, typ av stridsbåt och, antar jag, frågan om eventuell temporär modifikation.

Jag bedömer det så att det mycket väl kan bli såsom tidigare, nämligen att man kan gå vidare med att genomföra tidsbegränsade men dock ganska långa lån av de här fartygen till Sjöräddningssällskapet.

Anf. 119 MAUD EKENDAHL (m):

Fru talman! Jag nickar bara instämmande.

Anf. 120 ROLF GUNNARSSON (m):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för en bra information. Man skulle kunna bli förstasidesstoff och vara med i Rapport och Aktuellt i kväll genom att föreslå kanoner till älgjaktslagen. Nu är jag inte älgjägare, så jag vet inte någonting om det.

Jag tänkte ta upp en fråga om byråkratin kring materielen. Jag tror att många av oss har fått mejl och brev om byråkratin, framför allt när det gäller hemvärnet, som Erik Arthur Egervärn var inne på. Från hemvärnet finns det exempel. En kompanichef från Sölvesborg skriver att det tar oerhört lång tid från det att man önskar och rekviderar och tills det blir verklighet. Det talas om att det kan gå tre år från önsksningen fram till dess att det blir resultat.

Det är en oro som jag naturligtvis vill skicka till försvarsministern. Jag hoppas att jag har fel i den oron och att den starka och omfattande byråkrati som det talas om är en feltolkning av något slag.

Jag kommer från en numera vit försvarsfläck i Sverige, där det inte finns något förband från Enköping upp till Östersund. Jag bor mittemellan. Frågan om bandvagnar till kommunerna är därför mycket viktig. Jag har tidigare ställt en fråga till försvarsministern om det.

Jag vet att det också finns miljöaspekter i fråga om bandvagnar. Jag har pratat med räddningstjänsten hemma, och det kan handla om en handfull timmar per år. Jag bor i ett översvämningsområde, och just nu ligger vi på silverplats, då Värmland har tagit över. Men vi har också relativt nyligen haft ett snöoväder, och Dalregementet har gjort stora insatser.

Jag vill haka på vad Henrik Landerholm sade, att det är svårt att komma hem och säga att det inte finns några bandvagnar och inte några pengar. Det blir svårt att förklara för skattebetalarna hemma om det blir två olika kassor. För Svensson därhemma, oavsett om han är hemvärns-

man eller är mån om en bra trygghet i samhället, är det svårt att förklara det här.

Anf. 121 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Låt mig då säga att jag tror att även en dalkarl ser att det kommer att kosta att göra sig av med den materiel som har anskaffats. Frågan är: Vilken skattebetalare ska betala det? Ska det vara statsskattebetalaren eller ska det vara kommunalskattebetalaren som får se sin kommun ibland köpa materiel till priser som kanske ändå inte blir så avskräckande?

Det är min inriktning att om Räddningsverket finner att det är praktiskt möjligt, inte bara miljömässigt utan också underhållsmässigt, och om kommunerna vill ha framför allt bandvagnar för att förstärka sin räddningstjänst och sin kommunala service ska det vara möjligt att lösa det, trots de möjliga konkurrens- och näringspolitiska konsekvenser som skulle kunna andras gentemot att staten skänker ganska stora volymer och ganska dyrbar materiel till kommunerna.

Jag vill framhålla att Räddningsverket har ett uppdrag. Jag ser optimistiskt på att vi ska kunna genomföra det som de flesta anser vara den naturliga användningen av och komplementet till de kommunala räddningstjänsterna.

Slutligen vill jag beträffande Dalarna säga att det i somras visade sig att det fungerade väldigt bra. Försvarsmakten och hemvärnet gör jättefina insatser även när det är mycket stora resurser som krävs. Det är det samma som sker nu. Jag hörde från min kollega Kjell Larsson att man i Dalsland i dag är väldigt imponerad över vilka insatser Försvarsmakten kan göra, även när förändringsprocessen bland våra grundorganisationsenheter pågår.

Anf. 122 ROLF GUNNARSSON (m):

Fru talman! För att haka på det sista, är det riktigt att det pågår en översvämning i centrala Falun, som har hamnat i skuggan. Där gör hemvärnet ånyo en stark insats, precis som med Sundborn och Carl Larssongården och det övriga. Det finns en annan oro över vart hemvärnet är på väg i numerär, men det kan vi ta vid ett annat debattillfälle.

Jag har naturligtvis ingen lösning på frågan om vem som ska betala bandvagnarna och överlåtelsen, men jag tror att sunt förnuft kan vara en sak som löser frågan om vilken kassa det handlar om. Jag tror i alla fall att det ska finnas en lösning.

Jag tyckte att försvarsministern använde orden ljusning och optimist på slutet, och det gör att jag också ser en ljusning och är optimist.

Anf. 123 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Jag är tacksam.

Anf. 124 STIG SANDSTRÖM (v):

Fru talman! Jag har ett par reflexioner kring händelseutvecklingen, och det gäller framför allt det ekonomiska tänkandet inom försvaret. Jag tror att många bland allmänheten blir chockade när de ser vilka materielmängder som strömmar ut ur de 6 000 förråden och undrar hur tänkan-

det har varit inom försvarets beslutsfattande när man har skaffat sig så här många bra-att-ha-saker. Det är den första reflexionen.

Den andra reflexionen är den aktuella avyttringen och hur det ekonomiska tänkandet har varit. Jag kan hålla med både Moderaterna och Centern om att det är självklart att kommunerna ska kunna få ta över de här sakerna. Det är dumt att betala två gånger, men materielleverantörerna har ju redan fått betalt för de här sakerna. Man behöver inte vara så ömsint att de ska få betalt ytterligare en gång, med tanke på de behov som nu finns vad gäller räddningstjänst osv.

Det gäller alltså avyttringen. Jag såg en uppgift att Stena hade fått ta över 3 000 fullt funktionsdugliga fordon av olika typer, bl.a. Valpen, för 175 kr styck. Staten tjänar ju någonting på det, men på öppna marknaden skulle man kunna få ut 10 000, 20 000 eller 30 000 kr för de fordonen.

Jag läste en notis från Norrbotten där det står följande: För knappt två veckor sedan skulle Norra underhållsregementet i Boden sälja en mängd fordon på auktion, bl.a. lastbilar och hjullastare. Tillställningen utannonserades två gånger i lokalpressen, men när lantbrukarna kom fram fick de veta att högkvarteret i Stockholm i sista stund stoppat fordonsauktionen. Det är klart att de blev förbannade. Det var tydligen av miljöskäl, som verkar lite långsökt.

Den sista funderingen gäller om man har lärt sig någonting om det ekonomiska tänkandet i Försvarsmakten. Finns det någon självkritik, eller ska det fortsätta på samma vis framöver?

Anf. 125 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Tänkandet inom Försvarsmakten, som Stig Sandström frågar efter, tycker jag i många stycken var riktigt. Det handlade ju om att ha ett försvar som skulle kunna vara tillgängligt inom några dygn. Det fanns inte möjligheter att då tulla på frågan om vad det fanns för materiel och vilken duglighet den höll. Det var under kalla kriget ett försvar som med kort varsel skulle kunna mobiliseras till, som jag sade, kanske 800 000 man. Materielmässigt tror jag att det har varit en förståelig princip.

Nu står vi inför att göra det så bra som möjligt när vi ska minska försvaret och samtidigt använda de bästa systemen. Det är klart att jag hoppas att det ska vara möjligt att nå rationalitet också i detta.

De försäljningsprocesser som har pågått kan – jag känner inte till detta fall – ha varit knutna till tidigare försvarsbeslut. Det tar, som jag sade i min inledning, väldigt lång tid att identifiera vilka fordon det är som innehåller komponenter som vi behöver i andra fordonssystem. Man har försökt att nå en rationalitet tidigare och har grejer som ska passa i flera system. Jag tror att vi får ha en viss respekt för att det tar sin tid.

Miljöaspekterna är intressanta, och jag undrar om Stig Sandström verkligen vill driva sin tes här i kammaren. Ska vi verkligen bejaka att fordon som saknar avgasrening, för att inte tala om modern avgasrening, kommer ut i trafiken och påverkar miljön?

Jag delar den bedömning som har gjorts och görs i Försvarsmakten av att t.ex. de berömda ”valparna” från 60-talets början av miljöskäl inte är lämpliga att ha i vårt trafiksystem och i vårt ekologiska system. Försvarsmakten har en mycket ambitiös miljöpolicy, och jag tycker att det är riktigt att den gäller även vid avyttringar.

Prot. 2000/01:28
16 november

*Information från
regeringen*

Anf. 126 STIG SANDSTRÖM (v):

Fru talman! Beträffande påståendet att vissa vagnar saknar katalysatorer vill jag säga att jag antar att det går att sätta dit sådana. Den möjligheten finns väl.

Beträffande tänkandet och miljön och apropå flygskolan vill jag säga följande. Det kanske är lite långsökt, men jag såg att Centern hade gruppmöte häromdagen. Man säger så här: Det avgörande argumentet för Uppsala är möjligheten att lägga exportstödet för JAS där. Man pekar bl.a. på att det i Uppsala finns bergrumshangarer där det finns möjlighet att ställa de övertaliga 40 Gripenplanen. Uppsala har dessutom miljöprovats för Gripenplan, vilket inom parentes inte är sant.

Det är därför jag är lite orolig för att man fortsätter att tänka på detta vis. Man samlar på sig grejer, och så stoppar man i förråd till stora kostnader. Vi måste göra upp med de tankegångarna.

Jag skulle avslutningsvis, om det är möjligt, vilja ställa en fråga angående de internationella insatserna i Baltikum. Det finns påståenden bl.a. från Henrik Landerholm om att detta är ett led i att hjälpa de baltiska länderna till Nato. Är det också regeringens uppfattning att Sverige som nation ska medverka till andra länders inträde i militärallianser?

Anf. 127 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Första delen av Stig Sandströms replik gällde proposition och uttalanden av en person som inte har möjlighet att svara i kammaren, och jag anser att jag inte bör gå in i en replikomgång om detta.

De miljöaspekter jag tar fram gäller materiel som är tillverkat tidigare med andra och lägre miljökrav. Frågan är om de i olika former ska komma ut i samhället, t.ex. i trafiken, och i vår natur, eller är det mindre lämpligt?

På den senare punkten – frågan om stödet till de tre baltiska länderna vad beträffar materiel – kan jag säga att jag hade en interpellationsdebatt i ett snarlikt ämne i kammaren i tisdags. Jag var då i tillfälle att redovisa regeringens syn, som är den att varje land har en rätt att självständigt välja sin säkerhetspolitiska väg. De tre baltiska länderna har som sin första strävan att bli medlem i Nato respektive EU, och regeringen respekterar det.

Anf. 128 ÅKE CARNERÖ (kd):

Fru talman! Jag tänker anknyta till det som Rolf Gunnarsson tog upp. Jag har också fått brevet från en kompanichef inom hemvärnet. Jag vill läsa några rader: Om vi t.ex., skriver han, behöver en traktor måste vårt önskemål gå till myndigheten, som då ska behovsätta denna traktor på en särskild lista. Denna lista ska därefter vandra vidare och utredas i alla instanser ända upp till högkvarteret, innan det eventuellt fastställs och beslutas om att hemvärnet ska tilldelas denna materiel. Från vår begäran om behovsättning till det att beslutet tagits tar det minst tre år.

Jag tror inte att detta är specifikt för just denna kompanichef inom hemvärnet. Därför vill jag ha ett förtydligande av statsrådet. Hur arbetar man när det gäller att förse hemvärnet med nödvändig materiel? Hemvärnet kommer att vara en viktig del i de nationella skyddsstyrkorna och som också kommer att ha en viktig roll i arbetet för att förstärka samhället vid svåra påfrestningar i fred. Det var den första frågan.

Den andra är följande. Jag har också blivit uppvaktad när det gäller elaggregaten och deras betydelse i upplysningens tjänst. Jag kopplar också detta till svåra påfrestningar. Var kommer dessa elaggregat att placeras? Vi har haft en del svåra påfrestningar, t.ex. snöoväder, där lantbrukare kan hamna i en mycket prekär situation om det inte finns elkraft för mjölkning. Det är naturligtvis väldigt viktigt att dessa kan placeras hos Jordbruksverket eller någon annan regional myndighet för att kunna användas.

Anf. 129 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! När det gäller hemvärnets dialog i Försvarsmakten kring materielprocesserna kan jag säga att den sker tjänstevägen genom dagens militärdistrikt. Jag har själv suttit med när det har varit diskussioner – ibland något hetsiga – mellan hemvärnets företrädare och militärdistriktens företrädare. Jag vill naturligtvis inte göra någon bedömning av hur det går till i enskilda fall, men man måste ha en viss förståelse för att högkvarteret måste få ta ställning. Det måste göras en bedömning av om vi behöver denna materiel någon annanstans, t.ex. i de nationella skyddsstyrkorna, som försvarsutskottets ordförande tog upp. Är materielen av det slaget att vi kan bryta ut ett visst antal pjäser som kan gå till olika hemvärnsdelar utan att vi tar hänsyn till helheten?

Även om man känner att det kan vara frustrerande på lokal nivå anser jag att en kraftfull dialog med militärdistriktets företrädare och de distriktgrupper som finns ute på nästan trettioålet platser i vårt land är den metod som hemvärdet bör använda.

Jag vill understryka att vi får ha respekt också för det motsatta agerandet i Försvarsmakten, nämligen att man vill ha överblick över vad som sker.

Den andra frågan gällde elaggregaten. Jag kan inte svara på hur just den materieltypen ter sig i detta ljus. Är det så att Räddningsverket eller en annan statlig myndighet, t.ex. Jordbruksverket, anser att man vill och kan ta ansvar för och också hitta en finansieringsform för att ha dessa system tillgängliga kan jag tänka mig att det kan bli en motsvarighet till det som är på gång när det gäller t.ex. bandvagnar.

Anf. 130 ÅKE CARNERÖ (kd):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Jag hoppas att försvarsministern tar oron när det gäller materiel till hemvärdet till sig och till Försvarsdepartementet när man under nästa år kommer med förslag om utformning av de nationella skyddsstyrkorna, där hemvärdet kommer att ingå.

Anf. 131 CHRISTER SKOOG (s):

Fru talman! Den 20 maj i år var jag tillsammans med några kolleger från riksdagen inbjudna till en ceremoni på Hasslö i den blekingska skärgården. Vid denna ceremoni överlämnades såsom lån tre tidigare stridsbåtar till Sjöräddningssällskapet. Dessa tre båtar har redan nu gjort aktiva insatser för att rädda nödställda. Redan under de 50 första dagarna när båtarna var hos Sjöräddningssällskapet räddade man två pojkar från att drunkna och undsatte 123 människor ur 38 båtar. Detta har fortsatt. Så sent som för 14 dagar sedan var det en båt som är stationerad på Hasslö

som gjorde en bra insats när man räddade i land de förlista lettiska sjömännen vid Utklippan i Karlskrona.

Sjöräddningssällskapet är nöjt med denna tingens ordning att man lånar båtarna. Jag grundar min utsago på den erfarenhet som jag har från samtal med deras operative chef Anders Jönsson. Det är mycket riktigt så att man nu har begärt att få förlänga lånet av dessa båtar och eventuellt låna någon ytterligare.

Detta har inte skett av sig självt. Det har varit en lång process. Vi var några i riksdagen som engagerade oss i detta och aktivt bidrog till att detta gick att genomföra. Men Försvarmaktens företrädare var kanske inte de mest resonabla i dessa avseenden. Först när regeringen mycket föredömligt grep in och fattade beslut gick detta att genomföra. Och i dag fungerar förhållandet mellan regeringen och Sjöräddningssällskapet bra.

Fru talman! Detta är ett exempel som jag tycker är alldeles utmärkt på hur vi kan använda den av oss alla gemensamt ägda materielen för skattebetalarnas bästa.

Fru talman! Jag träffade också häromdagen kompanichefen i hemvärnet, Joakim Fryklund i Sölvesborg, som har nämnts här. Han hade länge för sitt kompanis räkning begärt att få en vanlig vagn att dra sina kokkärl på. Han har inte fått den. Han fick köpa den av en handlare på orten och betala för den. Frågan är vad jag och försvarsministern möjligtvis har att säga till honom med tanke på den prioritering som försvarsministern har talat om i riksdagen.

Anf. 132 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Jag vill tacka Christer Skoog för de vänliga orden beträffande stridsbåtarna och Sjöräddningssällskapet. Jag är glad över att vi har kunnat finna en lösning som är så samhällsnyttig. Jag kan inte gå in i hur en enskild diskussion mellan en hemvärnsenhet och högre delar i Försvarmakten går till. Jag kan säga att jag från cheferna i hemvärnet och militärdistriktens företrädare också för södra militärdistriktet har den bilden att man menar att man under ett fåtal år framåt kommer att kunna ge det till hemvärnet som hemvärnet vill och kan använda sig av. Hur det har gått till i det här enskilda fallet kan jag ha varken en mening eller åsikt om, utan jag får förlita mig på den helhetsbild som jag har fått också beträffande förhållandena i södra militärdistriktet.

Anf. 133 CHRISTER SKOOG (s):

Fru talman! Jag tackar försvarsministern för detta. Bara det faktum att försvarsministern inför riksdagen och därmed svenska folket har redogjort för den ordning som denna materiel ska användas på kommer – det är jag övertygad om – att stärka dem som aktivt verkar i hemvärnet och i andra frivilligorganisationer att med kraft kunna verka för att detta även ska gälla ute i verkligheten. Och det vet jag att vi alla här vill.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 134 KENTH HÖGSTRÖM (s):

Fru talman! Först måste jag be kammaren om ursäkt. Jag missade att anmäla mig på talarlistan på grund av att jag prioriterade en statlig utredning denna eftermiddag. Detta ska icke upprepas, det lovar jag. Meningen var i alla fall att företräda reservation 1 på s. 43 med anledning av mom. 1 i utskottets hemställan i konstitutionsutskottets betänkande 3. Jag vill klargöra att man i motionerna från skilda håll förordar någon form av rationalisering, effektivisering eller t.o.m. avskaffande av ombudsmannafunktioner som regeringen inrättat för att t.ex. implementera lagstiftning i skilda ärenden. Vi menar att de går lite för långt. Det finns inga bärande och tungt vägande skäl till att i dag säga att regeringen ska göra så eller så. Vi förutsätter ju att regeringen fortlöpande följer dessa ombudsmannafunktioners effektivitet.

Men det finns ett annat riskmoment med dessa motioner och utskottsmajoritetens betänkandetext, nämligen att man lämnar öppet för en möjlighet att inordna dessa ombudsmannafunktioner, som är tillsatta för att t.ex. hjälpa till att implementera lagstiftning i diskrimineringshänseenden, och att överföra dessa verktyg från regeringsmakten till riksdagen. Det menar vi är alldeles fel, därför att riksdagen har ett ombudsmannaämbete som vi ska slå vakt om, och det är Justitieombudsmannen. Denna justitieombudsman är de enskilda medborgarnas garant för att myndigheter inte missbrukar sin makt gentemot dem. Det är en helt annan konstitutionell avvägning, och den har en helt annan konstitutionell ställning. Denna ombudsmannafunktion är väsensskild från de ombudsmannafunktioner som regeringen har tillsatt för att skapa klarhet i olika diskrimineringshänseenden.

De ombudsmannafunktioner som detta gäller är alltså Jämställdhetsombudsmannen, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, Handikappombudsmannen och Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning. Det är alltså ombudsmannafunktioner som regeringen egentligen har inrättat för att försvara Sveriges hållning i FN-deklarationen om mänskliga rättigheter. Jag menar att det är fel av riksdagen att nu tillkännage ett utredningsuppdrag som skulle kunna innebära att dessa ombudsmannafunktioner inordnas under riksdagen.

Jag vet att Moderata samlingspartiets företrädare i utskottet har haft en ungefär likartad hållning. Men de gick ändå med på att öppna för denna utredning. Jag förstår inte det.

Jag yrkar därför bifall till vår reservation 1 som även Vänsterpartiet ställer sig bakom.

Sedan vill jag för klarhets vinnande säga att det finns ett rättelseblad på era bänkar. Det innebär att vi stryker sista meningen i andra stycket:

”Myndigheterna ska inte, som särskilda kontrollorgan, se till att enskildas rättigheter tillvaratas i olika sammanhang.”

Just den meningen svarar inte riktigt mot den verklighet som våra ombudsmannafunktioner i Regeringskansliet har beskrivit för oss. Därför stryks den. På det sättet blir vår reservation klarare på denna punkt.

Statlig förvaltning

Anf. 135 NILS FREDRIK AURELIUS (m):

Fru talman! Jag är naturligtvis medveten om att Kenth Högström inte har hört debatten till fullo som har förts här tidigare. I varje fall förefaller det inte som om han hörde mitt inledande inlägg, där jag mycket klart till kammaren sade och betonade det som faktiskt också står på s. 13 i betänkandet, nämligen den särställning som Riksdagens ombudsmän har. Någon anledning att ifrågasätta JO:s ställning och verksamhet anser utskottet inte att det finns. Det står alltså mycket tydligt.

Det som majoriteten däremot tycker är att de andra ombudsmännen, de som är underställda regeringen, i större utsträckning borde kunna samverka. Och det är inte någon ny ståndpunkt. Kenth Högström var ju med även i fjol när utskottet var enigt om att säga att det fanns faror med att man tunnar ut ombudsmannainstitutet genom att tillsätta nya ombudsmän – det förs fram krav i debatten på alla möjliga nya ombudsmän – och att det borde kunna gå att samordna på olika sätt, inte minst för effektivitetens skull men också för att allmänheten på ett rimligare sätt ska kunna förstå vad det handlar om.

Jag vill fråga Kenth Högström om han fortfarande, liksom i fjol, anser att det skulle kunna finnas fördelar med att slå ihop flera av de ombudsmannainstitutioner som sorterar under regeringen. Är det i så fall inte rimligt att utreda frågan? Ett rykte säger att det rentav pågår ett slags inofficiell utredning inom regeringen som inte har kommit till utskottets kännedom.

Anf. 136 KENTH HÖGSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Nils Fredrik Aurelius inledningsanförande har jag fått rekapitulera på ett gott sätt från en sagesman som heter Pär Axel Sahlberg, och han brukar vara vittnesgill.

Jag vill läsa högt för kammaren vad utskottsmajoriteten skriver: ”Frågan om huvudmannaskapet för dessa ombudsmän måste, enligt utskottet, ses i ljuset av de uppgifter ombudsmännen tilldelas. Enligt utskottet bör riksdagen, med anledning av motionerna – – –.” Man stänger inte klart en dörr, utan man öppnar dörrarna för att av olika praktiska skäl om möjligt underställa dessa ombudsmannafunktioner riksdagen. För oss socialdemokrater är det att gå för långt. En effektivitetsöversyn kan man mycket väl tänka sig och det gör regeringen fortlöpande. Att initiera vissa administrativa effektivitetsöversyner måste rimligen ligga inom Regeringskansliets fortlöpande verksamhet. Det är väl ändå inte ett område där riksdagen behöver peka regeringen på näsan. Men att föra över ombudsmannafunktionerna till riksdagens kontroll menar vi är fel därför att det kolliderar och kan konkurrera med det ombudsmannaämbete som vi ska vara rädda om, nämligen JO-ämbetet.

Där måste väl ändå Nils Fredrik Aurelius hålla med om att ni öppnar dörren för detta i en kommande utredning. Ni gör det för att få med er några till på vagnen när det gäller denna utredning. Det är ett sätt att, som jag ser det, i onödan knäppa regeringen på näsan.

Anf. 137 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik:

Fru talman! Man kan naturligtvis tänka sig att bara sådana utredningsuppdrag ges där man vet vad utredningsresultatet ska bli. Men en relativt rimlig ordning är väl ändå att en utredning får vara någorlunda

förutsättningslös. Sedan kan man ha bestämda åsikter, och sådana finns exempelvis från min sida i de här olika frågorna.

Det enda som står här är ju att huvudmannaskapet är beroende av vilka uppgifterna är. Det tycker jag är fullständigt självklart. Det är ingenting som säger vad slutresultatet av en utredning ska bli. Tyngdpunkten både i texten här och i debatten ligger på detta med att man ska utreda de regeringen underställda ombudsmännens möjligheter att samverka – eventuellt sammanslås i något eller flera fall. Det står ju mycket tydligt här.

Sedan kan man naturligtvis säga att detta tittar regeringen på och utreder. Men så har det alltså sagts år efter år från konstitutionsutskottets sida utan att någonting händer – eller hur? Det enda nya argument som har tillkommit den här gången är att man avvaktar ett slags EU-ställningstagande och lite sådant. Annars är det, som sagt, precis samma argument år efter år. Därför tycker jag att det finns anledning för riksdagen att säga: Nu vill vi se att någonting händer här.

Det ligger väl ändå, Kenth Högström, en viss fara i det ständigt växande antalet ombudsmän. Det inte bara tunnar ut JO-institutet, utan över huvud taget tunnar det ut ombudsmannainstitutet.

För tydlighetens skull vill jag än en gång säga att jag tror att vi alla är överens med Kenth Högström om JO:s speciella särställning. Detta betonas också eftertryckligt i utskottsmajoritetens skrivning.

Anf. 138 KENTH HÖGSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Det är inte så säkert att man kan utläsa de nyanserna i utskottstexten. Man måste nog också läsa riksdagens protokoll från dagens debatt för att förstå att åtminstone ni företrädare för Moderata samlingspartiet menar att justitieombudsmannaämbetet har en särställning. När man läser det här utskottsbetänkandet kan man mycket väl tänka sig att en del av de ombudsmannafunktioner som nu avses bli utredda skulle kunna få en ställning i konstitutionen motsvarande Justitieombudsmannens men det finns ingen sådan distinktion.

Detta med de effektivitetsvinster som skulle kunna erhållas genom samordning av vissa ombudsmannafunktioner i ett gemensamt kansli eller t.o.m. genom sammanslagning av vissa menar jag är en sak för regeringen att se över, vilket utskottet tidigare har menat. Vi vet dessutom att regeringen tittar på detta.

Det finns dock också en annan fara med den argumentation som jag nyss hörde Nils Fredrik Aurelius göra sig till tolk för. Han menar att vi har fått en växande skara av ombudsmannafunktioner – det är förvisso alldeles klart att ett antal sådana har tillkommit under de senaste åren – och att det i sig skulle utgöra en urvattning av ombudsmannabegreppet eller en uttunning av ombudsmannafunktionen. Den åsikten delar inte jag därför att den typ av ombudsmannafunktioner som här avses är precis vad som är avsett från regeringens sida. Det handlar nämligen om ett verktyg i det politiska vardagsarbetet för att implementera den politiska lagstiftning som ska hindra diskriminering.

Anf. 139 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! I den här debatten fokuseras det kanske lite väl mycket på effektiviteten. Syftet bakom detta med ombudsmännen är ju att få en

större överblickbarhet och lättillgänglighet för den enskilde medborgaren – också där kan det givetvis vara fråga om effektivitetsvinster.

Jag vill betona att majoriteten i utskottet inte har tagit ställning vad gäller huvudmannaskapet. Vi har sagt att när man ändå utreder det får huvudmannaskapet ses i ljuset av vad man kommer fram till. Varför är Kenth Högström så rädd för att de starka argument som han menar sig ha inte skulle hålla i en sådan här utredning och vid en närmare granskning?

Anf. 140 KENTH HÖGSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag förstod inte riktigt den fråga som Ingvar Svensson ställde allra sist i sin replik men jag ska försöka kommentera själva hållningen i frågan. Om ni företrädare för de olika partier som utgör utskottsmajoriteten satte er ned för att försöka komma överens om vad ni egentligen vill skulle ni inte klara av det därför att ni har vitt skilda åsikter om var huvudmannaskapet egentligen ska ligga, åtminstone att döma av vår debatt i utskottet. Det är alltså tack vare att ni är otydliga på den här punkten och håller dörrarna öppna som ni klarar av att skapa en majoritet för en utredning.

När det gäller de diskrimineringsombudsmannafunktioner som det här handlar om menar jag att varje närmande till riksdagens underställande också är att kanske göra dem till ett slags justitieombudsmannafunktion. Justitieombudsmannen är så helig i vår konstitution – lika helig som konstitutionsutskottet självt, alltså kontrollmakten – att där ska vara särskillnad.

Ombudsmannabegreppet är ett svenskt begrepp, en svensk innovation – här har vi ett av få ord som Sverige har lyckats exportera till andra länder – och har nyligen fått en ny plattform i EU där det ju nyligen inrättats en ombudsmannafunktion för att bevaka insynsfrågorna i det än så länge ganska svårgenomträngliga EU. Vi ska alltså vara rädda om den ursprungliga funktionsmakt som justitieombudsmannafunktionen har.

Anf. 141 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Detta med att bara kunna komma överens om en liten del gäller kanske inte bara partierna i den här majoriteten. Hur var det med arbetstidsfrågan, Kenth Högström?

Den fråga som Kenth Högström inte förstod var följande: Om han nu har starka argument emot huvudmannaskapet för riksdagen i den här frågan, varför är han då rädd för låta dem prövas i en utredning?

Anf. 142 KENTH HÖGSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Allt som vi tycker och vill göra i respektive partier och utskott kan inte leda till parlamentariska utredningar. Endast de frågor som är av den vikten att de har bäring på angelägna samhällsfält bör utredas. T.ex. bör tryckfrihetslagstiftningen, som har bäring på grundlagen, alltså ses över just nu på grund av att vi lever i en tid av konvergens och snabb teknikförändring. Det är en typisk sådan fråga där verkligheten spelar in med kraft och ställer politikerna inför svåra avvägningar som bör utredas. Nu har vi fått en sådan utredning. Allt ska inte utredas.

Det här hade vi kunnat avstyra redan i utskottet genom att säga: Okej, vi är överens om att man mycket väl från regeringens sida kan se över de administrativa resurserna för att öka effektiviteten och nå kostnadsbespa-

ringar, eller vad det nu är för någonting, men behöver inte utreda var dessa ombudsmannafunktioner ska ligga. Det fanns egentligen en majoritet för den hållning som jag företräder, den socialdemokratiska. Alldeles uppenbart tycker också moderaterna det, men de öppnar i stället för en utredning av helt andra skäl.

Prot. 2000/01:28
16 november

Statlig förvaltning

Anf. 143 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Vi har vant oss vid att frågor, likartade sådana, kan dyka upp i flera utskott. En sådan är alkoholfrågans hantering under EU-året, där konstitutionsutskottet har yttrat sig över frågan och föreslår riksdagen slutsatser som jag för min egen del har svårt att dela. Den socialpolitiska glöden är minst sagt måttfull, för att använda utskottets egen vokabulär.

Jag har bl.a. motionerat om att det, när vi nu har EU här och skulle presentera också svensk alkohol- och drogpolicy, vore rimligt med en vit vecka i EU. Den tanken dyker upp i den flerpartimotion som är en av dem där man tycker att vi bör passa på att ha en progressiv hållning i socialpolitiska frågor när vi har kommandot i Europeiska unionen över ett halvår. Intressant är just motion 267 som toppas av riksdagens andre vice talman med stöd från tredje vice talman och med stöd från ytterligare företrädare för fyra partier. Där tar man upp det viktiga att markera.

Vi ska bl.a. vara värd för en FN-konferens som har alkohol- och drogfrågor på programmet. Sverige har en stark förpliktelse inte minst från WHO-konferensen i Paris i december 1995.

I den motion som här behandlas och som jag apostroferar, nämligen motion 267, påpekas ju att vi har anledning att också känna ansvar för dem som har svårigheter med att hantera sin egen konsumtion. I dessa yttersta dagar, fru talman, har socialministern kommit med en handlingsplan beträffande alkoholfrågor. Där markerar han särskilt att det i arbetslivet bör vara alkoholfritt. Det är också vad ett antal reservanter påminner om. Det betyder att jag för min del kommer att stödja reservation 7.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 11 §.)

10 § Kommunala kompetensfrågor

*Kommunala
kompetensfrågor*

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande 2000/01:KU6
Kommunala kompetensfrågor.

Anf. 144 PER-SAMUEL NISSER (m):

Fru talman! Det här betänkandet gäller motioner som är samlade från både 1999 års och detta års allmänna motionstid. Frågorna berör främst kommunal näringsverksamhet och möjligheter till laglighetsprövning och sanktionssystem.

Kommuner och landsting bedriver en omfattande näringsverksamhet. Det sker både i traditionell förvaltningsform och i ett stort antal kommunala bolag. Det finns i dag ca 1 800 kommunala och landstingskommunala bolag och stiftelser. Dessa omsätter ca 130 miljarder kronor. Detta

kan jämföras med att övrig kommunal verksamhet omsätter 420–430 miljarder.

Den allmänna bestämmelserna om kommunernas och landstingens näringsverksamhet återfinns i 2 kap. 7 och 8 §§ kommunallagen. Enligt 7 § får kommuner och landsting bedriva näringsverksamhet om den drivs utan vinstsyfte och går ut på att tillhandahålla allmännyttiga anläggningar eller tjänster, t.ex. bussbolag eller flygplatser, åt medlemmarna i kommuner och landsting.

Kommuner och landsting bedriver i dag näringsverksamhet som är omfattande både vad gäller omfång och vad gäller utbud av varor och tjänster. Det handlar om bostadsbolag, energibolag, kaféer, videouthyrning, resebyråer, kommunala gym, m.m. Listan kan göras lång. Gemensamt för dessa olika näringar i kommunal regi är att de ofta bedrivs med hjälp av skattepengar, dvs. pengar som annars skulle kunna användas till att förstärka och finansiera andra för kommuner och landsting mer naturliga verksamhetsområden, t.ex. skola och sjukvård.

Hur ser då företagare och lokala politiker på frågan om kommunal näringsverksamhet? Ja, det har gjorts en rapport under hösten av SAF, som med hjälp av en undersökning gjord av Demoskop ställt frågor till 18 000 företagare och 5 000 kommunpolitiker om synen på kommunal näringsverksamhet.

I denna rapport kan man se att tre av tio företagare anser att osund konkurrens förekommer från kommunen, och så tycker även två av tio kommunpolitiker. Om man utgår från att det finns ca 200 000 företag i Sverige med minst en anställd innebär det att ca 60 000 företag i Sverige är drabbade av en osund kommunal konkurrens.

Helt tydligt är företagarna enligt denna rapport mer kritiska än kommunpolitikerna. Men ungefär 13 % av kommunpolitikerna tyckte att den kommunala näringsverksamheten fungerar utmärkt. Många kommunpolitiker tycker att det fungerar dåligt på detta område och är inte nöjda med hur kommunen arbetar med konkurrensfrågorna.

En person, en drabbad småföretagare från Borlänge, som intervjuats i denna undersökning säger: Det kan inte vara meningen att kommunerna går in i bransch efter bransch och snedvrider konkurrensen med skattepengar. Det måste skapas tydliga regler och ordentliga verktyg för att förhindra den osunda konkurrensen från stat och kommun.

Så långt denna rapport.

Jag anser att kommunal näringsverksamhet hotar de lokala småföretagen och är ett stort risktagande för alla skattebetalare. Arbeten och småföretag slås ut av skattesubventionerad kommunal verksamhet. De privata småföretagen tvingas att konkurrera med verksamheter som bedrivs på helt andra ekonomiska villkor. Man kan ifrågasätta om utvecklingen av den kommunala näringsverksamheten är förenlig med kommunallagen och konkurrenslagens bestämmelser.

Bolagsbildningen leder vidare till dubbla lojaliteter för förtroendemän därför att aktiebolagslagen och kommunallagen ställer delvis motstridiga krav.

Lagregleringen av den kommunala kompetensen kan tyckas vara relativt klar och tydlig, men regelverket räcker inte till för att hindra att kommuner och landsting ger sig in på affärsmässig verksamhet som inte ligger inom det som kan anses vara en naturlig kommunal uppgift.

En annan del som är viktig i detta sammanhang är möjligheten till lagprövning och frågan om sanktionssystem. Medborgarna har i dag mycket ringa möjligheter att få till stånd en laglighetsprövning av kommunernas och landstingens beslut att bedriva näringsverksamhet i förvaltningsform eller i bolag. För att det ska vara möjligt i dag krävs ett formellt beslut att överklaga. Om en kommunal enhet inleder en försäljningsverksamhet på den öppna marknaden utan något formellt beslut om saken, finns det inte något beslut att laglighetspröva. Om verksamheten sker inom ett kommunalt bolag kan normalt inte ett beslut överklagas.

En kommun kan inte i dag tvingas att rätta sig efter ett beslut, och om det inte rör sig om myndighetsutövning finns inte någon straffrättslig eller civilrättslig sanktion att tillgripa mot kommunen. För varje kommunal överträdelse av gällande lag måste det finnas effektiva sanktioner. Dessa påtalade brister måste rättas till.

Fru talman! Vår utgångspunkt från Moderata samlingspartiet är att kommunerna inte ska bedriva näringsverksamhet. Sådan verksamhet sköts bättre av andra. En renodling av kommunernas uppgifter gynnar demokratin och beslutens kvalitet.

Jag vill avslutningsvis yrka bifall till reservation 1 under mom. 1, och jag ställer mig bakom de övriga reservationer där moderater finns med.

Anf. 145 INGVAR SVENSSON (kd):

Fru talman! Kristdemokraterna står bakom de reservationer om kommunal näringsverksamhet och kompetensfrågor som finns i betänkandet, som Per-Samuel Nisser har varit inne på.

Jag vill ta upp en annan kompetensfråga och det gäller kommuners kompetens beträffande barnomsorgssubventioner. De nuvarande subventionerna från kommuner till föräldrar med barn i daghemsåldern gynnar ensidigt vissa barn. Det borde rimligtvis vara så att kommunerna ska ha den generella rätten att fördela sina egna – och jag vill betona egna – barnomsorgssubventioner på ett rättvis sätt till varje barn och på ett sådant sätt att föräldrar kan erhålla den faktiska valfriheten att bedöma och anlita den barnomsorg som bäst lämpar sig för de barn som man har ansvar för. En sådan rätt ligger dessutom i linje med principen om den kommunala självstyrelsen, och den bör ju ha något innehåll – för att citera vad Lagrådet sagt i ett annat sammanhang. Riksdagen bör besluta om en förändrad kommunal kompetens på området.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 4.

Anf. 146 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Redan i det korta perspektivet finns det stora besparingsmöjligheter i landets kommuner. En avveckling av kommunala bolag frigör resurser för de hårt ansträngda verksamheterna vård, omsorg och skola.

Om en kommun säljer ett bolag minskar dess tillgångar och skulder. Det ger ingen direkt möjlighet att tillföra andra verksamheter ökade resurser. Däremot får det verkligen positiva sidoeffekter. Den kommunala administrationen minskar och de avvecklade bolagen utnyttjas på ett samhällsekonomiskt och effektivt sätt genom att snedvriden konkurrens och ineffektiv förvaltning av bolagens resurser försvinner. På sikt har

sådana här dynamiska effekter en positiv inverkan på den kommunala ekonomin.

De resurser som direkt frigörs då kommunala bolag avvecklas är de som uppkommer genom att kommunens ränteutgifter minskar och förlustbidragen till olönsamma bolag försvinner. Redan på kort sikt uppgår dessa vinster till betydande belopp.

Folkpartiet liberalerna har länge arbetat för en bolagsavveckling. Vår bedömning är att det är fullt realistiskt att under den här mandatperioden sälja ungefär hälften av de kommunala bolagen. Framför allt inom energisektorn finns det många bolag som kan säljas utan några risker, och vi har redan sett en del exempel på detta. Inom fastighetssektorn finns det en del bolag som kan säljas, framför allt industrilokaler och kommersiella fastigheter. Bostadsbolagen kan inte säljas i lika stor utsträckning, eftersom det av bostadssociala skäl är viktigt att behålla merparten av de allmännyttiga bostadsbolagen.

I vissa fall bedrivs angelägen kommunal verksamhet i bolagsform, och då tänker jag på verksamhet inom kultursektorn. Där finns det särskilt konstruerade bolag. Det är helt onödigt. Dessa bolag kan avvecklas och i stället förvandlas till verksamhet i normal förvaltningsform.

Enligt en utvärdering som gjordes för ett par år sedan av Capella Analys uppgick det marknadsmässiga värdet av kommunala bostads- och energitillgångar till ca 120 miljarder kronor, varav energitillgångarna svarade för ca 70 miljarder. En försiktig uppskattning av det totala värdet av den kommunala bolagssektorn ger resultatet att värdet uppgår till mellan 120 och 150 miljarder kronor.

En utförsäljning av hälften av de kommunala bolagen skulle ge kommunerna intäkter på 60–75 miljarder. Eftersom dessa intäkter ska användas för att minska den kommunala skuldsättningen uppstår alltså ett positivt räntenetto, och det i sin tur blir ett resurstillskott. En bolagsavveckling skulle medföra en god möjlighet att förbättra de kommunala kärnverksamheterna vård och skola.

De demokratiska aspekterna på en avveckling av de kommunala bolagen har berörts i ett tidigare anförande. Det finns mycket i övrigt negativt som man kan säga om de kommunala bolagen.

Fru talman! Jag vill med detta yrka bifall till reservation nr 1, som handlar om en begränsning av kommunal affärsverksamhet och till reservation nr 2, som handlar om laglighetsprövning av kommunal näringsverksamhet.

Anf. 147 PER LAGER (mp):

Fru talman! Med anledning av detta betänkande har jag bara en fråga som jag vill ta upp, och det är den reservation som jag har anmält. Den handlar om möjligheten för föräldrar att vara kommunala dagbarnvårdare åt sina egna barn.

Miljöpartiet vill se en förändring i kommunallagen som möjliggör rätten att bli kommunal dagbarnvårdare åt eget barn. Statliga subventioner utgår i dag endast till föräldrar som väljer barnomsorgsformer som innebär att någon annan tar hand om barnen. Miljöpartiet anser att även föräldrar som väljer att vårda sina barn i det egna hemmet bör få ekonomiskt stöd. Därför bör en förälder kunna vara anställd som kommunal

dagbarnvårdare åt eget barn med likvärdig betalning som en kommunal dagmamma erhåller.

I reservationen vill vi att regeringen återkommer med förslag till en förändring i kommunallagen som ger denna möjlighet. Av socialtjänstlagen och skollagen framgår kommunens skyldigheter i fråga om barnomsorg, men kommunallagens föreskrifter hindrar i dag en utvidgning av kommunens befogenheter i detta avseende. Det krävs alltså en ändring av föreskrifterna i kommunallagen eller en särskild lagstiftning.

Skillnaden mellan vårt förslag och Kristdemokraternas förslag om vårdnadsbidrag – jag vet inte om ni kallar det vårdnadsbidrag längre – är att Miljöpartiet vill ha en kommunal anställningsform, inte pengar direkt i handen så att säga. Vi anser att det är viktigt att ha en anställningsform med sjukförsäkring, pensionspoäng osv. Annars kan det lätt bli en kvinnofälla samtidigt som det handlar om jämställdhet.

Jag saknar stöd från de borgerliga partierna för denna reform. Som ni minns gjorde Miljöpartiet upp med regeringen om en s.k. mixtaxa. Vi var väldigt noggranna med att tala om att den skulle kombineras med en valfrihetsreform typ att kunna vara dagbarnvårdare åt eget barn.

Jag hoppas trots allt att de borgerliga partierna kommer att stödja denna reservation, men jag anar att jag inte kommer att få det stöd som jag förväntat mig. Från de borgerliga partierna efterfrågade man just denna valfrihet för föräldrarna.

Fru talman! Jag vill med detta yrka bifall till reservation nr 6. Jag hoppas, som sagt, att jag kan få ett bredare stöd, om inte från de andra så från de borgerliga partierna som har efterfrågat just den här typen av frihet.

Anf. 148 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag vill gärna göra ett klarläggande. Vår reservation handlar inte om vårdnadsbidrag eller om kommunalt vårdnadsbidrag, utan det handlar om en frihet för kommunerna att hitta olika tekniska lösningar för att själva kunna disponera sina egna medel på detta område, och det är en generell rätt.

Vad Per Lager vill ha är en teknisk lösning på en sådan generell rätt, och det förklarar skillnaden. Vi vill inte låsa oss vid just denna tekniska lösning.

Anf. 149 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Det hade varit lämpligt om denna tekniska lösning, som Ingvar Svensson kallar vårt förslag, hade kunnat få ett stöd. Vi begär ju ett förslag från regeringen, och man hade kanske kunnat diskutera olika tekniska lösningar. Men en allmän frihet för kommuner att kunna betala ut ersättning till föräldrar såsom föreslås i kristdemokraternas reservation är ju egentligen inget annat än ett sätt att skapa en kvinnofälla, som jag ser det.

Anf. 150 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Det var ett intressant konstaterande. Det decentralistiska Miljöpartiet vill inte ha frihet för kommunerna.

Prot. 2000/01:28
16 november

*Kommunala
kompetensfrågor*

Anf. 151 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Om jag har yrkat bifall till fel reservation ska jag be att få rätta mig. Jag yrkar bifall till reservation nr 5.

Jag måste be Ingvar Svensson om ursäkt, för jag hörde faktiskt inte frågan.

Anf. 152 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag konstaterade att det decentralistiska Miljöpartiet numera klargör att man inte vill ha frihet för kommunerna.

Anf. 153 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Jodå, vi är decentralistiska. I vissa fall finns det anledning att garantera vissa grundläggande rättigheter i de här friheterna, bl.a. när det gäller en anställningsform som vi tycker är väldigt viktig.

Anf. 154 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s):

Fru talman! Vi behandlar just nu konstitutionsutskottets betänkande KU6, och vi behandlar 30 motioner, som tidigare har sagts, från allmänna motionstiden åren 1999 och 2000 och dessutom reservationer till förman för vissa av dessa motioner.

Inledningsvis vill jag passa på att yrka avslag på reservationerna och bifall till utskottets hemställan.

Som tidigare år när vi har diskuterat dessa frågor rör motionerna omfattningen av kommunal affärsverksamhet och formen för sådan verksamhet. De rör laglighetsprövning, sanktionssystem, kommunala trafikbolag, företags möjligheter att verka utanför den egna kommunen samt kommunens befogenheter i fråga om barnomsorg, som vi nyss har hört en debatt kring. Jag ska inte kommentera varenda motion i det här betänkandet, men ska i någon mån kommentera reservationerna.

Vad gäller kommunal näringsverksamhet, dess omfattning och form finns det i dag inte skäl att göra något annat ställningstagande än det som vi gjorde i ett liknande betänkande våren 1999 – det var när den här formen av frågor senast var uppe till diskussion – dvs. att det inte finns skäl att begränsa eller förbjuda kommunala företag. Men det finns en uttalad viljeinriktning att den kommunala verksamheten i största möjliga utsträckning ska bedrivas i nämndform. Det kan också, som tidigare nämnts här, finnas skäl att bedriva viss verksamhet i bolagsform. Här ska verksamhetens förutsättningar och den samlade kommunala nyttan vara utgångspunkten för organisationsformen.

Frågan om otillbörlig konkurrens, som reservationerna handlar om, är ju redan uppmärksammad. Jag vill här hänvisa till Konkurrensrådet, som vid årsskiftet ska lämna sin slutrapport. Därefter är det regeringens sak att ta ställning i frågan och vidta de åtgärder som är erforderliga. Dessutom är det aktuellt med en departementspromemoria från Näringsdepartementet som just behandlar konkurrenssnedvridande effekter av offentlig näringsverksamhet.

Dessa frågor är alltså belysta. Men det låter på Per-Samuel Nisser och Moderata samlingspartiet som om de aldrig har lyfts. Jag vill påminna om näringsutskottets betänkande som vi hade att behandla i kammaren under förra veckan, NU4, där denna fråga verkligen belystes. Näringsutskottet hade en klar viljeinriktning att varken kommunal verksamhet eller

annan näringsverksamhet fick bedrivas så att den konkurrerade ut eller på annat sätt hindrade tillväxten i privata företag. Det var en klar viljeinriktning, och den ställde sig kammarens majoritet bakom.

Så till frågan om en laglighetsprövning. Även den frågan har under åren varit föremål för diskussion i denna kammare. Bedömningen huruvida en verksamhet ligger inom den kommunala kompetensen är ytterst en styrelsefråga. Även ägaren, i det här fallet kommunen eller landstinget, har ju möjlighet att agera på bolagsstämmor där man väljer ombud från ägarens sida. Visst kan det vara så att en sådan verksamhet haltar i vissa fall, men oftast fungerar den på ett bra sätt.

Vad gäller detta med sanktionssystem kan konstateras att en del lagändringar faktiskt har skett sedan frågan debatterades i kammaren våren 1999. Jag tänker då främst på det socialrättsliga området. Dessutom har det aktualiserats en del författningsändringar på senare tid. Här pågår alltså ett aktivt arbete. Låt oss därför avvakta och se vad det utmynnar i.

Till sist den intressanta diskussionen som fördes innan jag kom upp i talarstolen som gällde barnomsorgen, som ska bedrivas i kommunal regi.

Jag tycker att frågan om hur man formar familjepolitiken ytterst är en nationell fråga. Vi har en lagstiftning i dag som reglerar detta. Att då via ändringar i kommunallagen eller genom särskild lagstiftning kringgå den finns det absolut inga skäl att göra.

Familjepolitiken ska göras lika i landet, och den ska inte vara beroende av vilken kommun man bor i. Dessutom tycker jag att det är förvånande att Kristdemokraterna och Ingvar Svensson, som i andra sammanhang – inte minst vad gäller laglighetsprövning, sanktionssystem och annat – vill snäva in den kommunala kompetensen, i det här fallet vill utvidga den. Det är något märkligt tycker jag.

De reservationer från Miljöpartiet och Kristdemokraterna som handlar om att kommunerna själva ska få bestämma sin barnomsorg ställer jag mig väldigt negativ till. Vi kan ju i den här kammaren bedriva en debatt som handlar om rättvisa, jämlikhet och annat. Det ställer jag gärna upp på i andra sammanhang, men just den här debatten är konstitutionell.

Därför, fru talman, yrkar jag avslutningsvis återigen avslag på reservationerna och bifall till utskottets hemställan.

Anf. 155 PER-SAMUEL NISSER (m) replik:

Fru talman! Jag ser många exempel runtom i landet på osund konkurrens och snedvridna förhållanden när kommuner bedriver affärsverksamhet. Det finns också många exempel på kommunala bolag som behöver tillskott, alltså extra pengar från ägaren, dvs. kommunen, när verksamheten inte går runt.

Jag vill fråga Kerstin Kristiansson Karlstedt: Ska verkligen skattemedel användas på detta sätt? Det är pengar som annars skulle kunna användas på områden som skola, sjukvård osv.

Anf. 156 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik:

Fru talman! Det ska de naturligtvis inte göra. Jag framhöll också i mitt anförande att varken kommunal eller annan offentlig verksamhet får slå ut jobb eller tillväxt i den privata verksamheten. Naturligtvis ska det inte vara på det viset. Det har också uppmärksammats av Konkurrensrådet, som nu ska lämna sin slutrapport vid årsskiftet.

Men Per-Samuel Nisser och Moderata samlingspartiet får det att låta som att all näringsverksamhet – om den drivs i kommunal regi – är solari-er, cafeterior, frisörverksamhet, gym och annat. Så är det ju inte. Kommunal näringsverksamhet utgörs till nästan 99 % av sådan verksamhet som bedrivs för kommunnyttan och icke i vinstgivande syfte, nämligen bostads- och hyresverksamhet. Det handlar om energiverk och allt sådant som kan räknas till allmännyttan.

Anf. 157 PER-SAMUEL NISSER (m) replik:

Fru talman! Kerstin Kristiansson Karlstedt anser tydligen – det hörde jag i anförandet – att den lagreglering som finns räcker för att motverka den osunda konkurrens som vi i dag kan se. Det tycker jag är märkligt. Det är så mycket som visar på det motsatta.

Är det så att Socialdemokraterna tycker att det är bra att kommuner och landsting bedriver affärsmässig verksamhet? Det verkar vara så. Annars borde det vara viktigare, tycker jag, att det offentliga koncentrerar sig på att sköta de åtaganden som vi ser som mer naturliga.

En annan fråga gäller lokaliseringsprincipen. Kommuner ska inte bedriva verksamhet utanför kommungränsen. I betänkandet tas frågan upp om kommunala trafikföretag, men det kan också gälla andra verksamheter. Det finns i dag exempel på kommunala bolag som lägger anbud på verksamhet utanför den egna kommunens gränser. På så sätt kan kommuninvånarnas skattemedel äventyras. Vi har sett exempel inom elhandelsområdet. Anser Kerstin Kristiansson Karlstedt, om jag ställer det som en principfråga, att kommunala bolag ska få arbeta över kommungränserna genom att ta anbud utanför kommunen även om det i flera fall har visat sig att det finns en fara för att kommuninvånarnas skattemedel används på fel sätt?

Anf. 158 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik:

Fru talman! Jag kan inte låta bli att kommentera lite av det som Per-Samuel Nisser inledde med. Det gäller detta med den kommunala näringsverksamheten. Sanningen är ju den, Per-Samuel Nisser, att från borgerligt håll ogillar man all kommunal näringsverksamhet. Sedan gömmer man sig bakom detta med cafeterior och annat för att det låter mer rumsrent. Det är ju sanningen. Kommunal näringsverksamhet ogillas. Allt ska privatiseras. Det är ju den bistra sanningen.

Vad gäller näringsverksamhet som bedrivs utanför den egna kommunen vet Per-Samuel Nisser lika väl som jag att frågan har utretts. För närvarande håller den på att få en översyn i Regeringskansliet. Låt oss då inte föregripa denna genom att fastna i vissa fällor i de här sammanhangen, utan låt oss se vad den ger vid handen. I vissa fall kan det dock vara så att det gagnar människor i en viss region på grund av att det är glest med folk där osv. Det gäller just detta med bussbolag och deras verksamhet utanför den egna kommunen. Men frågan är som sagt under beredning, så låt oss avvakta.

Anf. 159 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! Hörde jag rätt när Kerstin Kristiansson Karlstedt sade att hon inte ser några problem med den bolagsverksamhet som så många kommuner ägnar sig åt? Jag ser många problem med kommunal närings-

verksamhet. Det är därför många av oss borgerliga politiker är så skeptiska mot detta. Det har ju visat sig gång på gång att det behövs resurstillskott från den egna kommunen för att man ska klara verksamheten. Det förekommer ett antal skandaler knutna till de kommunala bolagen.

Vad jag också har upplevt som mycket besvärande är ju att många av de ledamöter som sitter som partirepresentanter i de kommunala bolagen inte längre ser sig som politiker. De ser sig något annat slags personer, som står utanför den politiska verksamheten och i stället ägnar sig åt att göra affärer med mer eller mindre gott resultat. Jag skulle vilja höra vad Kerstin Kristiansson Karlstedt anser att man kan göra för att förbättra demokratin när man ska ha kvar kommunala bolag.

Anf. 160 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik:

Fru talman! Det är ju inte på det viset, Helena Bargholtz, att kommunala bolag är något självändamål. De gagnar ju kommunnyttan, dvs. de invånare som bor i kommunerna. Man får det ibland från borgerligt håll att låta precis som om det här hade ett egenvärde i sig. Det har det inte alls.

Sedan är det dessutom på det viset att de människor som väljs till de kommunala bolagen ofta väljs via fullmäktige. Då har ju kommunfullmäktige och landstingsfullmäktige ett speciellt ansvar för att se till att de rätta människorna kommer dit. Men själva principen med kommunala bolag, med kommunal näringsverksamhet i stort, kan det ju inte vara något fel på bara för att man måhända från visst håll väljer dit fel människor.

Anf. 161 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! Då vill jag fråga Kerstin Kristiansson Karlstedt hur hon ställer sig till utförsäljningar av kommunala bolag. Jag visade ju i mitt inledande anförande på vilka stora förtjänster, vilka vinster, kommunerna kan göra genom att sälja kommunala bolag t.ex. inom energisektorn. Är det så väldigt mycket bättre att ha energiverksamheten i ett kommunalt bolag än i ett privat bolag? Känner verkligen kommuninvånarna att de får väldigt mycket bättre energi om de vet att det är kommunalpolitiker som sköter det hela?

Jag skulle över huvud taget vara intresserad av att veta om Kerstin Kristiansson Karlstedt är beredd att verka för att man omvandlar bolagsformer till vanliga kommunala nämndformer för att öka demokratin och förbättra insynen i verksamheten.

Anf. 162 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik:

Fru talman! Det är ju på det viset, och det sade jag också om Helena Bargholtz lyssnade på mitt anförande, att man i mesta möjliga mån ska driva det i nämndform – just på grund av detta med insynsmöjligheterna. Men sedan handlar det också om tillit. Vi väljer ju företrädare i våra bolag för att vi litar på de människorna. Vi har en tilltro till dem. Det är inte så att man fifflar i varje bolag.

Jag minns så väl debatten från förra året, från våren 1999. Då stötte man, inte minst från folktopartistiskt håll, in sig på just att det var där som fiffllet skedde; bakom slutna dörrar. Visst kan det hända, men det är ju inget som är vanligt förekommande. Där det förekommer fördöms det.

Anf. 163 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Kerstin Kristiansson Karlstedt, varför så negativ till den variant som jag nämner i reservationen, nämligen möjligheten för kommunen att anställa en människa som kommunal dagbarnvårdare åt eget barn? Vad är det för skillnad mellan att jag är dagbarnvårdare åt gran-
nens barn och att jag är det åt mina egna barn? Att det är en nationell fråga håller jag med om. Men just därför ska vi ha de här variablerna som ger kommunen möjlighet att se vad som är bäst i den situation de har. Det kanske är så att det är bäst för mig att vara dagbarnvårdare åt mina egna barn. Varför ska jag inte få den möjligheten då?

Anf. 164 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik:

Fru talman! Jag tror som jag sade tidigare att det här är en mycket vid fråga som fordrar en mycket vid diskussion, kanske långt vidare än vad som föranleds av en motion från Miljöpartiet och en motion från kd, som dessutom har väldigt skiftande innehåll.

Jag pratar gärna rättvisa och jag pratar gärna jämställdhet med Per Lager, men kanske inte just under rubriken kommunal kompetens. Här handlar det om att man vill ha ändringar i kommunallagen eller särskild lagstiftning för att de här möjligheterna ska ges. Dessa möjligheter får konsekvenser, inte minst av ekonomisk karaktär, som borde diskuteras i ett annat sammanhang.

Anf. 165 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Jag kan inte förstå vad det är för stora ekonomiska konsekvenser detta skulle få. Trots allt är det samma barn det handlar om. Det handlar bara om att ge möjlighet till någon annan form av dagbarnvård än vad vi har i den kommunala lagstiftningen. Jag menar att ska vi ha en kommunal lagstiftning så ska den också ge de möjligheter som är bäst för barnen, inte för systemet eller för ekonomin i första hand. Det ska vara bäst för barnen. Därför kan jag inte förstå den principiella hållningen att det här är en kommunal fråga och att vi måste ha särskild lagstiftning. Så är det ju, eftersom lagstiftningen inte tillåter detta. Det haltar. Kan inte Kerstin Kristiansson Karlstedt inse att det haltar?

Anf. 166 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är vansinnigt viktigt att diskutera just familjepolitiken, men jag inser samtidigt att den här frågan är av sådan oerhörd vidd att man inte i ett klubbslag omkring kommunal kompetens kan ändra i förutsättningarna. Jag är inte av samma uppfattning som Per Lager i den här frågan. Men jag tror inte att vi ska fördröja debatten här genom att ta en vid debatt kring rättvisefrågor, jämställdhetsfrågor och mycket annat. Det ser jag fram emot att få debattera med Per Lager i ett annat sammanhang, dock inte under rubriken kommunal kompetens.

Anf. 167 MATS EINARSSON (v):

Fru talman! Det här betänkandet har som sagt fått titeln *Kommunala kompetensfrågor*. Jag ska börja med att slå fast att det här med kommunal kompetens inte är något absolut begrepp, lika lite som begreppet kommunalt självstyre. Givetvis bestäms det ytterst av kommunallagen,

men inom den ramen bestäms nog vad som är kommunal kompetens av den politiska debatten, av opinionsläget och av medborgarnas aktivitet eller brist på sådan. Självfallet bestäms det också av de parlamentariska styrkeförhållandena osv.

Att tro att man med ett beslut, en grundlagsskrivning eller ett fåtal snabba ingrepp av lagstiftningsmakten ska kunna nagla fast den kommunala kompetensen på någon speciell nivå eller med någon speciell avgränsning, tror jag är illusioner. Det finns inga av oss oberoende naturliga gränser för den kommunala kompetensen. Vi kommer nog att fortsätta att slåss, eller i alla fall diskutera, om var gränserna ska gå och var balanspunkten ska vara. Vart fjärde år bedöms våra argument och våra resultat av väljarna. Det är nog så det ska vara. Vad som är kommunal kompetens är politik, inte juridik.

Vad är nu de borgerligas grundläggande syfte med sina motioner? Det är frågan. Ett argument som framförs med viss emfas är omsorgen om medborgarnas insyn. Jag har en känsla av att det kanske inte är det helt grundläggande argumentet.

Är det de ekonomiska skälen som Helena Bargholtz tar fram? Jag har lite svårt att riktigt tro på den där kalkylen. Den förutsätter nämligen att de allra flesta kommunala bolag är illa skötta, olönsamma och byråkratiska. Dessutom övergår de som genom ett trollslag till att bli vinstgivande företag när de har försålts eftersom de annars inte skulle gå att sälja. Jag tror inte riktigt på den kalkylen.

Är det omsorgen om småföretagarna, solarieägarna, som konkurreras ut av den kommunala jätten Glufs-Glufs? Jag tror inte heller att det är det avgörande skälet. Jag tror att i den här debatten – liksom i den allmänna politiska debatten – handlar det om att, som jag ser det, inskränka politikens verksamhetsfält, minska utrymmet för den kommunala bestämmanderätten och att faktiskt minska utrymmet för demokratin. De borgerliga partierna säger gärna och ofta att de vill stärka det kommunala självstyret, men samtidigt arbetar man för att minska den kommunala politikens verkningsradie. En extrapolering av den borgerliga hållningen leder till absolut kommunal makt över absolut ingenting.

Vi som inte har några fördomar mot kommunal näringsverksamhet, vi som t.o.m. så vill omdana samhället att bestämmanderätten över produktionen och dess fördelning läggs i hela folkets händer, som det fortfarande står i ett snart reviderat partiprogram som tillhör ett annat parti än mitt, är nog mer bekymrade över de regler som innebär att kommunala företag missgynnas på en konkurrensutsatt marknad.

Här vill jag bara kort peka på den motion som finns från Hans Stenberg m.fl. De vill permanenta den försökslagstiftning som finns beträffande kommunala trafikföretag – det är redan nämnt i debatten – så att de kan konkurrera på samma villkor som de privata företagen. Vi i utskottet kan då konstatera att den här frågan övervägs i Regeringskansliet. Jag förutsätter att regeringen kommer med en proposition i linje med den här motionen.

Prot. 2000/01:28
16 november

*Kommunala
kompetensfrågor*

Jag ska kanske vara extra tydlig. Vi förordar självfallet inte någon allmän bolagisering av kommunal verksamhet – absolut inte. Den nämndstyrda förvaltningsformen är nästan alltid den självklara formen för kommunal verksamhet. Jag är inte heller av den uppfattningen att kommunen ska använda sina resurser till att konkurrera ut småföretagare. Det är inte Vänsterpartiets linje. Men det finns också i vissa fall goda skäl för kommunala bolag. Deras möjlighet att verka på en konkurrensutsatt marknad ska inte begränsas.

Fru talman! Jag vill varmt rekommendera kammarens ledamöter att rösta för bifall till utskottets hemställan i samtliga moment.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 11 §.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.54 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 17.00 då dagens votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 17.00.

11 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.

SfU5 Ny socialavgiftslag

Mom. 2 (säsonganställda)

1. utskottet
2. res. 1 (fp, m, kd, c)

Votering:

157 för utskottet

129 för res. 1

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 109 s, 34 v, 14 mp

För res. 1: 66 m, 1 v, 37 kd, 14 c, 11 fp

Frånvarande: 22 s, 16 m, 8 v, 5 kd, 4 c, 6 fp, 2 mp

Karin Svensson Smith (v) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KU3 Statlig förvaltning

Mom. 1 (ombudsmännen)

1. utskottet

2. res. 1 (s, v)

Votering:

144 för utskottet

138 för res. 1

2 avstod

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 66 m, 2 v, 37 kd, 14 c, 11 fp, 14 mp

För res. 1: 107 s, 31 v

Avstod: 2 v

Frånvarande: 24 s, 16 m, 8 v, 5 kd, 4 c, 6 fp, 2 mp

Mom. 2 (Justitiekanslerns verksamhet)

1. utskottet

2. res. 2 (kd, fp)

Votering:

237 för utskottet

49 för res. 2

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 109 s, 65 m, 35 v, 14 c, 14 mp

För res. 2: 1 m, 37 kd, 11 fp

Frånvarande: 22 s, 16 m, 8 v, 5 kd, 4 c, 6 fp, 2 mp

Mom. 5 (IT och förvaltningen)

1. utskottet

2. res. 4 (c)

Votering:

270 för utskottet

14 för res. 4

1 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 109 s, 66 m, 35 v, 35 kd, 11 fp, 14 mp

För res. 4: 14 c

Avstod: 1 kd

Frånvarande: 22 s, 16 m, 8 v, 6 kd, 4 c, 6 fp, 2 mp

Prot. 2000/01:28

16 november

Mom. 6 (dröjsmålstalan)

1. utskottet

2. res. 5 (kd, m, c, fp)

Votering:

158 för utskottet

128 för res. 5

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 109 s, 35 v, 14 mp

För res. 5: 66 m, 37 kd, 14 c, 11 fp

Frånvarande: 22 s, 16 m, 8 v, 5 kd, 4 c, 6 fp, 2 mp

Mom. 12 (alkoholfri representation)

1. utskottet

2. res. 7 (v, mp)

Votering:

222 för utskottet

58 för res. 7

5 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 108 s, 66 m, 27 kd, 12 c, 8 fp, 1 mp

För res. 7: 1 s, 35 v, 5 kd, 1 c, 3 fp, 13 mp

Avstod: 5 kd

Frånvarande: 22 s, 16 m, 8 v, 5 kd, 5 c, 6 fp, 2 mp

Thomas Julin (mp) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KU6 Kommunala kompetensfrågor

Mom. 1 (begränsning av kommunal affärsverksamhet)

1. utskottet

2. res. 1 (kd, m, fp)

Votering:

171 för utskottet

113 för res. 1

1 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 109 s, 34 v, 14 c, 14 mp

För res. 1: 66 m, 37 kd, 10 fp

Avstod: 1 fp

Frånvarande: 22 s, 16 m, 9 v, 5 kd, 4 c, 6 fp, 2 mp

Mom. 6 (barnomsorg)

1. utskottet

2. res. 4 (kd)

3. res. 5 (mp)

Förberedande votering:

38 för res. 4

15 för res. 5

233 avstod

63 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Huvudvotering:

233 för utskottet

37 för res. 4

16 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 109 s, 65 m, 35 v, 14 c, 10 fp

För res. 4: 37 kd

Avstod: 1 m, 1 fp, 14 mp

Frånvarande: 22 s, 16 m, 8 v, 5 kd, 4 c, 6 fp, 2 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

12 § Valfrågor

Valfrågor

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande 2000/01:KU7

Valfrågor.

Anf. 168 NILS FREDRIK AURELIUS (m):

Fru talman! De valfrågor som behandlas i detta motionspaket är huvudsakligen sådana som har att göra med valproceduren, valsedlarnas utformning, registrering av blankröster och liknande frågor som i och för sig kan vara nog så viktiga. Men viktiga frågor som skilda valdagar, valdagens förläggning i tiden och andra valfrågor ligger i ett betänkande om författningsfrågor som vi kommer att behandla först i vår.

Det är emellertid så att en större valfråga finns med redan i detta betänkande, nämligen den som handlar om personvalet på kort och längre sikt. Ämnet är förstås viktigt eftersom det handlar om vilket inflytande den enskilde väljaren ska ha på valet av personer som ska företräda honom i de valda församlingarna. Genom att väljarna får makten över vilka som väljs kan demokratin vitaliseras. Det är förhoppningen.

Personvalet kan kanske bidra till en ny och närmare relation mellan väljarna och de förtroendevalda. Ibland yppas farhågor för att personvalet kan leda till att väljarna enbart röstar fram ytliga och mediala politiker som inte har någon djupare ideologisk förankring. Jag tror dock att riskerna är betydligt överdrivna. De allra flesta människor klarar faktiskt av en livsplanering på eget ansvar och kan rent av välja premiepensionsfond alldeles själva, och då tror jag nog att de också kan anförtros ansvaret att välja politiker i vår representativa demokrati.

Det valsystem med inslag av personröstning som tillämpades 1998 föll så pass väl ut att det finns anledning att fortsätta på den inslagna vägen. Begränsningarna i systemet gjorde visserligen att genomslaget för personvalet inte blev så stort, men ett dussintal kandidater till riksdagen, som hade en placering på partilistan som enligt det gamla systemet inte skulle ha räckt till, kryssades ändå in.

Dessutom var det förstås, särskilt i mindre valkretsar, åtskilliga som klarade spärren utan att så att säga behöva det, eftersom de valdes in redan genom sin placering på listan.

Personvalet är hur som helst långt ifrån konsekvent genomfört i Sverige. Man måste exempelvis fråga sig om det är rimligt att det finns en spärrgräns på 5 % i kommunala val och en på 8 % i riksdagsval. Sambandet är naturligtvis att ju högre spärrnivån är, desto mindre är möjligheten för väljarna att välja person och inte bara parti. Det är svårt att se det goda argumentet för att det skulle vara svårare för väljarna att påverka vilken person som kommer in i riksdagen än vilken som väljs in i kommunfullmäktige.

Spärren i riksdagsval bör därför sänkas till 5 %, kräver en enad borgerlig front i reservation 1. Det bör vara möjligt för regeringen att återkomma med förslag om lagstiftning i så god tid att de nya reglerna kan tillämpas redan vid 2002 års val, om bara viljan finns. Tyvärr verkar det kanske inte som om den gör det. Just nu verkar vi i oppositionen inte riktigt nå upp till den majoritet på 50 % som i varje fall här i riksdagen än så länge räcker för beslut som socialdemokraterna ogillar.

Den gemensamma borgerliga reservationen pekar på vad som borde vara möjligt i det korta perspektivet för att stärka inslaget av personval. På något längre sikt, fram till valet 2006, bör ett renodlat personval införas. Hur ett sådant valsystem ska vara utformat i detalj kan man ha många olika åsikter om. Frågorna om antalet kryss, hur valsedlar med för få eller för många kryss ska räknas osv. måste alltså utredas. Detta framgår av reservation 2, som förutom Moderaterna också Folkpartiet står bakom.

I frågan om hur ett framtida renodlat personvalssystem ska vara utformat finns det alltså ingen anledning att låsa sig redan nu. Att det kan vara svårt att reglera alla detaljer i en personvalsprocess framgår för övrigt redan av detta betänkande, i avsnittet om vad som händer när en person, t.ex. en partiledare, finns i toppen på flera listor samtidigt i en valkrets.

Den s.k. dubbelvalsavvecklingen fick konsekvenser som nog ingen hade förutsett. Rådet för utvärdering av 1998 års val ägnade åtskillig möda åt att analysera denna fråga och diskuterade bl.a. möjligheten att införa en regel i vallagen som innebär att en kandidat bara får ställa upp i en valkrets. Detta stannade man dock inte för. Den norska modellen med

s.k. officiella valförberedelser, som man studerade, skulle kräva följd-ändringar som inte var rimliga. Framför allt skulle ett krav att alla kandidater i förväg ska anmäla i vilken valkrets de avser att delta innebära ett avsteg från den fria nomineringsrätten, som är en viktig princip att slå vakt om.

Rådet stannade till slut för ett förslag om en bestämmelse av normativ, rekommenderande, karaktär i vallagen, en regel som skulle säga att en kandidat i riksdagsvalet endast *bör* förekomma i en valkrets.

Konstitutionsutskottet, som är enigt i denna del, menar i sin bedömning att det knappast är lagtekniskt lämpligt med en sådan normativ men inte absolut bindande lagstiftning.

Jag tycker att denna fråga visar att det kan vara svårt att reglera alla detaljer. Partierna måste framöver uppträda på ett sätt som gör att personvalet fungerar och inse att personvalssystemet också kräver ett moraliskt förhållningssätt. Att en partiledare står i topp på listor i alla valkretsar inger betänkligheter redan av det skälet att han inte gärna kan besätta mera än en plats i riksdagen. Om partiledaren får många kryss, vilket är troligt, fungerar dessutom personvalsinstrumentet dåligt i valet mellan övriga kandidater på listan. Om det till råga på allt förekommer mer än en lista med partiledaren eller en annan person i toppen i en och samma valkrets, kommer systemet helt till korta, och den stora förvirringen utbryter.

Jag tror dock att de oklarheter som i någon utsträckning präglade valet senast – förutom det jag just nämnt om flera listor och även exempelvis Riksskatteverkets, RSV:s, föga klagörande upplysning om vad som händer om man inte personröstar – ändå måste ses som skönhetsfläckar och inkörningssvårigheter. Vägen mot ett personvalssystem är ändå beträdd, och under de närmaste åren bör vi besluta om ytterligare steg och därmed förhoppningsvis bidra till en vitaliserad demokrati.

Fru talman! För tids vinnande nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation 1.

Anf. 169 MATS EINARSSON (v):

Fru talman! Jag yrkar allra först bifall till reservation nr 4 om kommunala utjämningsmandat. Jag tänker inte närmare utveckla resonemanget om detta från talarstolen utan yrkar bifall till utskottets hemställan i den delen. Däremot ska jag kort relatera det särskilda yttrande som Kenneth Kvist och Alice Åström fogat till betänkandet. Jag hade inte tillfälle att vara med vid justeringen.

Vänsterpartiet säger där följande:

”På grundval av en kompromiss mellan riksdagspartierna beslutade riksdagen 1997 att införa ett begränsat personvalsinslag i det svenska valsystemet. Partierna närmade sig denna kompromiss från skilda utgångspunkter. Vänsterpartiet hörde och hör alltjämt till dem som är mest kritiska mot personvalskampen. Vi står dock fast vid den kompromiss som möjliggjorde konsensus i frågan om valsystemets utformning. De förutsättningar som förelåg när kompromissen gjordes har inte ändrats på något avgörande sätt, och inte heller erfarenheterna av de allmänna valen 1998 är sådana att överenskommelsen bör omprövas.”

Detta är grunden för vårt ställningstagande i dessa frågor. Däremot har vi inget emot att diskutera valfrågor i allmänhet och personvalet i

synnerhet. Jag tror tvärtom att det är alldeles nödvändigt att vi fortsätter den diskussionen.

Nu är det något lite skumt med en folkvald politiker som är kritisk till personval. Visst måste väl han eller hon egentligen mest vara rädd för att inte bli omvald, om väljarna får för mycket att säga till om när det gäller personval? Vad gäller den här talaren kan man titta på s. 226 i betänkan-
det *Personval 1998, en utvärdering av personvalsreformen*. Där kan man se vilka som i valkretsen Stockholms stad, Vänsterpartiet, skulle ha blivit valda om vi inte alls hade haft någon spärr i valsystemet. Jag finner att Mats Einarsson då inte skulle ha blivit vald.

Den typ av antydda bevekelsegrunder som väl förekommer i större utsträckning i mindre seriösa sammanhang än här i kammaren är lite svår att värja sig mot, men jag tar risken att försöka säga något i sakfrågan om personval.

Jag tror att det är viktigt att diskutera frågan och att ifrågasätta visheten i ett ytterligare förstärkande av personvalsinslaget. Det finns ju några partier som gärna skulle se något sådant. Jag menar att det vore mycket olyckligt för den svenska politiska demokratin om fokus i politiken, i valkampanjerna och i den politiska debatten i än större utsträckning flyttas från partiernas program, från de politiska förslagen, kraven och lösningarna, denna politikens innehållsliga kärna, till dess yttre sekundära former. Till det yttre och sekundära får vi väl ändå räkna oss själva som personer i det här sammanhanget.

Det är i många sammanhang svårt att gå förbi USA, inte minst när det gäller valfrågor. Nu är det i och för sig rösträkningens svåra konst som står i fokus när det gäller det som brukar kallas världens största demokrati, men annars är det väl personvalet som man mest brukar uppmärksamma i det amerikanska valsystemet. Där ser vi personval i dess kanske mest extrema form.

Jag vet att det inte är någon i den svenska debatten som har velat eller vill införa ett amerikanskt valsystem, men i det amerikanska valsystemet ser vi viktiga och väsentliga delar i personvalssystemet i förstärkt och t.o.m. karikerad form. Jag tycker att det inger en hel del betänkligheter.

Men, säger man, personval är bra eftersom vi ju måste ha kompetenta politiker. Tycker då jag att vi inte behöver kompetenta politiker? Är det oväsentligt vilken kompetens och kunnsighet som de har? Nej, det är nog inte oväsentligt. Jag tror t.o.m. att det är mycket väsentligt. Det är bara det att ett renodlat personvalssystem strängt taget inte gynnar kompetenta politiker, i varje fall inte med nödvändighet. Ett personvalssystem gynnar per definition politiker som är duktiga på att värva personröster. Det behöver inte vara detsamma som allmänpolitisk kompetens, redighet, kunnsighet och alla de andra egenskaper som vi vet att väljarna uppskattar och förväntar sig av sina politiker men som det givetvis är oerhört svårt att bedöma utifrån 15 sekunder i Rapport eller en fyrfärgsbroschyr.

Vi ser att valdeltagandet minskar rent allmänt. Det är ett problem som förtjänar sin egen debatt. Vi vet att det finns många och komplicerade orsaker till det minskade valdeltagandet. Men vi vet också att det inte beror på att människors intresse för eller kunskap om politik minskar. Tvärtom! Människor blir mer och mer intresserade av politiska frågor, dessutom mer och mer kunniga i politiska frågor.

Den slutsats jag drar av detta är att politiken bör bli mer politisk, inte mindre. Allmänna val till riksdag, landsting, kommuner och Europaparlamentet bör handla om politiska program, om framtidens lösningar, och de bör också handla om bedömningar av vad de politiska partierna har utträttat. Detta är grunden för mitt partis kritiska hållning till personvals-tanken som sådan. Vi står fast vid den kompromiss som ligger till grund för det valsystem vi i dag har, i grunden ett partival med ett begränsat personvalsinslag. Vi tror att det ligger ett egenvärde i att ha en bred parlamentarisk konsensus, majoritet, kring politikens och demokratins spelregler. Jag är lite oroad för att viljan till denna strävan efter konsensus i valfrågorna håller på att något naggas i kanten.

Nåväl. Jag ska avsluta detta anförande med att med bortseende från reservation nr 4, där jag yrkar bifall till reservationen, i övrigt yrka bifall till utskottets hemställanspunkter.

Anf. 170 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik:

Fru talman! Mats Einarsson uttrycker här farhågor för vilka följderna kan bli med personvalssystemet. Han sade bl.a. att intresset kan flyttas från innehåll till personen. Han sade att politiker som är duktiga på att värva personröster väljs in. Det är naturligtvis riktigt. Det är definitions-mässigt korrekt. Men de politikerna kan möjligtvis inte vara så insatta i programmet.

Vad har vi för garanti för att de politiker som väljs in enligt det gamla systemet med partilistor skulle vara bärare av de insikter av detta ideologiska djup som Mats Einarsson befarar kan försvinna genom personval? Är partiledningar eller partistämmer alldeles självklart bättre lämpade att fastställa vilka som ska komma in i riksdagen än väljarna på valdagen? Vi måste studera alternativet. Det går att rent allmänt ha farhågor för att det sker en delvis negativ medialisering av politiken, men det måste finnas ett alternativ om man ifrågasätter personvalssystemet.

Vilket är det skarpa, logiska argumentet för att spärren till riksdagsval ska vara 8 % och till kommunal- och landstingsval endast 5 %?

Anf. 171 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Det fanns naturligtvis ingen garanti i det gamla systemet för att endast de allra mest kompetenta politikerna valdes. En snabb empirisk undersökning skulle leda till ett annat resultat. Det är naturligtvis inte så.

Men jag tror – inte i det valsystem vi nu har – att i ett utpräglat personvalssystem kommer partierna att förr eller senare frestas att laborera med och fundera på om denna person går hem i stugorna. Gör han eller hon sig bra i TV, etc.? Partierna kommer att avstå från att föra fram kandidater som de i och för sig är övertygade om är kompetenta men som kanske inte är lika starka röstmagneter. Detta är till förfång, till skada, för det politiska systemet.

Har man bättre möjligheter att bedöma dessa kompetenser inom partierna än i en valrörelse? Jo, jag tror faktiskt att man har det. I partiarbetet visas naturligtvis på olika sätt vilka olika kompetenser som finns i ett parti. En del människor – och sådana ska vi vara rädda om – är utåtriktade, verbala, de som kanske är röstmagneter. Andra har andra kompetenser. Jag tror att det politiska systemet behöver alla dessa olika kompe-

tenser. Jag är rädd för att ett utpräglat personvalssystem skulle skapa en smalare bas för rekrytering av politiker.

Sedan var det frågan om 8-procents- och 5-procentsspärren. Jag var inte med när den fastställdes. Det är klart att det ligger ett visst mått av godtycke i siffrorna. De är framförhandlade. Jag kan inte heller redogöra för några skarpa, logiska argument för att det ska vara 8 % där och 5 % där. Jag menar dock att om man sänker 8-procentsspärren till 5-procentsnivån även i riksdagsvalet, innebär detta ett litet, men dock, förstärkande av personvalsinslaget. Därför röstar jag emot ett sådant förslag.

Anf. 172 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik:

Fru talman! Mats Einarsson säger här att i ett renodlat personvalssystem kan partierna frestas att välja bort tråkigare kandidater som kanske är duktiga och kunniga och i stället plocka fram andra. Men själva poängen med personvalssystemet är att ge mera av inflytande till väljarna på valdagen. Jag tycker inte att jag har fått något svar på vilken garantin är för att partierna skulle vara bättre att plocka fram kandidaterna till riksdagen än väljarna på valdagen. Risken för ytlighet och medialisering måste finnas redan nu, särskilt som Mats Einarsson säger att partierna kan frestas att se på sådana synpunkter.

Jag noterar att Mats Einarsson egentligen inte tycker om personvalssystemet alls. Då är det möjligen hedervärt att hålla en ingången överenskommelse. Men det är väl inte speciellt imponerande att först ingå en överenskommelse och sedan inte visa sig tro på den.

Jag noterar slutligen att det inte fanns något gott argument – det sade Mats Einarsson själv ärligt nog – för att det ska vara olika höga spärrar till kommunalval och riksdagsval.

Anf. 173 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Ett annat alternativ är att höja till 8 % i kommunalvalen också. Jag har inte velat föra fram det förslaget, men det hade varit lika logiskt.

Nej, det finns inga som helst garantier för någonting. Det är klart att det redan i dagens system – även i det gamla systemet utan något personvalsinslag över huvud taget – finns en påtaglig risk för och tendens mot medialisering, mot personfixering. Det beror på en mängd olika orsaker och självfallet inte enbart och främst genom personvalsinslaget. Just därför att denna tendens finns ska man vara försiktig att i valsystemet bygga in sådant som förstärker denna tendens.

Anf. 174 INGVAR SVENSSON (kd):

Fru talman! I likhet med Mats Einarsson tillhör jag också dem som inte skulle ha blivit invald i parlamentet om vi hade haft ett renodlat personvalssystem. Det hade varit synd för parlamentet!

Jag tror dock att Alice Åström och Kenneth Kvist har fel i det särskilda yttrandet. Överenskommelsen är betydligt äldre än från 1997. Vallagen fastställdes 1997. Jag tror att överenskommelsen gjordes redan 1993.

I överenskommelsen om personvalet ingicks en kompromiss. Personvalsspärren blev 5 % i alla andra val än i riksdagsvalet. Där blev den 8 %. I den här överenskommelsen som gällde för 1998 års val ingick en

översyn där spärren i riksdagsvalet skulle kunna justeras nedåt. Dessvärre har den utredning som har granskat frågan inte lyckats uppnå en majoritet för en sådan förändring. Det finns förstås på sina håll ett genuint motstånd mot personvalsinslaget, och den rigiditeten har stoppat en justering av personvalsspärren i riksdagsvalet. I vår reservation nr 1, som också stöds av Moderaterna, Centerpartiet och Folkpartiet, har vi pekat på vissa fördelar med en sänkt spärr. Det finns dessutom ett kongruenskrav. Varför ska just riksdagsvalet ha en speciell personvalsspärr? Den debatten har Aurelius och Einarsson fört tidigare.

Men den frågan är faktiskt väl värd ett svar av utskottsmajoriteten. Varför ska något speciellt gälla för just riksdagsvalet? I EU-valet och i de kommunala valen har vi en spärr på 5 %.

Jag tror för min del inte på ett renodlat personvalssystem. Den linje som vi driver är ett partival med personvalsinslag. Det förklarar också varför vi inte har velat gå längre i enlighet med reservation 2. Jag vill alltså yrka bifall till reservation 1.

Vår reservation 4 har Mats Einarsson varit inne på. Den handlar om kommunala utjämningsmandat. Det är ett gammalt kristdemokratiskt krav. Det är bra att Vänsterpartiet stöder den tanken. Men jag blev lite fundersam när jag såg att stöd uteblev från de mindre partierna. Det kanske inte hade varit helt fel för något parti i Stockholms stad om det hade funnits några sådana utjämningsmandat.

Fru talman! Jag kan inte låta bli att notera en annan synpunkt, som även Nils Fredrik Aurelius var inne på tidigare och som vi är överens om i utskottet. Kristdemokraternas nomineringssätt i riksdagsvalet 1998 har ju föranlett Rådet för utvärdering av 1998 års val att föreslå att det skrivs in i vallagen att man inte bör kandidera i mer än en valkrets. Även demokratiminister Britta Lejon har så att säga varit i de svängarna.

Fru talman! Jag tillhörde inte entusiasterna inför den nomineringsprocess som vi i vårt parti genomförde i riksdagsvalet 1998. Den ståndpunkten är för övrigt väl känd bland mina partikamrater. Men det är en helt annan sak att genom lagstiftning ingripa i den fria nomineringsrätten, som egentligen är garanterad i regeringsformen 3:7. En sådan inskränkning motsätter jag mig bestämt. Dessutom var rådets förslag om börslagstiftningen något innovativ, om man uttrycker sig försiktigt, men dock inte särskilt väl genomtänkt. Alla innovationer är dessvärre inte bra innovationer. Men utskottet skickar ju genom sina skrivningar tydliga signaler om dessa förhållanden, och det tycker jag är mycket bra.

Anf. 175 PER LAGER (mp):

Fru talman! I detta betänkande om valfrågor har Miljöpartiet en reservation med anledning av ett särskilt yrkande från en partimotion vad gäller kampanjbidrag till politiker. Vi anser att inslaget av personval i valsystemet också ökar riskerna för missbruk när det gäller kampanjbidrag till politiker. I Sverige har vi inte ens de minimibestämmelser om offentlig redovisning och bidragstak som gäller i t.ex. USA. Det tycks råda ett slags naiv tro på att regler är obehövliga eftersom inga större oegentligheter hittills har uppdagats. Men regelverk behövs, fru talman, utöver den i och för sig positiva överenskommelse som gjorts mellan partierna. Hur valkampanjer finansieras är en så viktig fråga att det be-

hövs ett regelverk, regler om redovisning och öppenhet. Jag yrkar därför bifall till reservation 3 i betänkandet.

Miljöpartiet anser också att det behövs en ändring i lagen vad gäller rösträtt. Alla invandrare måste behandlas lika, menar vi. Det finns nämligen en EU-förordning om att EU-invandrare ska få rösträtt efter en månads bosättning, medan andra invandrare ska vara tvungna att ha varit bosatta i Sverige i tre år i enlighet med nationell lagstiftning. Denna åtskillnad anser vi utgör en ren diskriminering och bör inte accepteras i svensk lagstiftning. Men eftersom den här frågan är föremål för särskilt studium i utredningen om medborgarskapskrav är jag beredd att avvakta utredningens betänkande, och därför yrkar jag inte bifall till motion Sf640.

Frågan om gemensamma valsedlar som också tas upp i detta betänkande och som Miljöpartiet har skrivit en reservation om kommer Barbro Feltzing senare, hoppas jag, att ta upp här i kammaren.

Anf. 176 MATS BERGLIND (s):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till hemställan i detta betänkande och avslag på samtliga reservationer. Som en del andra har varit inne på är det svårt att gå förbi den dagliga debatt som nu förs om analysen av valet i USA och hur framför allt röstsammanräkningen fördröjs och om osäkerheten om vem som egentligen ska bli vald till USA:s president. Det finns mycket som man kan fundera över i fråga om detta. Och jag tror att det finns anledning att också ta lite lärdom av detta.

En sak är naturligtvis att det när det gäller vårt valsystem finns många som argumenterar för förändringar därför att man tror att det ska bli bättre. Min spontana reaktion är nog att det ska väldigt mycket till och noga övervägas om man över huvud taget ska ändra i ett valsystem på grund av att människor vänjer sig vid hur ett system fungerar och vet vad det är som gäller från val till val och att osäkerheten naturligtvis blir mindre.

Vi har hört talas om människor som har deltagit i valet och sedan efteråt har insett att de har röstat fel på grund av otydligt utformade valsedlar och annat.

De som liksom Miljöpartiet hävdar att det ska vara gemensamma valsedlar och tror att det skulle vara något revolutionerande i miljöhänseende, att vi skulle spara papper, måste fundera noga över hur ett sådant system skulle uppfattas av väljarna och hur lätt det kanske blir fel på något sätt. Jag tror att vi ska vara rädda om den tradition som vi har och värna om den så att det blir så lite otydlighet som möjligt och så stor tydlighet och vana som möjligt för dem som ska gå och rösta.

Sedan har vi den traditionella debatten om det är 5 % eller 8 % som ska gälla vid personval. Svaret är detsamma varje gång, och det känns som om man upprepar samma gamla argument. Varför det en gång i tiden blev en kompromiss om 8 % respektive 5 % i fråga om personval hör historien till. Vi tycker att det är en fördel, vilket Mats Einarsson var inne på, att samtliga partier ändå är överens om hur ett valsystem ska fungera. Det är inte säkert att detta gynnar saken. De som tycker att det är ett för litet inslag av personval måste koncentrera sig mer, tycker jag, på att argumentera för att människor ska ta ställning – att kandidaterna gör sig mer kända och att vi får en utveckling som går åt det hållet att fler

och fler lägger sin personröst. Om det blir mer etablerat är det mycket mer värt än om man råkar ha 5 % eller 8 % av rösterna enligt reglerna för personvalsspärren.

Fru talman! Jag ska inte på något sätt försöka hindra denna debatt från att avslutas före middagsuppehållet, och därför vill jag i och med detta avsluta debatten för min del.

Anf. 177 BARBRO FELTZING (mp):

Fru talman! Jag ska tala lite grann om gemensamma valsedlar. För att genomföra ett val krävs det väldigt stora resurser. Partikampanjerna blir större och större för varje val med fler resor och mer reklam. Staten står för den kostnad som det innebär att trycka valsedlar. Varje valår tillverkas en mängd valsedlar. Det används så många som 650 miljoner valsedlar varje gång. För att tillverka dessa valsedlar har man beräknat att det går åt 20 000 tallar. Dessa valsedlar transporteras och distribueras av energikrävande fordon, och detta är ett enormt resursslöseri. Vi vet att varje parti skickar ut valsedlar i flera omgångar. Valsedlar delas ut utanför och inne i vallokalerna, och i postlokalerna ligger buntar med valsedlar. Varje partiorganisation transporterar också valsedlar ut till de olika regionerna. Detta innebär ofta ett stort arbete för partirepresentanterna.

Jag föreslår i min motion ett införande av gemensam valsedel för alla partier till riksdags-, landstings- respektive kommunalval. En sådan valsedel skulle innehålla samtliga partiets beteckningar och listor. Intill varje partibeteckning och kandidatnamn ska finnas utrymme för väljarna att göra en markering.

I den kommitté som sysslat med valundersökningar har man tittat på detta med gemensam valsedel. Det vore mycket bra om man på det här sättet kunde spara in på valsedlar. Valsedeln är tänkt att tillverkas i ett exemplar för varje person med rätt att rösta. Valsedlarna ska finnas tillgängliga och delas ut i vallokalen till den enskilde väljaren.

I Sverige finns det 5,5 miljoner röstberättigade. Om antalet valsedlar minskades till 1 per person skulle det bli en minskning från 650 miljoner till 5,5 miljoner valsedlar per val.

Fru talman! Genom att ha en sådan här valsedel med alla partier och kandidater har Belgien, Holland, Schweiz, Luxemburg, Tyskland och vårt grannland Danmark kommit till rätta med problemet.

För tids vinnande avslutar jag mitt anförande här. Jag har inget bifallsyrkande men jag tycker att man skulle kunna titta på det här med gemensam valsedel, just som ett sätt att spara resurser.

Anf. 178 INGER LUNDBERG (s):

Fru talman! I efterdyningarna av det amerikanska presidentvalet ser vi hur viktig dagens diskussion är. Riksdagen måste ständigt ägna uppmärksamhet åt att säkra både ett högt valdeltagande och ett valsysteem som har en bred acceptans bland väljare och politiska partier.

Därför är jag glad över att det verkar vara tydligt att Sverige får en särskild valmyndighet, men jag vill föra fram några synpunkter på lokaliseringen. Först vill jag dock markera den oro som många av oss känner över att valdeltagandet har minskat på senare år och ge några synpunkter på hur vi kan bidra till ett ökat valdeltagande.

Sverige har fortfarande ett högt valdeltagande, men det finns oroande tecken i tiden. Jag skulle vilja ge tre bilder från verkligheten.

I en valrörelse för ett antal år sedan träffade jag på ett företag en kille som efterlyste rätten att rösta på betald arbetstid – folk har ju så mycket annat att göra på fritiden. Jag blir inte ofta arg i en valrörelse men då kände jag att det kokade i mig. Värderar vi rösträtten så lågt att vi inte är beredda att offra något för den?

I 1998 års valrörelse valarbetade Örebro arbetarekommuns ordförande Eva Marcusdotter och jag i ett av Örebros bostadsområden. Det var sent på eftermiddagen på valdagen. Kanske mötte vi hundra personer – många unga – som knappast visste att det var val den söndagen. De hade ingen aning om var de hade röstkortet, att de fick rösta utan kortet eller var de skulle rösta. Det var inga dumhuvuden. De hade uppfattningar om mycket men de tyckte inte att valet angick dem. Kanske fick vi i väg hälften av dem till vallokalen. Säkert röstade några av dem på andra partier än vårt, men det var så viktigt att de visade vad de ville – att valet angår dem och att de med stolthet kan känna att de är med och tar ansvar för demokratin.

Flera av oss har också träffat alltför många ungdomar som har det väldigt bra – som tjänar bra och är trygga inför framtiden och som kanske jobbar i de nya stora tillväxtföretagen. Men flera av dem vänder politiken ryggen. De tycker inte att de har ansvar för demokratin. Detta är farligt och en svulst i vårt samhälle.

Fru talman! De här bilderna bekräftas av Demokratiutredningen. Det är inte längre självklart för alla att ta ansvar för demokratin. I stort sett alla svenskar bekänner sig till demokratins principer, men några känner sig utanför, känner att deras röst inte har något värde. Andra bara struntar i valet och tycker att demokratin inte är deras ansvar. Detta är farligt. Vi har ett gemensamt ansvar för att bekämpa utanförskapet. Vi har också ansvar för att vårda synen att ansvaret för demokratin är en moralisk plikt för varje medborgare.

Det handlar om förhållningssätt hos envar av oss – hos oss som föräldrar, hos medierna, hos skolan, hos våra myndigheter och hos det demokratiska föreningslivet.

I en motion i samband med allmänna motionstiden har jag föreslagit att alla ungdomar ska få ett brev på sin 18-årsdag där de påminns om att de nu har ett ansvar för att helt och fullt delta i arbetet i det demokratiska samhället. Det handlar om både rätten och den demokratiska skyldigheten att delta i allmänna val och om att de har rätt att ställa upp på olika förtroendeuppdrag i det allmännas tjänst. Detsamma gäller invandrare som blir röstberättigade.

Självklart är inte enstaka brev eller påminnelser avgörande, men jag tror att det har ett värde att samhället ger de unga en tydlig bild av det ansvar som de har. Motionen behandlas inte här, men eftersom den ingår i samma sammanhang som debatten här vill jag vädja om att utskottet ordentligt tittar på den.

Det finns också allvarliga tendenser till att myndigheterna har blivit slappare i synen på allmänna val. Nog var det mer uppmärksamhet kring valen när vi var unga, vare sig det handlade om blåsorkstrar på valdagen eller det handlade om antalet postkontor som höll öppet eller om röstkort som inte var så oansenliga som dagens – risken är ju stor att de hamnar i

pappersåtervinningen. Och nog är det illa att många kommuner i EU-valet av kostnadsskäl drog ned på antalet vallokaler, med motiveringen att det ändå inte är så många som röstar.

Det handlar också om sådant som att blanka röster ska redovisas, som Marietta de Pourbaix-Lundin tar upp i sin motion. En liknande motion avlämnade vi från Örebros socialdemokrater förra gången det var motionstid. Det är allvarligt att RSV, delvis av ekonomiska skäl, avstår från att räkna blankrösterna. Att rösta blankt är någonting annat än att på valdagen stanna hemma på soffan. Därför är jag glad över utskottets starka skrivning med anledning av motionen.

Sedan till frågan om valmyndigheten. Det är en viktig markering från statsmakterna att inrätta myndigheten. Det kan ha varit praktiskt att ha valfrågorna hos RSV men det är, precis som myndigheten själv säger, en verksamhet som är apart för myndigheten. Vi behöver en myndighet som har ett självständigt ansvar för att fokusera och ansvara just för valfrågorna.

Jag tror att det är viktigt att myndigheten får en ordentlig nystart. Det kan ju inte bara handla om att plocka in en enhet från RSV i Kammarkollegiets lokaler.

Fru talman! Det känns, med förlov sagt, inte som att det är en spännande förändring i en tid där det finns tecken på en begynnande kris, inte minst i ungdomens syn på valhandlingen. Detta är ett viktigt skäl till att jag har föreslagit att myndigheten förläggs till Örebro. Örebro har en stark tradition på demokratiområdet. Kommunen präglas av en vital demokratidebatt. De demokratidagar som årligen anordnas i Örebro möts av stort intresse i hela landet.

För en tid sedan bedömdes Örebro universitet ha högsta klass på sin statsvetenskapliga undervisning. Demokratiforskningen vid universitetet möts av stor respekt både nationellt och internationellt.

En myndighet som förläggs till en plats som Örebro, som inte är nedluskad av statliga myndigheter, borde också ha större möjligheter att verkligen synas och få en ordentlig profil än en liten myndighet som drunknar i Stockholmsbruset.

Örebro har ett mycket bra läge i landet med goda kontakter med Stockholm, inte minst sedan nya delar av E 18 och E 20 färdigställts och genom Mälar- och Svealandsbanorna. Det känns, fru talman, lite grann som den obotfärdiges förhinder när utredaren menar att transportfrågorna skulle kunna vara ett absolut hinder för att förlägga myndigheten utanför Stockholm.

Örebro är också attraktivt för en lokalisering och tävlar i charm med Stockholms innerstad. I Örebro finns historiska traditioner som knyter an både till riksdag och till andra delar av Sveriges konstitutionella historia.

Jag har respekt för att riksdagen inte nu tar ställning i lokaliseringsfrågan, men jag vädjar till statsrådet Lejon om att alternativet Örebro ges en ordentlig chans innan regeringen tar ställning.

Det finns också skäl att påminna om att de regionalpolitiska riktlinjerna från riksdagen är tydliga. Vi ska alltid pröva alternativ till lokalisering till Stockholm när nya myndigheter inrättas. Det vinner både Stockholm och övriga landet på.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Prot. 2000/01:28
16 november

Valfrågor

Anf. 179 MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Jag vill ta upp en sak som kan betecknas som en liten obetydlig struntsak men som kan ställa till det för enskilda personer. Det kan faktiskt vara så att ens främsta medborgerliga rättighet – att rösta i allmänna val – åsidosätts.

I min motion 1999/2000:K256 tar jag upp problematiken med att det i vallagen föreskrivs att om osäkerhet råder om väljarnas identitet bör han kunna legitimera sig. Detta gäller också i än högre grad vid poströstning.

Enligt uppgift har det förekommit i Sverige att person nekats rösta av valförrättare som känt osäkerhet om uppvisad legitimation verkligen gäller. Om detta har drabbat någon, om så bara en enda, menar jag att det är en för mycket.

Det verkar som om KU missförstått min motion och tror att jag är ute efter krav på legitimation i vallokal. Så är icke fallet. Jag är ute efter att specifikation bör inskrivas i vallagen på vilken sorts legitimation som är giltig. Detta anges i termer av att ”sedvanlig legitimation på postkontor” ska uppfylla detta krav.

Jag har frågat ett antal personer om de vet vilken legitimation som är godkänd på postkontor. Ingen har kunnat svara, och förmodligen vet inte heller särskilt många valförrättare vad som gäller. För att undanröja detta problem hade det varit enkelt att i vallagen föra in att körkort, den nya sortens pass samt ID-kort med SIS-stämpel på är en giltig legitimationshandling.

Jag beklagar att KU avstyrkt motionen, och detta uppenbarligen enhälligt, varför jag inte finner det meningsfullt att yrka bifall till motionen.

Min förhoppning är att denna fråga kan tas upp och beredas i den valtekniska utredning som nu arbetar. Jag ämnar återkomma med motion i detta avseende.

Anf. 180 MARIANNE BEYER (fp):

Fru talman! Det svenska valsystemet, som i praktiken länge omöjliggjorde för väljarna att påverka ordningen för inval på de av partierna fastställda listorna, är, som vi i Folkpartiet ser det, en bidragande orsak till klyftan mellan väljare och valda. Folkpartiet har därför länge arbetat för att de svenska valen ska få ett inslag av personval.

Den ordning som tidigare på försök tillämpats i några kommuner och vid valet till EU-parlamentet har nu införts och tillämpats i de senaste valen. Konstruktionen med spärrar på 8 % till EU-parlamentet och riksdagen och 5 % till de övriga politiska församlingarna var en kompromiss mellan våra mer långtgående krav och den negativa inställning som främst Socialdemokraterna och Vänstern stod för. Inte desto mindre såg vi det som ett betydande framsteg.

Många förutspådde att personvalet skulle bli ett fiasko. Nu kan vi konstatera att så har det inte blivit. Det är ingen här i riksdagen heller som har sagt det. Trots de informationsproblem som följer med varje nyordning visade det sig att flera kandidater genom de avlämnade kryssen lyckades komma in i de olika församlingarna trots sina placeringar på listorna. De farhågor som yppats om att personvalet skulle missgynna kvinnliga kandidater har inte besannats.

Det står med andra ord ganska klart att redan det begränsade personvalet har bidragit till att vitalisera det politiska livet. Det kan jag personligen vittna om. Vi i Bohuslän hade en mycket aktiv valdebatt både inom partiet och med de andra partierna runtomkring. Mycket av detta berodde på att man kände ett större engagemang.

Effekten av det nuvarande mer begränsade systemet är att personer ibland blir valda trots att andra kandidater från samma parti har fått fler kryss. Som exempel kan nämnas det senaste valet till EU-parlamentet. Där är det i fyra fall som fel personer ur valsynpunkt är i parlamentet. Hade man bara räknat kryss hade man haft en annan sammansättning och fler kvinnor och yngre, men valsystemet prioriterade alltså de partinominerade.

Nu är det dags att gå vidare. Nu är det dags att renodla personvalet. Folkpartiet anser att spärrgränserna helt bör tas bort i samtliga val. De personer som väljs in i fullmäktigeförsamlingar i kommuner, landsting och regioner, i riksdagen och EU-parlamentet ska vara helt beroende av hur många kryss de har fått.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 2.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 22 november.)

13 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställts

den 15 november

2000/01:118 av *Rolf Gunnarsson* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Situationen inom polisväsendet

2000/01:119 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till justitieminister Thomas Bodström

Trafficking

2000/01:120 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till jordbruksminister Margareta Winberg

Demokratisk fostran

2000/01:121 av *Birgitta Sellén* (c) till näringsminister Björn Rosengren

Sandöbrons framtid

2000/01:122 av *Sten Andersson* (m) till statsrådet Mona Sahlin

Integrationspolitik

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 21 november.

Prot. 2000/01:28
16 november

Valfrågor

14 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 15 november

2000/01:225 av *Maud Ekendahl* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Alternativa spaningsmetoder

2000/01:226 av *Runar Patriksson* (fp) till försvarsminister Björn von Sydow

Översvämningarna i Arvika

2000/01:227 av *Stig Sandström* (v) till miljöminister Kjell Larsson

Bullerstörningar vid flygaktiviteter

2000/01:228 av *Murad Artin* (v) till utrikesminister Anna Lindh

Mänskliga rättigheter i Turkiet

2000/01:229 av *Yilmaz Kerimo* (s) till utrikesminister Anna Lindh

Assyrier/syrianer i Turkiet

2000/01:230 av *Birger Schlaug* (mp) till utrikesminister Anna Lindh

Poliskostnader under Sveriges ordförandeskap i EU

2000/01:231 av *Åke Sandström* (c) till näringsminister Björn Rosengren

Elektrifieringen på landsbygden

2000/01:232 av *Per-Richard Molén* (m) till näringsminister Björn Rosengren

Öresundsbron

2000/01:233 av *Henrik S Järrel* (m) till finansminister Bosse Ringholm

Reseskatt

2000/01:234 av *Ola Sundell* (m) till statsrådet Ulrica Messing

Det statliga ägandet av skog

2000/01:235 av *Ola Sundell* (m) till statsrådet Ulrica Messing

Regionalpolitiken

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 21 november.

15 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 16 november

2000/01:170 av *Ann-Kristine Johansson* (s) till näringsminister Björn Rosengren

Regler för EU-moped

2000/01:175 av *Tasso Stafilidis* (v) till kulturminister Marita Ulvskog

Pris- och löneomräkning

2000/01:177 av *Jonas Ringqvist* (v) till finansminister Bosse Ringholm

Gröna certifikat för introduktion av förnybara drivmedel

2000/01:187 av *Amanda Agestav* (kd) till försvarsminister Björn von Sydow
Säkerheten vid dammar

Prot. 2000/01:28
16 november

2000/01:203 av *Stig Eriksson* (v) till näringsminister Björn Rosengren
Kvarkentrafiken

2000/01:208 av *Ola Karlsson* (m) till kulturminister Marita Ulvskog
Subventionering av kommersiella TV-kanaler

2000/01:209 av *Jan Backman* (m) till kulturminister Marita Ulvskog
Stiftelsen Arbetets museums stadgar

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 21 november.

16 § Kammaren åtskildes kl. 18.05.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början till ajourneringen kl. 13.53,
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 9 § anf. 136 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Kompletteringsval till kulturutskottet och trafikutskottet	1
3 § Meddelande om ändring i kammarens sammanträdesplan.....	1
4 § Hänvisning av ärende till utskott	1
5 § Ny socialavgiftslag	2
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2000/01:SfU5	2
Anf. 1 MARGIT GENNSER (m).....	2
Anf. 2 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd)	2
Anf. 3 BIRGITTA CARLSSON (c).....	4
Anf. 4 BO KÖNBERG (fp).....	6
Anf. 5 RONNY OLANDER (s)	7
Anf. 6 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik	10
Anf. 7 RONNY OLANDER (s) replik	10
Anf. 8 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik	10
Anf. 9 RONNY OLANDER (s) replik	11
Anf. 10 BIRGITTA CARLSSON (c) replik.....	11
Anf. 11 RONNY OLANDER (s) replik	12
Anf. 12 BIRGITTA CARLSSON (c) replik.....	12
Anf. 13 RONNY OLANDER (s) replik	12
Anf. 14 MARGIT GENNSER (m) replik.....	13
Anf. 15 RONNY OLANDER (s) replik	13
Anf. 16 BO KÖNBERG (fp) replik.....	14
Anf. 17 RONNY OLANDER (s) replik	14
Anf. 18 BO KÖNBERG (fp) replik.....	15
Anf. 19 RONNY OLANDER (s) replik	15
Anf. 20 CLAES STOCKHAUS (v)	16
Anf. 21 BIRGITTA CARLSSON (c) replik.....	18
Anf. 22 CLAES STOCKHAUS (v) replik	18
Anf. 23 BIRGITTA CARLSSON (c) replik.....	18
Anf. 24 CLAES STOCKHAUS (v) replik	18
Anf. 25 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik.....	19
Anf. 26 CLAES STOCKHAUS (v) replik	19
Anf. 27 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik.....	19
Anf. 28 CLAES STOCKHAUS (v) replik	19
Anf. 29 WILLY SÖDERDAHL (v)	20
(Beslut fattades under 11 §.)	20
6 § Statlig förvaltning.....	20
Konstitutionsutskottets betänkande 2000/01:KU3	20
Anf. 30 NILS FREDRIK AURELIUS (m)	20
Anf. 31 KENNETH KVIST (v)	21
Anf. 32 INGVAR SVENSSON (kd).....	23
Anf. 33 ÅSA TORSTENSSON (c)	24
Anf. 34 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	25
Anf. 35 KENNETH KVIST (v) replik	27
Anf. 36 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	27

Anf. 37 KENNETH KVIST (v) replik	27
Anf. 38 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	27
Anf. 39 PER LAGER (mp)	27
Anf. 40 KENNETH KVIST (v) replik	29
Anf. 41 PER LAGER (mp) replik	29
Anf. 42 KENNETH KVIST (v) replik	30
Anf. 43 PER LAGER (mp) replik	30
(forts. 9 §)	30
Ajournering	30
Återupptagna förhandlingar	30
7 § Frågestund	30
Anf. 44 TREDJE VICE TALMANNEN	30
<i>Bensin- och dieselskatten</i>	<i>30</i>
Anf. 45 ROLF GUNNARSSON (m)	30
Anf. 46 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	31
Anf. 47 ROLF GUNNARSSON (m)	31
Anf. 48 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	31
<i>Översvämningsituationen i Arvika</i>	<i>31</i>
Anf. 49 TORGNY DANIELSSON (s)	31
Anf. 50 Miljöminister KJELL LARSSON (s)	31
Anf. 51 TORGNY DANIELSSON (s)	32
Anf. 52 Miljöminister KJELL LARSSON (s)	32
<i>Bedömningen av arbetsskador m.m.</i>	<i>32</i>
Anf. 53 MARGARETA VIKLUND (kd)	32
Anf. 54 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	33
Anf. 55 MARGARETA VIKLUND (kd)	33
Anf. 56 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	33
<i>Försäljning av kommunala bostadsbolag</i>	<i>34</i>
Anf. 57 ÅSA TORSTENSSON (c)	34
Anf. 58 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	34
Anf. 59 ÅSA TORSTENSSON (c)	34
Anf. 60 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	35
<i>Barentssamarbetet</i>	<i>35</i>
Anf. 61 LENNART GUSTAVSSON (v)	35
Anf. 62 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	35
Anf. 63 LENNART GUSTAVSSON (v)	36
Anf. 64 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	36
<i>Skogsnäringen</i>	<i>36</i>
Anf. 65 ANNE-KATRINE DUNKER (m)	36
Anf. 66 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	36
Anf. 67 ANNE-KATRINE DUNKER (m)	37
Anf. 68 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	37
<i>Den öppna arbetslösheten</i>	<i>38</i>
Anf. 69 HANS HOFF (s)	38
Anf. 70 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	38
Anf. 71 HANS HOFF (s)	38
Anf. 72 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	38

<i>Spökgarn</i>	39
Anf. 73 JEPPE JOHNSSON (m).....	39
Anf. 74 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s).....	39
<i>Utsläpp från danska kolkraftverk</i>	39
Anf. 75 HARALD NORDLUND (fp).....	39
Anf. 76 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	40
Anf. 77 HARALD NORDLUND (fp).....	40
Anf. 78 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	40
<i>Pensionerna</i>	40
Anf. 79 MARIA LARSSON (kd).....	40
Anf. 80 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	41
Anf. 81 MARIA LARSSON (kd).....	41
Anf. 82 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	41
<i>E 4:an förbi Sundsvall</i>	42
Anf. 83 BIRGITTA SELLÉN (c).....	42
Anf. 84 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	42
Anf. 85 BIRGITTA SELLÉN (c).....	42
Anf. 86 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	43
<i>Ny kärnkraftsreaktor i Finland</i>	43
Anf. 87 INGEGERD SAARINEN (mp).....	43
Anf. 88 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	43
Anf. 89 INGEGERD SAARINEN (mp).....	43
Anf. 90 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	43
<i>Nedsatta sociala avgifter</i>	44
Anf. 91 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (m).....	44
Anf. 92 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	44
Anf. 93 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (m).....	44
Anf. 94 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	44
<i>Försäljning av kommunala bostadsbolag</i>	45
Anf. 95 ANNELIE ENOCHSON (kd).....	45
Anf. 96 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	45
Anf. 97 ANNELIE ENOCHSON (kd).....	45
Anf. 98 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	45
<i>Översvämningarna i Värmland och Dalsland</i>	46
Anf. 99 ELVER JONSSON (fp).....	46
Anf. 100 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	46
Anf. 101 ELVER JONSSON (fp).....	47
Anf. 102 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	47
<i>Mänskliga rättigheter i Turkiet</i>	47
Anf. 103 INGER LUNDBERG (s).....	47
Anf. 104 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	47
Anf. 105 INGER LUNDBERG (s).....	48
Anf. 106 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	48
Anf. 107 TREDJE VICE TALMANNEN.....	48
Ajournering	48
Återupptagna förhandlingar	48

8 § Information från regeringen om avvecklingen av övertalig materiel inom Försvarsmakten..... 48

Anf. 108	Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	48
Anf. 109	ERIK ARTHUR EGGERVÄRN (c)	51
Anf. 110	Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	52
Anf. 111	ERIK ARTHUR EGGERVÄRN (c)	52
Anf. 112	Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	52
Anf. 113	HENRIK LANDERHOLM (m)	53
Anf. 114	Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	53
Anf. 115	HENRIK LANDERHOLM (m)	53
Anf. 116	Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	54
Anf. 117	MAUD EKENDAHL (m)	54
Anf. 118	Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	55
Anf. 119	MAUD EKENDAHL (m)	55
Anf. 120	ROLF GUNNARSSON (m).....	55
Anf. 121	Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	56
Anf. 122	ROLF GUNNARSSON (m).....	56
Anf. 123	Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	56
Anf. 124	STIG SANDSTRÖM (v).....	56
Anf. 125	Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	57
Anf. 126	STIG SANDSTRÖM (v).....	58
Anf. 127	Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	58
Anf. 128	ÅKE CARNERÖ (kd).....	58
Anf. 129	Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	59
Anf. 130	ÅKE CARNERÖ (kd).....	59
Anf. 131	CHRISTER SKOOG (s).....	59
Anf. 132	Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	60
Anf. 133	CHRISTER SKOOG (s).....	60

9 § (forts. från 6 §) Statlig förvaltning (forts. KU3) 61

Anf. 134	KENTH HÖGSTRÖM (s).....	61
Anf. 135	NILS FREDRIK AURELIUS (m).....	62
Anf. 136	KENTH HÖGSTRÖM (s) replik.....	62
Anf. 137	NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik	62
Anf. 138	KENTH HÖGSTRÖM (s) replik.....	63
Anf. 139	INGVAR SVENSSON (kd) replik	63
Anf. 140	KENTH HÖGSTRÖM (s) replik.....	64
Anf. 141	INGVAR SVENSSON (kd) replik	64
Anf. 142	KENTH HÖGSTRÖM (s) replik.....	64
Anf. 143	ELVER JONSSON (fp).....	65
(Beslut fattades under 11 §.).....		65

10 § Kommunala kompetensfrågor 65

Konstitutionsutskottets betänkande 2000/01:KU6		65
Anf. 144	PER-SAMUEL NISSER (m)	65
Anf. 145	INGVAR SVENSSON (kd)	67
Anf. 146	HELENA BARGHOLTZ (fp).....	67
Anf. 147	PER LAGER (mp).....	68
Anf. 148	INGVAR SVENSSON (kd) replik	69
Anf. 149	PER LAGER (mp) replik	69

Prot. 2000/01:28
16 november

Anf. 150	INGVAR SVENSSON (kd) replik.....	69
Anf. 151	PER LAGER (mp) replik	70
Anf. 152	INGVAR SVENSSON (kd) replik.....	70
Anf. 153	PER LAGER (mp) replik	70
Anf. 154	KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s).....	70
Anf. 155	PER-SAMUEL NISSER (m) replik.....	71
Anf. 156	KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik	71
Anf. 157	PER-SAMUEL NISSER (m) replik.....	72
Anf. 158	KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik	72
Anf. 159	HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	72
Anf. 160	KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik	73
Anf. 161	HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	73
Anf. 162	KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik	73
Anf. 163	PER LAGER (mp) replik	74
Anf. 164	KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik	74
Anf. 165	PER LAGER (mp) replik	74
Anf. 166	KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik	74
Anf. 167	MATS EINARSSON (v).....	74
	(Beslut fattades under 11 §.)	76
Ajournering.....		76
Återupptagna förhandlingar		76
11 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.		76
	SfU5 Ny socialavgiftslag	76
	KU3 Statlig förvaltning	77
	KU6 Kommunala kompetensfrågor	78
12 § Valfrågor		79
	Konstitutionsutskottets betänkande 2000/01:KU7	79
Anf. 168	NILS FREDRIK AURELIUS (m)	79
Anf. 169	MATS EINARSSON (v).....	81
Anf. 170	NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik	83
Anf. 171	MATS EINARSSON (v) replik	83
Anf. 172	NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik	84
Anf. 173	MATS EINARSSON (v) replik	84
Anf. 174	INGVAR SVENSSON (kd).....	84
Anf. 175	PER LAGER (mp)	85
Anf. 176	MATS BERGLIND (s)	86
Anf. 177	BARBRO FELTZING (mp)	87
Anf. 178	INGER LUNDBERG (s).....	87
Anf. 179	MARIA LARSSON (kd).....	90
Anf. 180	MARIANNE BEYER (fp)	90
	(Beslut skulle fattas den 22 november.)	91
13 § Anmälan om interpellationer		91

14 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	92	Prot. 2000/01:28
15 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	92	16 november
16 § Kammaren åtskildes kl. 18.05.....	93	

Elanders Gotab, Stockholm 2000